

צ'בזטי מזהר"ן

תנינא
דף לד: לה.

עם
ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה עג

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

תורה אור
 בראשית לך לך יב (ה) ויקח
 אברהם את שרי אשתו ואת
 לוט בן אחיו ואת כל רכושם
 אשר רכשו ואת הנפש אשר
 עשו הָרְרָן ויצאו לְלֶבֶת
 ארצה כנען ויבאו ארצה
 כנען:
 ודיאל יב (ב) וַיְבִיט מִשְׁנֵי
 אדמת עפר ויקצו אלה לְהִי
 עולם ואלה לְתַרְפוֹת לְדִרְאוֹן
 עולם:
 ישעיה כו (ט) יְהִי מִתִּיב
 נְבִלְתִי יִקְמוּן הַקִּיצוֹ וְרִנְנוּ
 שְׂקֵי עֶפֶר כִּי טַל אִוֵּרֶת שִׁלְךָ
 וְאֶרֶץ רְפָאִים תְּפִילִי:
 ישעיה דג (ג) וְהָיָה הַנְּשָׂא
 בְּצִיּוֹן הַגּוֹתֵר בִּירוּשָׁלַם קְדוֹשׁ
 יֵאָמֵר לוֹ כֹּל הַקְּתוּב לְהַיִּים
 בִּירוּשָׁלַם:
 תורה עג
 מלאכי ג (ו) לְמִינֵי אֲבֹתֵיכֶם
 סִרְתֶּם מִחֵן וְלֹא שִׁמְרַתֶּם
 שׁוּבוּ אֵלַי וְאֲשׁוּבָה אֲלֵיכֶם
 אֲמַר יְיָ דֹדְךָ בְּקָאוֹת וְאֶמְרָתֶם
 בְּפִה נְשׁוּבוּ:
 נחמיה א (יא) אָנָּה אֲדֹנָי תְּהִי
 נָא אֲנֹכֶךָ קִשְׁבֵת אֵל תְּפִלַּת
 עַבְדְּךָ וְאֵל תְּפִלַּת עַבְדְּךָ
 הַחַפְצִים לְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ
 וְהַצְלִיחֵה נָא לְעַבְדְּךָ הַיּוֹם
 וּתְגַמְרוּ לְרַחֲמִים לִפְנֵי הָאֵלִים
 הַיּוֹם וְאֲנִי הִיְיָתִי מִשְׁקָה
 לְמִלְךָ:
 פ
 שמואל ב כג (א) וְאֵלֶּה דְבָרֵי
 יְיָ וְהַתְּאֵרִים נָאם יְיָ בֵּן
 יֵשׁ וְנָאם הַגִּבּוֹר חָסֵם עַל
 מִשְׁיַח אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְנָעִים
 זְמֵרוֹת יִשְׂרָאֵל:
 שמואל יט (ב) וַיִּרְדַּךְ יְיָ עַל
 חַר סִינֵי אֵל רֹאשׁ הַקֶּר וַיִּקְרָא
 יְיָ לְמֹשֶׁה אֵל רֹאשׁ הַקֶּר
 וַיְצַל מֹשֶׁה:
 שמואל א (א) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל הַקָּבִים מִצְרַיִם אֶת
 יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ:

כן הוא דייקא אמר למשה ואתה תחזה. ואתה דייקא, כי ידע יתרו בגודל קדושתו שהוא יכול לחזות ולהסתכל על כ"א ולחלק להם הגדולה והשררה ע"י ההסתכלות לבד כנ"ל. א"גם יתרו ה' גר, והגרים באים מקדושת היוזוג של הצדיקים, כ"ש (בראשית יב) **וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בַחַרְן וְאִיתָא (בזוהר שלח לך ד' קסח) שאברהם ושרה בעת שהיו עקרים הולידו מזווגם נפשות הגרים [2].** וע"כ יתרו שה' גר שהוא בא מקדושת הזווג של צדיקים. ע"כ הוא יודע גודל יקר קדושת הצדיקים, שלגודל קדושתם נעשה מזווגם נפשות הגרים, מכל שכן קדושת פרישותם. וע"כ הוא יודע שלגודל קדושת ופרישות משה הוא יכול לחזות בעם. וע"י ראייתו לבד יתן להם הגדולה כנ"ל. וע"כ יתרו דייקא אמר למשה **וְאִתָּה תִּחְזֶה וְכוּ'** כנ"ל. וזה אותיות **יִתְרוֹ סִ'ת ורבים משיני אדמת עפר יקצו** (דניאל יב). כי יתרו דייקא אמר למשה **וְאִתָּה תִּחְזֶה כנ"ל** וע"י בחי' ואתה תחזה ע"י זוכין לגדולה, וזוכין לביאורי התורה, וע"י באין לבושה ותשובה, וע"י התשובה שהיא בחי' חיים נצחיים חוזר ונחיה השפלות של כ"א. כי עיקר התחי' הוא להשפלות, בבחי' **הקיצו ורננו שוכני עפר כנ"ל.** וכ"ז נעשה ע"י יתרו דייקא, כי יתרו דייקא אמר למשה **וְאִתָּה תִּחְזֶה** שע"י נעשין כל הבחי' הנ"ל. וע"כ מרומז באותיות **יִתְרוֹ ורבים משיני אדמת עפר יקצו** שהוא ס'ת יתרו, כי ע"י יתרו שאמר **וְאִתָּה תִּחְזֶה ע"י נמשך בחי' חיים תדו' בחי' הקיצו ורננו שוכני עפר, בחי' ורבים משיני אדמת עפר יקצו.** משיני אדמת עפר דייקא היינו בחי' שפלות כנ"ל: וזה (ישעיה ד') **וְהָיָה הַנֶּשְׂאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם קְדוֹשׁ יֵאָמֵר לוֹ.** והנותר בירושלים זה בחי' יתרו. על ידו דייקא קדוש יאמר לו להצדיק כי יתרו שהוא גר הוא יודע קדושת הצדיק כנ"ל. וע"כ אמר למשה **וְאִתָּה תִּחְזֶה** מהמת שידע קדושתו כנ"ל וזה בחי' קדוש יאמר לו כנ"ל: **וְכָלֵל** היוצא מכל הנ"ל, שמו שבא אצל צדיק אמיתי ושומע מפיו תורה, ראוי שיומשך עליו בושה ושפלות גדול מאד. וזה סימן שהיה אצל צדיק יאמתי, כשנמשך עליו בושה ושפלות ע"י ששמע מפיו איזה דבר תורה. כי ע"י התורה שממשך הצדיק האמתי ע"י נמשך בושה, כמו שהיה בשעת מתן תורה כנ"ל. וע"י הבושה דהיינו תשובה, ע"י נחיה השפלות של משה שיש ככ"א בכל אבר ואבר, ואז מחויב שירגיש כ"א שפלותו באמת. אבל מי שהוא בא אצל איזה מפורסם ושומע מפיו תורה ובא עליו גדלות ע"י וכו'. (ההיפך מובן ממילא): אבל אין אנו יודעים כלל מהו שפלות יאמתי [1], כי בוודאי אין זה תכלית שיהיה שפל ונבזה ועצל שקורין רוע מול (ובלע"ז) שלים מולניק) כי השפלות הוא עיקר החיים של כל אבר ואבר והוא כל תענוג עוה"ב כנ"ל. ובוודאי אין זה התכלית של עוה"ב שיהיה נבזה ועצל וכו' ח"ו. ע"כ צריכין רק לבקש מהש"י שיעזור לזכות לעניויות ושפלות יאמתי [1] שהוא" עיקר החיים ועיקר התענוג של עוה"ב כנ"ל :

עג [2] מי שרוצה לזכות לתשובה, יהיה רגיל באמירת תהלים, כי אמירת תהלים מסוגל לתשובה: כי יש נון שערי תשובה [2], ומ"ט שערים יכול כל אדם ליכנס" בהם ולהשיגם. אך שער החמישים הוא בחי' התשובה של הש"י בעצמו כביכול. כי גם אצלו ית' מצינו בחי' תשובה, כ"ש (מלאכי ג) **שׁוּבוּ אֵלַי וְאֲשׁוּבָה אֲלֵיכֶם** [2]. ואלו המ"ט שערי תשובה הם בחי' מ"ט אותיות שיש בשמות שנים עשר שבטי י"ק [2], כי כל שער ושער יש לו אות מ"ט אותיות השבטים. והנה הכל **הפצוים ליראה את שמך** [1], ואעפ"כ לאו כל אדם זוכה לעשות תשובה. כי יש אחד שאין לו התעוררות כלל לתשובה. ואפ"י מי שיש לו התעוררות לתשובה, אינו זוכה להגיע אל האות והשער של תשובה השייך לו. ואפ"י אם מניע לשם יכול להיות שהשער של תשובה סגור [2]. ומחמת כל זה אין האדם זוכה לתשובה. וע"י אמירת תהלים, אפ"י מי שאין לו שום התעוררות לתשובה, הוא מתעורר לעשות תשובה. וגם זוכה ע"י תהלים להגיע אל השער והאות" השייך לו ולפתוח השער. נמצא שזוכה ע"י תהלים לעשות תשובה. וזה בחי' (שמואל ב כג) **נָאֻם הַגִּבּוֹר הוֹקֵם עַל,** והר"ל (מ"ק מז): שהוקם עולה של תשובה. **וְנָעִים זְמֵירוֹת יִשְׂרָאֵל,** כי ע"י בחי' נעים זמירות ישראל דהיינו ספר תהלים שיסד, ע"י הוקם עולה של תשובה, כי ע"י תהלים זוכין לתשובה כנ"ל: וזשאר"ל (ע"א דף ד ע"ב) לא ה' דוד ראוי לאותו מעשה אלא כדי להורות תשובה ליחיד וכו'. נמצא שעיקר הוראת התשובה ע"י דוד המלך. ועיקר התשובה של דוד המלך הוא ספר תהלים שאמרו בהתעוררות גדול מאד וברוח הקודש. עד שכ"א וא' כפי מה שהוא יכול למצוא א"ע בתוך ספר תהלים, ולזכות לתשובה ע"י אמירת תהלים כנ"ל [2]:

ועיקר הזדככות שנים עשר שבטי י"ק שהם מ"ט אותיות שהם בחינות²² מ"ט שערי תשובה היה במצרים, שהוא בחי' מצר הגרון שהוא בחי' תשובה עילאה²³ (כמובא בכתבי האר"י ז"ל וע"ש [2]. והבן היטב). וע"כ אחר שנזדככו שם במצרים וזכו לצאת משם, ספרו מ"ט ימי הספירה, שהם כנגד מ"ט שערי תשובה שהם בחי' מ"ט אותיות הנ"ל. וביום החמישים אז **וירד ה' על הר סיני** (שמות יט), זה בחי' **ואשובה אליכם**, בחי' התשובה של הש"י בעצמו כביכול בחי' שער החמישים כנ"ל :

וזוהו [22] ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו, סופי תיבות הם אותיות **תהלים** ואותיות **תשובה**. כי ע"י תהלים זוכין לתשובה, שהיא בחי' **שמות בני ישראל הבאים מצרימה וכו'.** כי מ"ט שערי תשובה הם בחי' מ"ט אותיות שיש בשמות בני ישראל הבאים מצרימה להזדכך שם כנ"ל :

וזוה שאנו רואין שבימי תשובה דהיינו באלול ועש"ת, כל

סכותה בענן לך. ומדרש תהלים מזמור סה, ופסיקתא דר"ב כד ב' וילקוט שמעוני תהלים רמו תשפט. וי"ל שלעולם פתוחין ע"י תהלים. ועיין שיש"ק ח"ו סימן רצב.
 21 גם בדפדפ"ר ותורלד-והאות, ומתורלד- ואות
 22 גם בדפדפ"ר ותורלד-והאות, ומתורלד-והאות (כלשון הגמרא)
 23 עיין לק"ה ר"ח ה' אות 1'
 24 בדפדפ"ר ומתורלד- בחי'
 25 הערה זו נוספה בתקפא
 26 מצרים בחי' מיצר הגרון. עיין פרי עץ חיים שער המצות להאריז"ל על מאמר ההגדה עבדים היינו. ובספר הלכות להאריז"ל בראשית סוף פ"א. ועיין ערכי הכנויים לרבי משה זכות אות ח' סימן קמו. ועיין לעיל תורה סב אות ה' [דף עו:]:
 27 שמות א' א'

א' בדפדפ"ר- שהוא, בתקפא לא ברור ואולי- שהוא, בתורלד- שהיא מתורלד- שהוא.
 ב' לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
 ג' ראש השנה כא: ג' שערי בינה נבראו בעולם ועיין השל"ה הקדוש מסכת תענית דרוש משות מסעי (ז) (מהדורת תשלה ירושלים דף מה:): שהם שערי תשובה כנועד למקובלים.
 ד' גם בדפדפ"ר ותורלד ליכנס, ומתורלד- ליכנס
 ה' עיין לק"ה ק"ש ה' י' שמובא בספרים (עיין מדרש רבה איכה ה' כא) ויכוח בין הקב"ה שובו ואשובה או השיבנו ונשובה ומהר"ג"ל מנאר שאין ויכוח ע"ש.
 ו' עיין פרס יוסף עה"ת שמות ב יב בשם ספר לחם עוגי. ועיין קהלת יעקב ערך קך אות ג'.
 ז' לשה"כ בנחמה א' יא
 ח' יש ליישב מהמדרש ששערי תפילה לפעמים נעולים אבל שערי תשובה לעולם פתוחים עיין דברים רבה ב' יב. ואיכה רבה ג' ס' עה"פ

א' מתורלד- וגם
 ב' ע"ש ותהי שרה עקרה אין לה וכו' ולד גשמי לא אבל בשמתין בן עריש שעששה מנח התכונות והטקוה (שע"י) ואלו נפשות המשוקקות ללוי ית' ועיין שער הגלגולים הקדמה לד (ד"ה והנה שמאי הוקן) וביאר בני אהרן שם אות ז'.
 ג' מתורלד- אמיתי
 ד' מתורלד- האמיתי
 ה' הערה זו בסוגרין נמצאת כבר בדפדפ"ר
 ו' מתורלד- אמיתי
 ז' עיין חיי מוהר"ן סימן תפב
 ח' הערה זו בסוגרין נמצאת כבר בדפדפ"ר
 ט' מתורלד- אמיתי
 י' עיין לעיל תורה קצו [דף קיא:]: וסוף תורה קמו [דף קד:]: ועיין לק"ה תפלין ו' אות לא.

ליקוטי

ישראל עוסקין אז באמירת תהלים, כי אמירת תהלים מסוגלתשוכה כנ"ל. וע"כ הוא דבר גדול מאד לעסוק תמיד באמירת תהלים [א]. כי תהלים הוא התעוררות גדול מאד מאד להשי', אשרי שיאזו בו :

עד [ב] אחר פורים קורין פרשת פרה [ג], שהוא' הכנה לפסח. כי פ' פרה קורין כדי שיהיו נזהרין ליטהר מטומאות מת [ד] כדי שיהיו מהורין לעשות הפסח [ה]. ובתחילה הוא בחי' **פּוֹרְר** [ו], כי פורים ע"ש **הפ"רה** [ז], ואח"כ נעשה **פּר"ה** [ח], כי גם פורים הוא בוודאי הילוך ודרך לפסח [ט]. וזהו בחי' (שיר השירים ה) **שפתותי שושנים נוטפות מור עובר. שפתותיו זה בחי' פסח, פה סה** י"כמוכא [י]. **שושנה** היא אסתר וכמוכא בזה"ק [יא] ובכארו"ל [יב], ושושנה גימ' אסתר [יג]. **נוטפות מור עובר זה בחי' מרדכי, מר דרור** [יד] (הולין קלט ע"ב) לשון חירות [טז], בחי' חירות של פסח [יז]. וע"כ צירוף של פורים מרומז בפסח, בפסוק (שמות כג) **שבעת ימים תאכל מצות כאשר צויתך למועד חדש האביב כי בו יצאת ממצרים ולא יראו פני ריפק. למצרים ולא יראו פני ריפק ר"ת פורים.** כי פורים הוא דרך לפסח, שיהיו יכולים להיות נזהרין מחמין. ^{כא}(ופסק באמצע הענין ולא גילה יותר) :

כי בתחילה היו כל ההתחלות מפסח, וע"כ כל המצות הם זכר ליציאת מצרים [כג]. ועכשיו [כד], (ולא מים):

עה [כה] הסתכלות פני הצדיקים לבד הוא ג"כ דבר גדול מאד [כז]. כי ארז"ל שהת"ח הוא גדול מן התורה, כשארז"ל (מכות כב ע"ב) **כמה מפשאי שאר אינשי דקיימו מקמו ס"ת ולא קיימו מקמו גברא רבא, נמצא שהת"ח הוא יותר מן התורה.** ואצל התורה מצינו שארז"ל (בפתיחתא לאיכה רבה [א]) כי המאור שבה מהזו"ר^ל למוטב, מכ"ש אור הצדיק שההסתכלות בו לבד הוא מועיל לקדושה מאד. בוודאי כשוזיכין לדבר עמו טוב יותר. אך גם ההסתכלות לבד הוא ג"כ דבר גדול :

עו [כח] ישראל הם נעשים אדונים לבעליהם כמשארז"ל (פנהדרין קד) כל מקום שהם הולכים נעשים שרים לאדוניהם. כי בכל מקום שהם באין בגלות, בתחילה הם כבושים בגולה, אבל אח"כ הם נעשים אדונים לבעליהם. כי אח"כ הם כובשים את המקום ההוא שהם באים בגולה' שם [כט], כי ישראל הם מרימין ומעלין כל המקומות השפלים והנפולים, כשארז"ל (מגילה ו) עתידין בתי תרטיאות וקרקסיות שילמודו^ל בהן תורה רביים, שנאמר ^ל(זכרי' ט) **ונשאר גם הוא לאלקינו וכו' ע"ש [ל], כי ישראל מעלין ומנשאין כל המקומות הנפולין. וע"כ נקראין ישראל בגלות בני הגולה** [לא].

כי אע"פ שאח"כ הם נעשים אדונים, ומקימין ומנשאין ומעלין הכל, אעפ"כ בתחילה הם בגלות, כי אעפ"כ הם נע' ונד בגלות, אבל אח"כ הם מעלין ומנשאין הכל כנ"ל. וע"כ נקראין **בני הגולה**, כי זה אותיות **גולה ר"ת ונשאר גם הוא' לאלקינו.** כי אח"כ הם מעלין ומנשאין הכל בבחי' **ונשאר גם הוא לאלקינו,** כשארז"ל

מוהר"ן תנינא לה.

עד עה עו עז

עתידיק^ל בתי תרטיאות וקרקסיות וכו' כנ"ל :

עז [ב] דע שכ"א מישראל אפי' צדיק גדול. צריך שיהיה לו איהו צער בכל יום. וגם מי שדעתו יותר גדולה, צערו גדול ביותר, בבחי' (קהלת א) **יוסף דעת יוסף מכאוב.** וההמתקה היא' ע"י אכילה בקדושה וביראת שמים. היינו שע"י אכילה בקדושה עי"ז נעשה המתקה שלא יתגבר הצער ביותר ח"ו. וגם שלא יהיה נשתלשל מן הצער ח"ו השתלשלות אל הס"א שהוא דין קשה ח"ו. ועי"ז היינו ע"י אכילה בקדושה שעיי"ז נעשה ההמתקה כנ"ל עי"ז נעשה הפה בבחי' קומת אדם, בבחי' [כא] **מי שם פה לאדם,** היינו שעושה ומשים הפה לבחי' קומת אדם. כי מי שאין אכילתו בקדושה ח"ו, או פיו הוא בחי' בעל חי ממש. אבל כשאוכל בקדושה אוי משים את הפה לאדם שנעשה מהפה בחי' קומת אדם כנ"ל. כי עיקר היראה היא

באה לאדם בשעת אכילה דייקא בבחי' [כב] **לעת האכל גשי הלום.** ^{כג}(כאשר דברנו מזה כמ"א [כד]) **אין הלום אלא מלכות (זבחים קב) שהיא בחי' יראה כ"ש (אבות פ"ג) אלמלא מוראה של מלכות. נמצא שבשעת אכילה אוי באה היראה להאדם,** ^{כה}(וכמבואר במאמר ויהי מקץ כי מרחמם ינהגם [כז]). שעיקר האכילה והפרנסה נמשכת מבחי' מלכות שהיא בחי' יראה ע"ש היטב.) וע"כ כשאוכל בקדושה וממשיך על עצמו היראה הכאה לו בשעת אכילה, דהיינו שאוכל עם יראת שמים בקדושה ובטהרה כראוי. אוי הוא מכניס את בחי' המלכות שהיא בחי' היראה כנ"ל לתוך הפה ואוי נעשה מהפה בחי' קומת אדם בבחי' **מי שם פה לאדם** כנ"ל. כי כשאינו אוכל בקדושה וביראת שמים אוי היראה הכאה בשעת אכילה כנ"ל היא עומדת מרחוק ואינה נכנסת בו. אבל כשאוכל בקדושה וביראה דהיינו שממשיך על עצמו היראה קדושה הנ"ל אוי נכנס בחי' היראה מלכות בפיו ונעשה מהפה בחי' קומת אדם כנ"ל. ובשכר זה שאוכל בקדושה וביראת שמים ועושה מהפה קומת אדם, עי"ז זוכה לעליה יותר גדולה שנתעלה בחי' קומת אדם הנ"ל ונעשה בחי' אדם העליון בבחי' (יהוקאל א) **ועל כהכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה** [כח]. שזה בחי' אדם העליון, בחי' שכניה מדברת מתוך גרונו [כט]. בחי' **אד' שפתי תפתח** [ל], שבפתיחת פיו הוא בחי' אד', בחי' שכניה מדברת מתוך גרונו. היינו כי כשעושה מהפה בחי' קומת אדם, אוי הוא בגדר מדבר, כי גדר האדם הוא הדיבור. אבל אח"כ זוכה שנתעלה הפה בבחי' אדם העליון, היינו בחי' שכניה מדברת מתוך גרונו בחי' **אד' שפתי תפתח** כנ"ל : **ולמה** שנמתק הצער ע"י אכילה בקדושה, כי דע כי זאת ההשתלשלות שנשתלשל ובא צער יותר גדול למי שהוא בר דעת בבחי' **יוסף דעת יוסף מכאוב** כנ"ל. ולכאורה קשה מפני מה יהיה כך, שמי שמוסף דעת יוסף צער ח"ו [לא]. אך דע כי זה בחי' מעברתא של תפילין. **פי ראשית חכמה יראת ה'** (תהלים קיא), ואם אין יראה אין חכמה (אבות פ"ג)

תורה אור

אסתר ט (כו) על פן קראו לצינים האלה פורים על שם הפור על פן על כל דברי האגרת הזאת וקה ראו על ככה וקה הגיע אליהם: שיר השירים ה (יג) לקוין כפרגות הבשם מגדלות מרקחים פשתוניו וצושנים נטפות מור עבר: שמות כ כי תשאל ל (כג) ואתה קח לך בשמים ראש מן דרור קמח מאת וקנמן בשם מתציתו חמשים ומאתים וקנה בשם חמשים ומאתים:

שמות כג (סו) את הג המצות תשמר בשבעת ימים האכל מצות כאשר צויתך למועד חדש האביב כי בו יצאת ממצרים ולא יראו פני ריפק:

תורה עו

זכריה ט (ו) ונסתתי דקוין מפיו ושאקוין מבין שניו ונשאר גם הוא לאלהינו וקה קאלף ביהודה וקקרוין פיכוס:

תורה עו

קהל א (יח) כי ברב חקמך רב פקט ויוסף דעת יוסף מכאוב:

שמות ד (יא) ויאמר קקן אליו מי שם פה לאדם או מי ישום אלם או חרש או פקח או עור הלא אנכי יקוני:

רות ב (יד) ויאמר לה בעז לעת האכל גשי הלם ואכלת מן הלם וקבלת פתך בחמין ותשב מצד הקורצין ויצטב לה קלי ותאכל ותשבע ותמר:

יהוקאל א (כו) וממלע לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות פסא ועל דמות הפסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה: תהילים נא (יז) אנני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך: תהילים קיא (י) ראשית חקמך יראת יודך שכל טוב לכל עשיתם מתלתו עפדת לעד:

^[1] ונראה דכל בניו ספירת הנוטף כמבאר כאן. ועיין שיש"ק ח"א סימן תתקל שהתירו' היה לו שיעור קבוע בכל יום תמיד לאמירת תהלים של אותו היום בשבת.

^[2] תורה זו נאמרה בהרצל כמראה אחי' פורים שנת תקע וי"ח אדר ב' קראו פרשת פרה ולפני כן בב' אדר א' גילה בפרוש העשרה מפורים של תקן הכללי ובכ"ה אדר ב' סיפר את המעשה מיל בעטלפוס. (שיחות הר"ן קטס) ועיין שיש"ק ח"א קט שנאמרו ספור לאמירת תורה זו. עוד עיין חיי מור"ן סימן צ"ג

^[3] גם בדפוסיו ותורלדי. שוה"מ. בתורלדי נראה שח"א (לא ברור) ומתחזר שח"א

^[4] ועיין טוסט כחכ עילוף ח"א פסות הטולמס כטומלת מתי פריש"ל על המשנה בבבלי כפי סוף ע"א
^[5] פ"א. שער הכוונות עמידה דרוש ה' ושם ר"ה דרוש ו'. קהלת יעקב ערך אורי' אית ב' ושם ערך אפר. פיה' ועי"ש ערך ארץ-מנצפ"ל גיטריא פ"ר ועם ה' אותיות גיטריא פרה. ושם ערך פרה. ובספר הלקוטים והארו"ל פרשת חקת פרק יט. ושער המצות ריש פרשת חקת. ע"ה שער ט' ספ"ו. ועיין לק"ה שחיטה הלכה ה' אית יח מה שייתור פה לפרה.

^[6] עיין פ"ח בשם חסד לאברהם טעין ב' גדר נ"ג - ל' יום לפני פסח מתחיל הקב"ה להוציא נפשות ישראל מוחלכות השטאה. וכן כנגדי נשכר מלמל' ל' אות ה-ו. ועיין ש"ע א"ח תכס א' בני"ב בשם ח"י להתחיל בפורים עצמו לכוונת הלכות פסח. ועיין רמב"ם מגילה דף ו' ד"ה אף כאן אדר הספור לניסן.

^[7] ונסף בתקפא

^[8] פיר עץ חיים הג המצות פ"ו ור"ה (נידון) וסוף פ"ד ספירת העומר סוף פ"ג ובשער הכוונות דרושי הפסח פרקים ג' ד' ה' ו' י"א

^[9] י' ותלבש אסתר מלכות עיין וזהו ח"ג דף רעו. ושושנה בחי' נסת ישראל שם דף רלג ובח"א דף א' ובס"א בחי' מלכות כידוע.

^[10] שם שאמרי רשב"י על וזה בראשית א. וקהלת יעקב ערך אסתר

^[11] פר נעשה פרה - פעה"ח שער עמידה פ"א. ושם ועד השופר פ"א. שער הכוונות עמידה דרוש ה' ושם ר"ה דרוש ו'. קהלת יעקב ערך אורי' אית ב' ושם ערך אפר. פיה' ועי"ש ערך ארץ-מנצפ"ל גיטריא פ"ר ועם ה' אותיות גיטריא פרה. ושם ערך פרה. ובספר הלקוטים והארו"ל פרשת חקת פרק יט. ושער המצות ריש פרשת חקת. ע"ה שער ט' ספ"ו. ועיין לק"ה שחיטה הלכה ה' אית יח מה שייתור פה לפרה.

^[12] עיין פ"ח בשם חסד לאברהם טעין ב' גדר נ"ג - ל' יום לפני פסח מתחיל הקב"ה להוציא נפשות ישראל מוחלכות השטאה. וכן כנגדי נשכר מלמל' ל' אות ה-ו. ועיין ש"ע א"ח תכס א' בני"ב בשם ח"י להתחיל בפורים עצמו לכוונת הלכות פסח. ועיין רמב"ם מגילה דף ו' ד"ה אף כאן אדר הספור לניסן.

^[13] ונסף בתקפא

^[14] פיר עץ חיים הג המצות פ"ו ור"ה (נידון) וסוף פ"ד ספירת העומר סוף פ"ג ובשער הכוונות דרושי הפסח פרקים ג' ד' ה' ו' י"א

^[15] י' ותלבש אסתר מלכות עיין וזהו ח"ג דף רעו. ושושנה בחי' נסת ישראל שם דף רלג ובח"א דף א' ובס"א בחי' מלכות כידוע.

^[16] שם שאמרי רשב"י על וזה בראשית א. וקהלת יעקב ערך אסתר

^[17] קהלת יעקב ערך אסתר, וערך כהשים, וערך פתח עינים, וערך שושנה, ושער הכוונות פורים דרוש א'

^[18] מוסת ל' כג. ובחולין דף קלט: מרדכי מן התורה ענין מרדכי מר דרור והתרגום מירא דכא. ובסליחות לתענית אסתר כבימי מור וחרס.

^[19] דרור לשון חירות דמתיב וקראתם דרור ויקראו כה' י' ועיין רמב"ן שו"ת ל' כג שיש"כ שם בשם הרד"ק

^[20] פסחים קה. קט: ק"ו:

^[21] ומצא כבר בדפוס

^[22] קומת אדם בשעת פירות הקודש (פ"ח מחלק סתרי תורה) מביאו השל"ח בספר מסמות פירק תורה אור אתו קבץ קלב), ומתנה על שותרותיו הקדושה יחס כל מעשה המצות זכר ליציאת מצרים.

^[23] הובא ספר אור המאיר - דרוש לפסח. ועיין רמב"ן שו"ת טו ס' ארבעאל שו"ת ב' ב-ג. וחזקוני מצוה כא. ורבינו כאן מתרין מדברי' כי כל ההתחלות פסחא.

^[24] ובלק"ה בריד' ד' בה מביאו שעכשיו התחלות ספורים וכנ"ל כי פורים הילוך לפסח וצ"ע א"כ מאי ועכשיו ררי זה התחיל כבר בבית שני. ועיין לק"ה בשם בחלב ה' אית יח שכתב הקדמים פרהא לכתב כי עיקר שנתה הרגילים היתה בביהמ"ק ומשכרם לוקחתם אותה ספורים מבחי' הארת מרדכי הצדיק ע"ש. ועיין באיבי תהיל פ"ר נעשה פרה' ר"ה פורים ראש השנה וכו' ע"ש.

^[25] ועיין שיש"ק ח"א אית קסא בשם נתיב צדיק אית יא ששטע מרבו מוהר"ת שאמר וכעשיו יש רבינו ו'ל' סבל התחלות טאות. ועיין בעלים לתרופה סתמים מרבי נתןן מטולטשין ו'ל' סתבת ה'.

^[26] מובא בשיש"ק ח"א קט קיבד חור מוהר"ת אן הינט.

^[27] לא ידוע מתי וזיכין נאמרה תורה זו

^[28] עיין לעיל לק"ה תנינא תורה זו

^[29] בדפוסיו. עיין לעיל בבלי פספסאי ודעישו מקמי אורייתא ועל עיימו מקמי חורבא מרובין (ועיין לעיל בתורה ד' [דף ג] גם גסת הדפוסיר כ'

^[30] ושם נרשם ורהא גם תורה זו [דף קיב:]

^[31] פספא ב'

^[32] בדפוסיו. מחזור. בתקפא על ברור ונאה - מחזור. בתרלדי. מחזור.

^[33] מחזורי - מחזורי (ולשון ההדגש מחזורי)

^[34] לא ידוע מתי וזיכין נאמרה תורה זו

^[35] בתקפא על ברור ונאה- בגילה. בדפוסיו בתרלדי ומתורלדי- בגולה,

^[36] עיין לק"ה חלה ד' ב' ביאר הענין מדות בתחילה כבושים

^[37] גם בדפוסיו ובס"א שילמדו. ומתורלדי - שילמדו

^[38] בתקפא - (דברי"ט) ובתורלדי ומתורלדן

^[39] במראה תנ"ל שילמדו זאת מהמשך הפסוק

^[40] בדפוסיו- הגולה. בתקפא לא ברור ונאה- הגילה. בתורלדי הגולה.

^[41] ובתורלדי- הגילה. ומתורלדי- הגולה.

^[42] זכור ו'פ' בספר עירא פ"א א. פ"ו ט' כ. פ"ה לה. פ"ו טו.

^[43] בתרלדי- ח"א

^[44] בתקפא- מתורלדי

^[45] לא ידוע מתי וזיכין נאמרה תורה זו ועיין לק"ה ראשית הגו ג'

^[46] זו שהיא שיבת לתורה ה' תנינא תנ"ל

^[47] גם בדפוסיו ותורלדי- ח"א. ומתורלדי- הוא

^[48] * שמות ל' י'

^[49] * רות ב' ד'

^[50] ומצא כבר בדפוסיר

^[51] לעיל תורה ל' תנינא אית יוד. [ועיין לק"ה בביעת הפת ה'

^[52] בשם שתיא באה קודם האכילה בשעת ברכת המוציא]

^[53] ומצא כבר בדפוסיר

^[54] תורה ל' תנינא אית ל' [יך. יד. טור ב]

^[55] בתורלדי ועל (דמות) חכמת דמות מוראה - (כאשון הפסוק) ובדפוסיר

^[56] תרלדי ותורלדי ותשכס- ועל הכסא דמות מוראה. בלהות תרלדי ועל דמות חכמת

^[57] עיין זוהר פנחס רכח.

^[58] לשון זה ניכר באחרונים ומקורו בוודר רע"ב פנחס דף ריש.

^[59] ודף רלב סע"א ושביעתה מדבר על פמיו גם ע"ש דף שו סע"ב.

^[60] תהלים נא ז'

^[61] שהרי נתבאר לעיל תורה חס' אית ג' ובריש תורה רג' שהסורים

^[62] והצער רק מחסורין דעת.

מאמר תהילים מסוגל לתשובה

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

רבינו מדבר ממעלת הרגיל באמירת תהלים, שע"ז זוכה להתעורר לתשובה וגם למצא את שער התשובה השייך לו וגם לפתוח אותו. ומדבר מדוד המלך כיצד הקים את וגילה לעולם את מעלת תשובת היחיד², בתשובה שעשה בכלל, ובפרט על חטא בת שבע ואוריה, הצעקות והתפילות שלו ברוח הקדש נעשה מהם ספר תהלים שכל אחד יכול למצא את עצמו וצרותיו בו, ונעשה לשער הפותח לכל אחד מישראל את כל אחד ממ"ט שערי התשובה.

לקוטי הלכות

אור"ח ח"ג דף צד: ראש חודש ה' לו אחיות (א) מר"ה עד ש"ע ניסור ובנין המלכות (ב) סוד הניסור ע"י הדורמיטא ואז המוחין עולין מ"ן ומקבלת המלכות מוחין שלא ע"י ז"א אלא מאמא (ג) יחוד ז"ן היינו יחוד תורה ותפילה תפילה על צרכיו היא למטה מתורה אבל תפילה שעושה מתורות היא שווה לתורה תפילה לחיי שעה היא בחי' תפילה רעה בחי' גנבא אל מחתרתא רחמנא קריה ואם כוונתו לקיום התורה אזי היא תפילה טובה אבל תפילה לתורה ועליה אמרו חז"ל מניחין חיי עולם שביל חיי שעה כי יש בה סכנת אחיות החיצונים ולכן היא בחי' אחר באחור כי צריכה שמירה (ד) עיקר התפילה השלימה היא לצורך נשמתו והיא שווה לתורה וגבוהה ממנה בבחי' עטרת בעלה בבחי' ראשית חכמה יראת ה' (ה) (ו) לעשות מתורות תפילות צריך לזה תורה דעתיקא סתימאה (ז) עיקר התשובה ע"י שעושין מתורות תפילות תהילים הוא בחי' תפילות מתורות לכן הם ה' כנגד ה' חומשים (ח)

שיחות השייך לתורה זו

מוהרנ"ת היה לו בכל יום שיעור וסדר קבוע לאמירת תהלים. דהיינו אמירת יום אחד של תהלים. ובימי השוכבים והספירה היה מוסיף עוד באמירת תהלים, נוסף על הקביעות היום יומית, והוא על-פי הנאמר בליקוטי מוהר"ן ח"ב סימן ע"ג, עיין שם: (שיש"ק ח"א, סעיף תקל"ח).

אמרו אנשי שלומנו לענין המובא בתורה ע"ג חלק ב' מענין חמישים שערי תשובה וכו', שיש שאף שכבר זכה האדם והתעורר לעשות תשובה, כשבא אל השער מוצא אותו סגור וכו', עיין שם. שלזה קשור מעלת קימת חצות שכשזוכה האדם להתעורר אז ולקום לשפוך שיחו כמים לפני ה' אז הוא עת שמוצא תמיד את השער פתוח באיזה מדרגה שהוא. וזהו שאמר ירמיהו הנביא בקינתו אחר שנחרב בית המקדש שהוא בחינת שער החמישים דקדושה, הכולל כל השערים, שהעצה לחזור ולבוא ולהיכנס בה הוא על-ידי קימת חצות לילה, וזהו "קומי רוני בלילה לראש אשמורות שפכי כמים לבך נוכח פני ה'" (איכה ב). והיינו "נוכח פני ה'" ממש, כי אז בעת קדוש זה כל השערים פתוחים לכל אחד ואחד (ראה בביאור הליקוטים בפירוש הרב"ח על תורה ט'): (שיש"ק ח"ו, סעיף רצ"ב).

ועל-כן אחר שגודלכו שם במצרים וכו' לצאת משם, ספרו מ"ט ימי הספירה, שהם כנגד מ"ט שערי תשובה, שהם בחינת מ"ט אותיות הנזכר-לעיל, וביום החמישים, אז: "ויגד ה' על הר סיני" (שמות י"ט, כ) - זה בחינת: "ואשובה אליכם" (מלאכי ג, ז), בחינת התשובה של השם-יתברך בעצמו, כפיכחול, בחינת שער החמישים כנגד-לעיל:

על פי זה יתורץ הקושיה המפורסמת מה שהקשו הראשונים על מה שכתוב בתורה: "וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאתכם את עמר התנופה שבע שבתות תהינה, עד ממחרת השבת השביעת תספרו חמשים יום", והלא באמת אין סופרים כי אם ארבעים ותשע יום ולא חמישים, (עיין רש"י תוס' ורא"ש על הפסוק שם; ותוס' מנחות סה: ועוד). אמנם לפי

² לזאת לזה תמוה תססה. חבורתא - ה' אייר עד כר תשפ ירושלים

³ כל מי שהכיר יחוסו של דוד לא הצליח להבין כיצד כזה יחוס משוקץ נעשה למלך עליהם. ראשיתו מצער בהולדת מואב מלוט ובתו הפחות צנועה דייקא ושקראה לבנה על שם אביה. ומעשה יהודה ותמר שנדמה לזנות כשהולידו את פרץ. ומבואר בשער הפסוקים שער ואונן נתגלגלו בסוד היבום של תמר בפרץ ורח. נמצא שפרץ שממנו יצא זרע משיח (רות ד' יח) הוא ער אותיות רע שהקב"ה המיתו בגלל מעשיו הרעים. ורות היא נכדתו של בלק הרשע גרה מואבית, ממואב הנ"ל שגם נאסרו לבא בקהל ישראל, ועדיין לא נפסק אם מואבית כן מותרת לבא בקהל. ועל כן בהולדת ישי את דוד נסתפק אם הוא מותר לבא בקהל לכן פרש מאשתו הישראלית והתכווין לשפחתו שהערימה עליו והודיעה לאשתו שבאה תחתיה ונולד דוד שעל כן עד ששמואל הנביא משחו למלך כולם החזיקוהו לממור. וכל כך היה מופרך בחייו עד שאמר טעיתי כשה אובד כמו ששמעתי מהרצ"ח דברי צחות בזה שרמזו בזה לשה דאבידה בגמ' ב"מ כז. דלרבי יהודה לא נמצא לו צריכותא כלל, דהיינו שלא היה צריך להכתב בתורה בענין אבידה, הכי נמי אמר דוד גם אני אין בי כל צורך לעולם.

נמצא שע"י דוד המלך נודע לאחר הסתלקותו שהאדם המופרך ביותר יכול ע"י תשובה להיות הנבחר מכל עם ישראל להיות מורעו מלך המשיח.

דברי רבינו הכוונה היא תספרו את המ"ט יום, כדי שעל-ידי-זה יאיר בכם בחינת יום החמישים, וזהו "תספרו" לשון "ספיר ונהיר", "חמישים יום" – היינו יום החמישים שהוא בחי' שער החמישים: (- הרה"ח ר' לוי יצחק בנדר זכרוננו-לברכה בשם השמועה-מעדני מלך סק"ד).

עד כאן השיחות

הקדמה בראשי פרקים

נראה לחלק תורה זו לג' חלקים:

תחילה מדבר ממעלת הרגילות באמירת תהלים שזוכים עי"ז למ"ט שערי תשובה. ומי שזוכה לבחי' שובו אלי במ"ט שערי תשובה אזי הקב"ה מתגלה לו בבחי' ואשובה אליכם בחי' ביטול הבחירה. (מצינו במדרש ויכוח בין הקב"ה לישראל, שישראל טוענים השיבנו¹ והקב"ה טוען שובו, ובלק"ה מוהרנ"ת מגלה שמי שזכה לשער הנ"ל מבין שגם הקב"ה לא מתכוין ששוב בכוחו לבד², אלא כוונתו היא שנצטק השיבנו, ולכאורה זה בעצמו המבואר כאן שע"י תהלים זוכים לכל שערי התשובה, כי תהלים הם בחי' צעקות השיבנו אליך ונשובה.

בחלק השני מבאר כיצד התחבר ספר תהלים ע"י דוד המלך שהם דברי ההתבודדות שלו, ודייקא ע"י שירד לחטא בת שבע להורות תשובה ליחיד שהיה מרבה לצעוק ולשוב על החילול ה' שגרם החטא הזה, בהמון התבודדויות ברוח הקדש עי"ז גם כל אחד מישראל יכול למצא עצמו בתהלים ולזכות לתשובה שלימה על ידו.

ובחלק האחרון מבאר שימי הספירה הם אחרי יציאת מצרים שבה זוכים לתשובה עלאה ואז סופרים מ"ט ימים להכנס במ"ט שערי תשובה מ"ט אותיות שמות השבטים. (וצריך להבין עניין התשובה שזכו ישראל במצרים, שרבו מכנה אותה תשובה עלאה, והרי היא נקראת כור הברזל שבו תוקן חטא אדה"ר בק"ל שנים שפרש מאשתו, וצ"ע מתי זכו לתשובה תתאה, וצ"ע דמחוד גיסא נכנסו למצרים שבעים נפש צדיקים, אבל מאידך הרי יצאו רק אחד מחמש נמצא שארבע חמשות היו סיגים ופסולת. ומאידך הרי על כולם נאמר ששמרו על ייחוסם ולשונם ושמים ולבושם. ומאידך אעפ"כ ביציאתם נאמר אלו ואלו עובדי ע"ז. וגם צ"ע שבשבת קמו. חד אמר שביעקב פסקה זוהמת הנחש וחד אמר שרק בהר סיני פסקה זוהמה מישראל.

א. אמירת תהלים מסוגל לתשובה

ב. יש נ' שערי תשובה, מ"ט אפשר להשיג, והנ' היא תשובת הקב"ה.

ג. מ"ט שערים הם בחי' "שובו" אלי, ושער הנ' בחי' "ואשובה אליכם" דהיינו שיש בכוחנו להיכנס רק במ"ט שערים, אבל שער הנ' הוא בחי' "ואשובה אליכם", כי אין בכוחנו להיכנס בו, אלא מי שזוכה למ"ט שערים אזי הקב"ה משלים ומאיר לו/ו את השער הנ'.

ד. מ"ט שערי תשובה כנגד מ"ט אותיות שמות השבטים/ו.

¹ צ"ע כי אמרו חז"ל הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים עיין בפתיחה להשתפכות נפש שדן בזה עפ"י הגמ' עבודה זרה ה': תנו רבנן, מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה. אמר להם משה לישראל כפויי טובה בני כפויי טובה, בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לישראל מי יתן והיה לבבם זה להם היה לומר תן לנו אתה וכו' ובמהרש"א שם ביאר שבכמה כתובים מבואר שהקב"ה יכול להטות לב בני"א לטובה. ומשמע שאעפ"כ נחשב מכח בחירה, כיון שהם בקשו זאת, כי עיקר הבחירה על הרצון והבקשה.

² צ"ע מדוע צריך לזה השגת שער הנ'. אולי כי יש דברים שבעוה"ז נתפסים כשני הפכים וכסותרים זה את זה, כמו הידיעה והבחירה ורק ע"י התגלות שער הנ' אפשר לתפוס שבאמת אין סתירה כלל, והכל אחד, הכי נמי הויכוח הזה הוא בחי' ויכוח על הידיעה והבחירה כי ישראל טוענים השיבנו אתה והקב"ה טוען שובו אתם כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, דאי לאו הכי על מה תקבלו שכר, אבל להבין שבאמת כוונת הקב"ה שנצטק בלבד ונבקש ששיבנו, ואעפ"כ יחשב לנו שכר זה תרתי דסתרי, ורק בשכל של שער הנ' אפשר להבין.

³ שהרי היא גמ' מפורשת במנחות כט: טעם שעוה"ז ברא באות ה' כי אין כח לנופל לשוב בפתח שנפל ממנו כיון שכבר התגבר עליו היצה"ר א"א שישווב אלא ע"י סיעתא דשמיא שהקב"ה יעלה אותו לפתח מן הצד עי"ש. ועוד בסוכה דף נב: אמר רבי שמעון בן לקיש יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו שנאמר צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו ואלמלא הקדוש ברוך הוא שעוזר לו אינו יכול לו שנאמר ה' לא יעזבנו בידו ולא ירשיענו בהשפטו.

⁴ ובאמת מבואר במנחות כט: שגם בכל שער א"א להכנס אלא בסיעתא דשמיא. ועוד מבואר בקדושין שבכל יום מתגבר היצה"ר על האדם ורק ע"י שהקב"ה עזרו מתגבר עליו. וא"כ מה החדוש בשער הנ'. ונראה לבד ממה ששער הנ' הוא מהות אחרת לגמרי מהמ"ט שערים, יש בחי' שהקב"ה עוזר לאדם רק כשמצידו עושה כל שבכוהו, ולכן רק כשאדם משתדל ונכנס במ"ט השערים אזי הקב"ה משלים לו את השער הנ', אלא שזה נמצא בכל שער ושער, כי כל בחי' כלולה מכל הבחי', ובכל שער יש מ"ט שערים והשער שמעליו הוא בחי' שער הנ', לכן בכל שער צריך סיוע של הקב"ה, וזוכים בו כשמשתדלים כל אחד כפי כוחו בכל כוחו.

⁵ בספר לחם עוני כתב שכל אות מגן על שער אחד דהיינו שמ"ט אותיות השבטים הגנו על ישראל כשנפלו למ"ט שערי טומאה במצרים ולכן יצאו בחפזון כי שער הנ' אין אות שתגן עליהם. ונראה כי אותיות שמות השבטים היה בהם קדושה נפלאה שעל כן היו כתובים ב"ב אבני חושן (צ"ע שעל כתפות האפוד היו שתי אבנים ושם היו כתובים כ"ה וכו"ה סה"כ נ) ומכח האותיות האלה (ואותיות שמות האבות ואותיות שבטי י-ה או ישורון) האירו האבנים תשובות לכהן ע"י האורים ותומים.

ובשמות השבטים נחסרו אותיות ח' ט' כי לא היה בהם חטא ונחסרו אותיות ק' צ' כי נעלם מהם הקץ. עיין דעת זקנים בעלי התוס' בראשית מט א'. ועיין פסחים נו. שיעקב בקש לגלות הקץ ונסתלקה ממנו רה"ק וסבר שבגלל פגם בבניו אמרו לו שמע ישראל וכו' ואזי אמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ועיין זוהר ואתחנן רסד: שהם כה אותיות וכד אותיות כנגד מ"ט שערי תשובה.

- ה. כל שער יש לו אות (שמות א ב) ראובן שמעון לוי יהודה יששכר ויובלן בנימין דן נפתלי גד אשר יוסף = 49 אותיות (נמצא שיש כמה שערים עם אותה האות כגון אות ו' ואות י')
- ו. וכמו שהשערים הם שלבים בסולם זה למעלה מזה ליכות לתשובה שלימה, כך כנראה השבטים זכו כל אחד לתקן איזה שערים השייכים לאותיות שמו, ונעשה כמו בעל הבית באותם שערים, ויהודה שהוא כנגד המלכות זכה דייקא ע"י וירד יהודה (בראשית לח א) לתקן את המלכות ונשלם על ידי דוד עד שנעשה בעל הבית של כל השערים. ויוסף ובנימין בחי' הצדיק תיקנו ביסוד. וכן כל שבט במדה שלו. ואע"פ שבני הגבירות מיוחסים יותר מבני השפחות כך היא שלימות בנין עם ישראל שיהיו קומה אחת ראש ורגלים אבל בתיקון התשובה שע"ז זכו כל אחד להיות בעל בית באיזה שערי תשובה בזה בדרך כלל דייקא הנמוך יותר וזכה לתשובה יותר, והצדיק קשה לו לשוב, כדמצינו בשאול ודוד.
- ז. הכל חפצים ליראה את ה', אבל לא כ"א זוכה, כי או שחסר התעוררות, או שחסר ידיעת האות והשער, או שהשער סגור. (ג' תנאים לתשובה)
- ח. צ"ע מדוע צריך לדעת איזה שער הרי צריך להיכנס בכל המ"ט שערי תשובה? נראה כי השער הכוונה מדרגה בהמלכת הקב"ה על עצמי, וצריך לדעת את מדרגתו.
- ט. וצ"ע מדוע צריך לדעת גם את השער וגם את האות? ואולי רומז שלא רק מדרגה בקרבת ה' היא מדרגה אלא גם ההתכללות בכלל ישראל, ובכל שער שנכנס זוכה ליותר התכללות בכלל ישראל.
- י. שכמו ששלימות התשובה היא רק כשנכנס לכל המ"ט שערי תשובה, כך היא חסרה עד שיהיה כלול בכל המ"ט אותיות של שמות השבטים, כי השם הוא המהות של הדבר ושמות השבטים הן נשמת השבטים/ח, ושלימות התשובה היא להיות נכלל ומקושר לכולם. כי ישראל והתורה והקב"ה אחד (וזה ויקרא עג) דהיינו קומה אחת המתלבשת זו בזו.
- יא. וע"י שרגיל באמירת תהלים זוכה לג' התנאים לתשובה הנ"ל, להתעורר, למצא, ולפתוח.
- יב. הכל חפצים ליראה את שמך – זה הקרקע עליו אנו מדברים. ועליו ע"י אמירת תהלים זוכים גם להתעורר לתשובה, דהיינו אע"פ שכבר חפץ ליראה, אבל עדיין צריך להתעורר. משמע שהחפץ בלבד הוא כמו מתוך שינה. ואע"פ שכבר התעורר לא יודע השער והאות, צ"ע כי תשובה היא לשוב אליו ית' ומ"ט שעריה הכוונה שבכל שער אני נעשה יותר קרוב ויותר ממליך אותו ית', והכוונה קרוב ברוחניות, שהם מ"ט מדרגות בהרגשת מציאות ה' המתבטא ביראה ואהבה ובכוונה לשם שמים בכל המעשים, ולכאורה לפ"ז מה שאינו יודע השער הכוונה שלא יודע מדרגתו בלשם שמים וצ"ע.

- יג. דוד המלך גילה לעולם כח תשובת היחיד, ועשה מזה ספר תהלים.
- צ"ע הרי תשובה קדמה לעולם. והיא אחת ממצות התורה שכל יהודי יחיד נצטווה כמ"ש והתוודו את עוונם כמבואר בחינוך מצווה רסד. וצ"ע הרי קין חזר בתשובה ולימד את אדם הראשון, וראובן עשה תשובה, ומה חידש דוד? ראינו מבארים שקודם מתן תורה עמדה החכמה ואמרה הנפש החוטאת תמות, ורק במתן תורה נתחדש החסד של תשובה לישראל, ושמונה מאות שנה עד דוד המלך עם ישראל עם של צדיקים/ קשה היה להם לאמין בכח התשובה וכמו שמצינו אפילו בגדולי חכמי ישראל דואג ראש הסנהדרין ואחיתופל יועץ המלך שטענו (עיין מדרש שוחר טוב תהלים ג' ה') אפשר אדם ששבה את הכבשה (בת שבע) והרג את הרועה (אוריה) והפיל את ישראל בחרב יש לו תשועה ורק אחרי

¹¹ ואותיות שמות השבטים היתה בהם קדושה נפלאה שהרי היו כתובות על החושן שעל לב הכהן הגדול, והם שהאירו ע"י האורים ותומים. וממה שהן כנגד מ"ט שערי תשובה מבואר ששלימות התשובה היא רק ע"י ההתכללות באותיות שמות כל השבטים דהיינו בנשמות י"ב בני יעקב, הכוללות את כל ס' רבוא נשמות ישראל. שהם כנגד ס' רבוא אותיות התורה וכמבואר בשיחות הר"ן צא הקשר ההדוק ביניהן עד שמי שחשוק לו אחד מישראל חשוק לו אות בתורה. ונראה פשוט שגם חשוק לו חלק מהקב"ה, כי ישראל והתורה והקב"ה אחד (וזה ויקרא עג)

¹² אולי כי תשובת אדה"ר לא התקבלה שהרי לא תוקן החטא, וקין אומר רבנו בתורה לח שלא עמד בתשובתו וראובן לא חזרה לו הבכורה ולכן סברו העולם שתשובת יחיד לא מתקבלת וע"י דוד חזרה האמונה בתשובה. וצ"ע בזה אולי גם כיון שהם היו קודם מתן תורה ודוד אחרי מתן תורה, לכן תשובתו פעלה יותר והוא גילה זאת.

¹³ כי דייקא לצדיק קשה מאד להאמין בכח התשובה כי כל מהותו היא שלעולם לא מתנתק מהקב"ה כדמצינו בשאול שהיה לא מאד קשה להודות בטעותו לעומתו דוד כמה פעמים טעה וחזר בקל הודה על טעותו כיון שלעולם לא החזיק עצמו צדיק ותמיד עשה תשובה.

¹⁴ מדרש תנחומא כי תשא – פרק ד – כי תשא את ראש בני ישראל זש"ה (תהלים ג) רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו באלהים סלה רבי שמואל בר אמי ורבנן רבי שמואל בר אמי פתר קרא בדואג ואחיתופל רבים אלו דואג ואחיתופל שהיו רבים בתורה אומרים לנפשי שהיו אומרים לדוד אדם ששבה את הכבשה והרג את הרועה והפיל את ישראל בחרב יש לו תשועה שנאמר אין ישועתה לו באלהים סלה ואתה ה' אמר דוד ואתה רבון העולם הסכמת בתורתך עמהם ואמרת מות יומת הנואף והנואפת מגן בעדי בזכות אבותי כבודי

פטירת דוד כשרצו להכניס את ארון הברית לבית המקדש ולא נפתחו השערים עד שביקש שלמה שיפתחו בזכות דוד אביו רק אז נתגלה גודל כח התשובה באמת ונהפכו פני שונאי דוד כשולי קדירה וידעו כל ישראל שמחל לו הקדוש ברוך הוא על אותו העון (סנהדרין קז):

יד. ואולי כיון שלא מצינו לפני דוד אדם שהתשובה שלו היתה בשלימות כזו שתיקנה לגמרי את החטא/יג, לכן אולי לא כל כך האמינו בה. ועוד אולי כיון שלא היה עדיין צדיק שהשתדל בה כל כך, לכן באמת לא היה כוחה גדול, דהיינו שדוד המלך ע"י התהלים שלו פתח יותר את שערי התשובה, כדי שכל אחד יוכל להיכנס בהם/יד, ביתר קלות ע"י התהלים שלו. כמו שכתוב/יז על יוסף הצדיק שע"י ששיבר הקליפה ותיקן ספירת היסוד, ניתן כח בכל ישראל לעמוד בניסיון מצרים ערות הארץ.

טו. ונראה שבתיקון מידת המלכות (דהיינו כיצד להמליך את הקב"ה בשלימות) מסייעת רוחו של דוד לכל ישראל הרגילים בספרו תהלים/טו, ואפשר שלזה התכווין דוד במה שבקש אגורך באהלך עולמים/טו בסוד כשאומרים שמו בשמו שפתותיו דובבות בקבר. ויש גם מדרגה יותר/יז שע"י מתעבר באדם ומסייע לו לשוב.

טז. עיקר זיכור י"ב שבטי יק שהם מ"ט אותיות ובחי"מ ט"ש שערי תשובה, היה במצרים דייקא כי היא בחי' מיצר הגרון, בחי' תשובה עלאה.

יז. תשובה עלאה הקשור למיצר הגרון נראה כוונתו עפ"י הסוד למבואר בפרי עץ חיים חג המצות פרק ז' שפרעה בעורף ושם לאה ובינה, כנראה כי תשובה תתאה היא ברחל ועלאה בלאה ולאה ראשה כנגד העורף ושם אחיות פרעה מאחרי הגרון שהוא בחי' מיצר הרומז למצרים.

יח. ועפ"י הפשט זכו במצרים לתשובה עלאה דייקא, אולי כי כבר פסקה זוהמת גוי מהם ביעקב אבינו כמבואר בגמ' שבת קמו. שמטתו שלימה וכל בניו צדיקים. וגם הוכיח סופו על תחילתו שבכל שנות גלות מצרים לא נתערבבו במצרים ונשארו מיוחדים אע"פ שהמצרים היו שטופים בזימה יותר מכל האומות ולא שינו

שהחזרתי למלכותי ומרים ראשי שהייתי חייב הרמת ראש ונתת לי תלוי ראש ע"י נתן הנביא שאמר גם ה' העביר חטאתך לא תמות (שמואל ב' יב)

י"ג עיין קדושינו מט: שבהרהור תשובה אדם כבר נקרא צדיק, ואעפ"כ לשלימות התשובה צריך ייסורים. גם יש חילוק בין תשובה של בן נח לתשובה של ישראל שהתחדשה במתן תורה יותר על מה שקדמה לעולם. כי קודם מתן תורה עמדה החכמה ואמרה הנפש החוטאת תמות. ורק במתן תורה נתחדש לעם ישראל חסד התשובה.

וצריך להבין כיצד מועיל תשובה ומה פועל בהרהור לבד ומה צריך עדיין יסורים. עיין תורה יד אות ה' שהבגדים הצואים צריך יגיעות רבות כדי להסירם. ובתורה ד' העוון החקוק על עצמותיו לא נמחק בהרהור לבד, ע"ש. ולכן צדיקים עשו תעניות ויסורים לעצמם כדי לכפר העוון לגמרי. ועיין בכל זה בסוף הגליון מאמר בענין התשובה כיצד היא מועילה.

י"ד אולי אפשר לומר שע"י שתיקן דוד את מדת המלכות בשלימות עד שזה להיות רגל שביעית במרכבה הרי שהעלה את המלכות למקומה בבינה להיות מאיר בה הכמה דהיינו לאתר דאיתגטילת מתמן. שזה סוד שת חיל עטרת בעלה שיהיה לעתיד לבוא, וע"י שדו דוכה לתקן אותה כמו שתהיה לעתיד יש בכוחו לסייע בזה לכל ישראל הרגלים בספרו.

י"ה עיין שפת אמת בראשית פרשת וישב שנת (תר"ס) – והנה יוסף היה הכנה לדורות כמ"ש יוסף ירד למצרים וגידר עצמו מן הערוה בזכותו כל אנשים נגדרו במצרים מן הערוה. ולא דוקא מצרים רק בכל גלות מסייע כחו של יוסף הצדיק. וכתב ויהי ה' את יוסף. את לרבות כל מי שיש בו הארה מיוסף הצדיק והם בני ישראל דכ' ועמך כולם צדיקים. לכן ה' עמם בגלות כדכתיב ויהי ה' את יוסף. ויהי בבית אדוניו המצרי:

ט"ז ועיין זוהר פנחס דף רכ. – "אתא ההוא טולא ויתיב ונשיק ליה" וכו'. "פנו אתר לרבי פנחס בן יאיר דאיהו גביינו דתנינן בכל אתר דצדקיא אתחדש ביה מלתא דאורייתא כד איהו בההוא עלמא פקיד לההוא אתר ואייתי לגביה".

ופירש שם הרמ"ק באור יקר שם – כי המקום נתקדש ע"י התורה שלומדים בו ואותה קדושה אצולה מנשמתו של זה שחידש אותה, ואם גם הם חידושו שחידש אזי עוד יותר, והקדושה אחוזה במציאות נשמתו וכו' ע"ש וכביכול מציאות ניצוץ נשמתו שם, ואם יהיה ממש אותה המימרא ואותם דברים שהוא חידש שם אז יוסיף הענין קדושה על קדושה והצדיק ירוץ שם דהא קימ"ל כי שפתותיו דובבות בקבר ונשמתו מתעוררת ורצה אל מקום חידושו ומוצא שם אלו שהם אותם שעוררוהו וכו', והיינו טולא (דהיינו צילו של רבי פנחס בן יאיר) דנשיק ליה שנתחדש ונתגלה להם יותר, מפני שהם עסקו בדבריו ממש..

ט"ח ונראה שגם לזה התכווין דוד המלך במה שאמר (תהלים טא ה) אגורה באהלך עולמים והקשו בגמ' בכורות לא: כיצד אפשר לגור בשני עולמים, אלא ע"י שאומרים שמועה בשמו שפתותיו דובבות בקבר. עיין בתורה יב שהארכנו בזה.

ועיין בני יששכר מאמרי חודש כסלו – טבת מאמר ב – אור תורה אות נ' – והנה כשתלמידו אומרים שמועות מפיו הנה שפתותיו דובבות ומיקרי עושה מעין מלאכתו הראשונה על ידי דבר אחר וכלי מיקרי, נמצא מיקרי בכל פעם שהגוף לומד ממש כדיבור בעולם הזה וניתוסף לו בכל פעם שכרו בעולם הבא ויתעלה בכל פעם רוחו ונשמתו בגן עדן, וזה הוא שנתחבט עליו דוד המלך ע"ה, אגורה באהלך עולמים, שיאמרו שמועות מפיו. ע"ש שמאריך בזה.

י"ט עיין שער הגלגולים הקד' ה' סוד העיבור שצדיק מתעבר באדם בחייו ויכול לעזוב אותו בחייו (להבדיל מגלגול שנכנס בו בלידה לכל חייו) כדי לסייע לו בעבודת ה' והיא זכות לו שנחשב שהוא עדיין בעוה"ז עיין מאור ושמש פרשת אחרי בשלח. ועיין

שמם לשונם ולבושם, הרי שלכאורה לתשובה תתאה כבר זכו, ובמצרים זכו לתשובה עלאה. הכנה לקבלת התורה.

יט. וצ"ע מהמבואר בגמ' שבת הנ"ל שפסקה זוהמת גוי מעם ישראל רק בקרבנתם להר סיני/י"א. וגם בלא זה קשה לומר שזכו לתשובה תתאה שהרי מצרים מבואר בספרים שהיה כור הברזל להפריד הסיגים מהזהב הטהור ואמנם ארבע חמשיות מבני ישראל מתו בג' ימי החושך לבד מהמון שמתו בשיעבוד, ומסתמא המתים היו רשעים, שהיו טומאה טמונה שהיתה בבני ישראל, שהרי נכנסו למצרים שבעים נפש צדיקים ומיהיכן נולדה לה טומאה רבה כל כך שמתו שם.

כ. וכן כתבו המפרשים שהטעם שיצאו ממצרים בחיפזון כיון שנפלו למ"ט שערי טומאה במצרים ואם היו נשארים היו נופלים לשער נ' של הטומאה/י"ט ולא היתה להם עוד תקומה. ואיתא בספרים (עיין קב הישר פרק צב) שעל כן ספרו מ"ט ימי ספירה שהם ז' פעמים ז' כימי נדה המתטהרת לבעלה.

כא. וצ"ע אולי אע"פ שבאמת ביעקב אבינו פסקה זוהמת הנחש מהאבות והבנים אבל אולי אח"כ נוספה בהם זוהמה מצד נשותיהם של הבנים למ"ד שלא נשאו את אחיותיהם. וצ"ע אולי גם בבנים היתה טומאה טמונה שבאה מד' נשות יעקב, ולכן מצרים נקראת (דברים ד' כ', ומלכים א' ח' נא) כור הברזל ר"ת בלהה רחל ולפה לאה, ובשיעבוד מצרים נפרדו הסיגים מהם.

כב. ונ"ל שא"א לומר כך דאם הטומאה מצד האמהות, אזי היה הפגם בכל המדות/י, ומכיון שמצינו שלא היה בהם טומאה אלא רק בדעת, אבל שמרו על יחוס לשון שם ולבוש, הרי שבמצד המדות היו טהורים

^{יח} **בשבת קמו.** מבואר הטעם שגוים מוזהמים כי יש בהם זוהמת הנחש שהטיל בחוה (בע"ז כב: משמע שבעיקר מכוון לתאוות ניאוף ובנדרים כ. הובא בתורה ל' לח קמו קנג) שהוזהמה היא העוזה דסט"א, וישראל זכו בהר סיני למדת הבושה) כיון שנשמתם לא היתה בהר סיני. וצ"ע לפ"ז קשה לומר שישראל זכו במ"ט ימי הספירה לתשובה עלאה שהרי שם משמע שהר סיני ביטל מהם זוהמת הגוי. עוד שם יש מ"ד שביעקב כיון שהיה דור שלישי לאברהם אבינו כבר פסקה זוהמה והראיה שכל בניו היו צדיקים. וצ"ע א"כ למה עדיין היו צריכים את שיעבוד מצרים, ומדוע לא יצאו כולם ממצרים דמשמע שעדיין היה בהם סיגים וזהמה שצריכה היתה להתברר מהם.

לכן נראה שביעקב פסקה זוהמה וחורה בגלל ד' נשותיו, ברז"ל, וגם י"ב בניו השבטים צ"ע אם נשאו לתאומותיהם ניחא אבל אם לקחו נשים מאומות העולם (היא מחלוקת בב"ר פד יט) כמו יהודה שלקח את בת שוע ואח"כ את כלתו תמר בת שם ומהם יצא זרע דוד. הרי שחורה בהם זוהמת הנחש. וראיתי כתוב שע"כ היו צריכים צירוף בכור הברזל במצרים. כי רבקה ושרה כיון שעדיין לא פסקה מהאבות לא נחשב חורה, ואע"פ"כ רבקה חששה שבה יתלו את רשעות עשו כי היא דור ראשון ויצחק דור שני. אבל ביעקב מצד עצמו פסקה לגמרי כמבואר שם בשבת קמו. ורק מצד ד' נשותיו ר"ת ברז"ל חורה וטומאה זו לא נטהרו ממנה בג' דורות אלא רק בהר סיני, (וגם זה צ"ע מדוע האבות נטהרו בג' דורות והאמהות לא)

עוד יש להוסיף מה שראיתי בשו"ת משנה הלכות בחילוף מכתבים שלו עם הסטייפלער עם מותר להתחתן עם בעלי התשובה שאו (תשלו) החלו להתרבות מאד, שטען שאע"פ שרואים בע"ת עם מדות טובות לפעמים כיון שיש לו נשמה גבוהה מתגבר על הטומאה הטמונה בו, אבל היא יוצאת בלדיו, ואולי כך גם צ"ל באבות ובי"ב שבטים שהרי למעשה נכנסו שבעים נפש של צדיקים ואע"פ שהחתנו רק בינם לבין עצמם, יצאו אולי חמישית וכל השאר היו רשעים שמתו בחושך ועוד ילדים רבים בימי השעבוד שנמעכו בבניין במקום לבנים או שנשחטו לרפואת פרעה. כמבואר במדרש. הרי שנשארה זוהמה רבה במצרים שהם הסיגים, של הטוב שיצא.

עוד מבואר בשער הפסוקים ריש שמות שנשמות ישראל היו פגמי הברית של אדה"ר בק"ל שנים שפרש מחוה, ולכן היו נשמות גבוהות אבל עם המון זוהמה, לבד מוזהמת הנחש, לכן היו צריכות ברור גדול במיוחד והם דור המבול והפלגה ואנשי סדום ונתבררו בכור הברזל של מצרים.

^{יט} **והקשה** הלשם שבו ואחלמה (ספר הדעה ח"ב דרוש ה' ענף ב' סימן ה') שתי קושיות אחת דבשלמא אם היה מדובר על סוף השיעבוד מובן החשש, אבל החפזון היה כבר בשנה שלימה של תחילת הגאולה, וא"א שדייקא אז היה חשש כזה. ועוד מקשה דאמנם הרמ"ק כתב שיש שער הנ' בקליפה אבל הגר"א כתב שאין.

לעיל נתבאר שיש מט שערים שאנו יכולים וצריכים להכנס בהם כדי לזכות לתשובה אבל השלימות היא שער החמישים שבו אין אפשרות להכנס אלא הוא בחי' שהקב"ה יורד ומתגלה למי שזכה לכל המ"ט שערים. והביאור כי המ"ט שערים תלויים בבחירה וההטיה שלנו, כי לעומת כל שער דקדושה יש שער דסט"א, ואנו צריכים בבחירתנו להטות עצמינו לקדושה.

וצ"ע לכאורה ממה שמבאר שעל השער החמישים אין לנו בחירה, משמע שאין שער חמישים בסט"א.

מאידך אולי הכוונה שכמו ששער הנ' לא תלוי בנו, והוא ביטול הבחירה כולו קודש, כך לעומת זה שער הנ' דסט"א הוא בחי' ביטול הבחירה כולו טומאה, שנופל בה מי שהפקיע את עצמו מכל שער התשובה.

כי צ"ע כיצד עומדים המ"ט שערים? האם הם זה לעומת זה עומדים בשתי קומות מקבילות וכל שער של תשובה שאנו נכנסים בו, הוא הכנעת השער דסט"א שכנגדו. ושער הנ' דקדושה כנגדו שער הנ' דסט"א. או כנ"ל ששער הנ' הוא כנגד שער הנ' אבל למטה מכל השערים.

וצ"ע לכאורה זה תלוי בהנ"ל היכן נמצא שער הנ' המדובר אם הוא שווה לשער הנ' דקדושה ממש זה לא שייך, אבל אם הכוונה לקליפה שלמטה מכל השערים שממנה כבר א"א לעלות, אזי מסתמא יש שער נ' וצ"ע.

^כ **ובאמת** היא תימה גדולה כיצד יתכן הרי היו ד' בנות לבן הרשע נכדות בתואל הרשע, וכיצד נטהרו, מכל הטומאה הזו וצ"ל שהיו בבחי' נשמות גדולות הבלועות בטומאה כנשמת אברהם בתרח בחי' המבואר בתורה לז על הוזהרת ר"י הוזהרו בבני עמי הארץ. והיו נשמות מאצילות שלא פגע בהם הרע כלל.

וצדיקים ורק מצד הדעת שהיתה בגלות (תורה נו אות ז') היה שיבוש ונטיה אחרי טומאת מצרים/כא. ובזה אולי יבואר כוונת רבנו שבמצרים זכו לתשובה עלאה.

כג. לכן נראה שכל הטומאה שעליה מדברים שכמעט נפלו בה לשער החמישים היא רק מצד שהם היו תיקון פגמי הברית של אדם הראשון בק"ל שנים שפרש מאשתו אחרי החטא, שכידוע הם פגמי הדעת, ולכן רק בזה היו צריכים להתברר טוב מרע, ובאמת בקושי גדול נטהרו בדור המבול והפלגה וסדרם ומצרים (כמבואר בריש שער הפסוקים פרשת שמות) ואפילו אחרי שנה שלימה של ניסים ומופתים וביציאה מופלאה ממצרים עדיין על הים קטרגה מדת הדין עליהם אלו ואלו עובדי ע"ז.

כד. וזה לשון המלבי"ם בהגדה על מצה זו שאנו אוכלים. כי היו אבותינו שקועים בגילולי מצרים ובתועבותיהם עושים כמעשיהם ומתנהגים כמנהגיהם וכ"כ גדלה ההתבוללות ביניהם עד שאילו התמהמהו שם עוד מעט היו אובדי עולם והיו נשקעים בטומאות מצרים כבמצולות ים שלא לעלות עוד. היו נבלעים בתוך מצרים לעולם והיו בטלים לנצח. עכ"ל. וכן איתא במדרש עה"פ לבבתיני באחת מעיניך דהיינו ששמחת אותי בקריעת ים סוף אע"פ שרק בעין אחת פנית אלי ובעין השניה פולת לפסל מיכה שעבר אתכם בים סוף. והכוונה לטומאת הכפירה ועבודה זרה. כי מצרים היתה אז מרכז עולמי של חכמות חיצוניות וכפירה ועבודה זרה וכישוף, וכמבואר במנחות פה. ששאלו יוחנא וממרא את משה רבנו כשעשה את הנס שמטהו נהפך לנחש תבן אתה מכניס לעפריים, הרי זה דבר פשוט אצלינו.

כה. וטומאה זו נפרדה מעם ישראל לגמרי רק בקרבנתם להר סיני. כמו שכתב הכלבו בפ"י ההגדה של פסח על הפיוט אילו קרבנו להר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו, כי כשקרבנו להר סיני פסק וזהמתינו וראינו מלכותו ותוקף כבודו שם והוסר ממנו כל ספק באחדותו. עכ"ל. וזו שלימות התשובה שהוסר הספק מלבם, שהוא עיקר זוהמת עמלק גמ' ספק, והיא ההכנה לבחי' ואשובה אליכם דהיינו וירד ה' על ההר בחי' שער הנ'.

כו. ונ"ל שעיקר הביטוי לתשובה עלאה הזו היא תפיסת האחדות של עם ישראל כולו שהם קומה אחת שכל אחד מרגיש את כל אחד מישראל כאבר מאבריו, עד שמרגיש את כאבו וחסרונו כמו כל אבר בגוף/כב. וזהו שכתוב (שמות יט ב) שכשבאו להר סיני ויחן שם ישראל נגד ההר. ופרש"י ויחן כאיש אחד בלב אחד. כי זה הכלי לקבלת התורה/כ"י וכן אמר ר"ע (ב"ר כד ז) ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול/כ"י בתורה. והלל (שבת לא.) אמר לגר כל דעלך סני לרעך לא תעביד זו כל התורה וכל השאר פירושה הוא.

כז. שכשיצאו ישראל ממצרים ספרו מ"ט ימי ספירה דהיינו שבכל יום נכנסו בשער מהמ"ט שערי תשובה מ"ט אותיות שמות השבטים, ועי"ז ביום החמישים נתקיים וירד ה' על הר סיני, בחי' "ואשובה אליכם".

כח. ועיין שער הכוונות ענין פסח דרוש יא – גם טוב לאדם לכוין במ"ט ימים אלו לתקן כל אשר חטא בכל הז' ספירות וכו'. ועיין שמן ששון על שער הכוונות/כ"י שתמה – צריך לדעת מה ענין תקונים אלו עתה בספירת העומר פעם אחת בשנה ולא יכוין גם כן על דרך זה בכל יום, שהלא כל ששת ימי השבוע בכל ימות השנה נחלקים על דרך זה חג"ת נהי"ם. וכו' ותרץ בשם הנהר שלום שפסח וימי הספירה הם שרש לכל ימות השנה ובדרך שהולך בהם מוליכים אותו כל השנה.

כט. איתא במשנה שבכל דור אדם צריך לראות עצמו כאילו הוא בעצמו יצא ממצרים, נמצא שכל אחד קודם טו ניסן הוא בחי' עבד, וכל הקשיים שלו בכלל ובפרט בעבודת ה' הם בחי' שמודרך בכור הברזל של מצרים עמ"נ לזכות לתשובה עלאה ובפסח יוצא ממצרים ואז מתחיל מ"ט ימי ספירה לתקן בכל שבוע

כא צ"ע כי כנ"ל שזוהמת הנחש שפסקה בהר סיני מבואר בע"ז שהיא ניאוף ובנדרים שהיא עזות דסט"א הרי שהיו פגומים גם במידות, ונ"ל כי בהכרח שפגם הדעת פוגם גם במדות אבל בוודאי כבר לפני גלות מצרים היה חילוק עצום בין בני ישראל לשאר אומות, ופגם המדות שנבע מפגם הדעת אותו תקנו במ"ט ימי הספירה ולגמרי בקרבנתם להר סיני.

כב כירושלמי נדרים פ"ג הלכה ד' כתיב לא תקום ולא תטור את בני עמך – היך עבידא הוה מקטע קופד ומחת סכינא לידוי תחזור ותמחי לדידה?

כג עיין שיחות הר"ן סימן צא – שס' רבוא אותיות התורה מאירות רק למי שלא חשוך אצלו אף אחד מס' רבוא נשמות ישראל. ועיין ח"מ סימן ריח כששאלו אנ"ש את רבנו סמוך לפטירתו על מי שאתה עוזב אותנו ענה להם רק תחזיקו עצמיכם ביחד.

כד ועיין שבת סח. שהיכן שכתוב כלל גדול הכוונה שענשו גדול.

כה ספר שמן ששון על שער הכוונות – דרושי ספירת העומר – דרוש ה אות כב – שם גם טוב לאדם לכוין במ"ט ימים אלו לתקן כל אשר חטא בכל הז' ספירות המשל בזה שבוע א' לתקן אשר פגם בספי' החסד וכו' וצ"ל מה ענין תיקון אלו עתה בספירת העומר פעם א' בשנה ולא יכוין ג"כ עד"ז בכל יום שהלא כל ו' ימי השבוע בכל ימות השנה נחלקים עד"ז חג"ת נהי"ם ו' ימי בראשית יום א' חסד יום ב' גבו' יום ג' ת"ת עד יום השבת מל' ועיין בס' נהר שלום ד' ע"ז סע"א והחדש ד' ל"ב ע"ג שכתב וז"ל כי פסח וימי העומר הם שורש לכל ימות השנה ובדרך שהולך בהם מוליכים אותו כל ימות השנה יע"ש ולזה נראה אפשר מטעם זה צריך לכוין לתקן אשר פגם בספירות העליונות כדי להיות בעל תשוי כל ימות השנה:

מידה מז' מדות בכל הז' מידות שבה. נמצא שימי ניסן עד מתן תורה הם ימי תשובה. ובכל יום צריך לכסוף להיכנס בעוד שער ממ"ט שערי התשובה, וזה כאמור זוכים ע"י שרגיל באמירת תהלים, ואזי גם כל השנה מוליכים אותו מלמעלה בתיקון המדות ותשובה שלימה.

רגיל באמירת תהלים

לשון רבנו מי שרוצה לזכות לתשובה. שיהיה רגיל באמירת תהלים. צ"ע מאי רגיל? דלשון רגיל פירושו התמדה. ומסתמא הכוונה בכל יום. אבל כמה צריך לומר בכל יום, שיהיה נקרא רגיל באמירת תהלים. האם ההתמדה עיקר, ואפילו מעט, העיקר שיהיה בכל יום, או הכמות גם עיקר, ובאמת יש בזה מנהגים י"א חמשה פרקים ביום לסיים כל חודש ויש אומרים יום ביומו לסיים בשבוע יש אומרים בכל יום את כל הספר. עיין ש"ע א"ח א' ד' – טוב מעט תחנונים בכוונה מהרבות בלא כוונה. אעפ"כ בעניין אמירת תהלים הובא בשיש"ק ח"ב אות צד – שרפנו אָמר: "צָרִיךְ לְהוֹדוֹת לְרַבִּי רַפָּאֵל מִבְּאֲרָשָׁאד (תלמיד רבי פנחס מקאריץ זיע"א) עַל שֶׁהִכְנִיס בְּעוֹלָם לִזְמַר אֶף בְּקִרְיֹת וְלֹא הִתְעוֹרְרוּ מִזְמוֹרֵי תְהִלָּים", "א קאלטן קאפּיטל תהלים", פי על פי פקודתו היו אָנְשֵׁי מְרַבִּים בְּאֲמִירַת תְּהִלָּים בְּאֲמִירָה בְּלֶבֶד. עכ"ל. משמע לעניין המבואר כאן הרבוי הוא העיקר.

עוד צ"ע לפי המבואר בילקוט שמעוני (תרעח) שדוד המלך ביקש שהאומר תהלים יחשב לו כעוסק בנגעים ואהלות, שהן סוגיות קשות שבש"ס, האם הכוונה שא"כ תהלים עדיף מלימוד תורה/י' דיש בו תרתי. מאידך בוודאי איך ישוב אם לא יודע כיצד להיזהר מעבירה. אבל א"כ עדיין צ"ע האם העוסק בפלפול או בסוגיות של דרוש וקבל שכו, מבטל זמן של תהלים. ועיין לק"ה ר"ח ה' ז' שכשעושה מתורה תפילה, התפילה הזו למעלה מהתורה, כיון שמתפלל לזכות לתורה. וכעין זה בתורה ח' אות ז' שהתפילה היא מעיין גנים, ביחס לתורה שהיא הגן, עי"ש שהתפלה בחי' בכח לתורה שהיא הבפועל.

ונראה פשוט שעיקר התשובה היא ישוב הדעת ותהלים היא עצה למצא את השער הנכון, אבל מה להביא אל השער הזה, צריך הרבה בקיאות בהלכה והשקפה וישוב הדעת וחידוד השכל וכיו"ב כל אחד כפי כוחו. ועיין תורה קצא שאפשר ששנים ישבו באותו מקום בג"ע אחד ירגיש את כל התענוג ששם וחברו לא ירגיש כלום. ולכאורה צ"ע הרי ג"ע הוא מעל המקום, וא"כ המקום שם הוא ההשגה בעצמה. אבל אולי לזה הכוונה שמי שלמד נגעים ואהלות יש לו לב להשיג השגות אלקות ותורה, אבל מי שרק נחשב לו כאילו עסק בנגעים ואהלות, אמנם ישב שם שהרי זכה לתשובה, אבל לא ירגיש את התענוג של עוה"ב שהוא עולם של תורה. מאידך יש גם צד לומר שהעיקר היא התשובה דהיינו לשוב אליו ית' ובוודאי שצריך ללמוד תורה אבל אפילו הרבה אמירת תהלים לא נחשב ביטול תורה. כי אע"פ שרבנו שיבא את הרגילים באמירת תהלים עד שאמר שמישיח יכבוש את העולם עמהם דייקא/י¹⁰, אעפ"כ צווה ללמוד הרבה תורה בכל יום. ולמעשה מסתמא חנוך לנער עפ"י דרכו (משלי כב ו'), כל אחד לפי כוחו וכשרונו.

התשובה של הקב"ה

¹⁰ ידוע קושית הנפש החיים (שער ד' פרק ב') מי יודע אם הסכים הקב"ה על ידו בזה? ועי"ש מה שמרחיב לבאר החילוק בין תלמוד תורה לדביקות שבתהלים. אבל אנוחנו חסידים מאמינים שהתקבלה בקשתו, ורק צריך להבין כוונת דוד המלך בעצמו. האם התכוון לבטל לגמרי מלימוד תורה האם מי שאומר תהלים כל היום נקרא תלמיד חכם, שמצווה גדולה להחזיקו האם כדאי לעשות הסכם יששכר וחולון אם אחד שאומר תהלים כל היום או עדיף עם אחד שלומד תורה כל היום. גם צ"ע מדוע דוד נקט נגעים ואהלות ולא סוגיות שאדם נתקל בהם בכל יום בחלק אורח חיים ויורה דעה. ואולי הקושיא היא התירוץ, שדווקא כנגעים ואהלות שהן סוגיות שלומדים אחרי שידועים הלכות הנוגעות למעשה בכל יום. ועדיין צ"ע כנ"ל.

¹¹ עיין שיח שרפי קודש חלק א סימן תקעז – אָמר רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה מְשִׁיחַ יְכַבֵּשׂ אֶת הָעוֹלָם רַק עִם הָאֲנָשִׁים הַפְּשׁוּטִים הָאוֹמְרֵי תְהִלָּים בְּפִשְׁטוּת וְתַמְיָמוּת וְלֹא עִם הַהוֹלְכִים בְּחֻמּוֹת. וְסֵפֶר לְזֶה מְשַׁל מְמַלְךְ אַחַד, שֶׁהֵלֵךְ לְצוּר חֵיזוֹת נְעוּלָאָנֶע, וְהָיָה לְבוּשׁ כְּאִישׁ פְּשׁוּט, בְּדֵי שִׁיחָה נָח לוֹ יוֹתֵר לְצִיד, בְּאֲמִצֵּעַ פְּתָאוּם יָרַד מִטֵּר גְּדוֹל, מִמֶּשׁ מְבוּל מַיִם, וְכָל שָׂרֵי הַמְּלוּכָה נִתְפָּרוּ בְּלֶם מַחְמַת הַמִּטֵּר וְכוּ', וְהַמְּלֶךְ הָיָה בְּסִבְנָה גְּדוֹלָה, וְחֶפֶז מְקוֹם לְהִסְתַּר בּוֹ, עַד שֶׁמָּצָא בֵּית שֶׁל כְּפָרִי אַחַד. הַכְּנִיסוֹ הַכְּפָרִי לְבֵיתוֹ בְּכַבּוֹד וְהִלְבִּישׁוֹ מְלִבוּשִׁים חֲמִים וְנָתַן לוֹ אֶכָּל כְּפָרִי וּפְשׁוּט וְהִסִּיק עֲבוּרוֹ אֶת תַּנּוּר הַחֶרֶף וְהִנִּיחוֹ לִישׁוֹן עֲלֵיהֶם כְּדֵי שִׁיתַּחֲמֵם, וְכָל כֶּף הָיָה עָרֵב וּמְתַק לְמֶלֶךְ אֲכִילתוֹ וְשִׁנְתוֹ אֲצֵל הַכְּפָרִי, שֶׁחָשַׁב, שֶׁמְעוֹלָם לֹא טַעַם טַעַם עָרֵב בְּזֶה, כִּי הָיָה עֵיף וְיָגַע וְכוּ', וְשָׂרֵי הַמְּלוּכָה חִפְּשׁוּ אֶת הַמְּלֶךְ, עַד שֶׁבָּאוּ לְבֵית הַכְּפָרִי, וְרָאוּ, שֶׁהַמְּלֶךְ יָשָׁן, וְהִתְמַיְנֵהוּ, עַד שֶׁעוֹר, וְרָצוּ שִׁחְזוֹר הַמְּלֶךְ עִמָּהֶם לְבֵיתוֹ. אָמַר לָהֶם הַמְּלֶךְ: "בֵּינֵן שְׂאֵתֶם לֹא הִצַּלְתֶּם אוֹתִי, וְכָל אַחַד נִתְפָּרַר לְהִצִּיל אֶת עַצְמוֹ, וְרַק זֶה הַכְּפָרִי הִצִּיל אוֹתִי, וְאֲצִלוֹ טַעַמְתִּי טַעַם מְתַק בְּזֶה עַל כֵּן הוּא יְבִיא אוֹתִי לְבֵיתִי בְּעִגְלָה שְׁלוֹ וּבְאֵלוֹ הַמְּלִבוּשִׁים שֶׁהִלְבִּישֵׁנִי אֲשֶׁב עַל פֶּסֶא הַמְּלוּכָה, וְסִים עַל זֶה רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה וְאָמַר: "בְּעֻקְבוֹת מְשִׁיחָא יְהִיָּה מְבוּל" מֵעַן וְנֵעַט שִׁיסָן מֵיט אֲפִיקוּרוֹת" לֹא שֶׁל מִיִּם רַק שֶׁל מַחְשָׁבוֹת וְרוֹת וּיְכַסּוּ כָּל הַהָרִים הַגְּבוּהִים וְאֲפִלוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא יְהִיָּה מְבוּל, רַק מַחְמַת שִׁירָד בְּכַח נִתְנוּ גַם שֶׁם הַמַּיִם, "דָּאֵס הֵיִסֵּט עֵס וְנֵעַט אֲרִיִּין שֶׁפְּרִיצָן אֲפִלוּ אִין דִּי כְּשָׂרְעֵ הַעֲרָעֶר" וְעַם חֻמּוֹת לֹא יוֹכְלוּ לָתֵן עֲצָה, וְכָל שָׂרֵי הַמְּלוּכָה יִתְפָּרוּ וְהַמְּלוּכָה לֹא תַעֲמֵד עַל עֲמֻדָהּ, וְנֵעַט זִיף גֵּיט דְּעַר הַאֲלֵטָן נֶאֱרַשׁ עִם פְּשׁוּטֵי יִשְׂרָאֵל, שְׂאוֹמְרִים תְּהִלָּים בְּפִשְׁטוּת וְכוּ', וְעַל כֵּן כְּשִׁיבָא מְשִׁיחָה, הֵם יִתְנוּ הַבְּתֵר מְלוּכָה בְּרָאשׁוֹ.

גם אצלו מצינו תשובה. – נ"ל שהכוונה לבד ממה שה' צילנו, שנוהג עמנו במדה כנגד מדה, וכמ"ש אם תעזבני יום, יומים אעזבך, שאין הכוונה שהקב"ה יתרחק כפלים, אלא שממילא כיון שאנו מתרחקים יום והוא כמונו יום, נמצא שהמרחק הוא יומים. והו' שאמרו במדרש/י"ב כיון שחטא אדם נסתלקה השכינה לרקיע הראשון, ומאברהם שהתחיל לאחות את הקרע חזרה וירדה רקיע אחד, וע"י יצחק עוד רקיע עד משה רבנו שירדה תחילה במתן תורה על הר סיני/י"ט רק ליום אחד אמנם בגילוי מיוחד לכל ישראל כיון שפסקה זוהמת הנחש מהם וזכו לאיש אחד בלב אחד. ובחטא העגל חזרה זוהמת הנחש קצת, אעפ"כ דייקא אז הקים משה את המשכן שעל ידו ירדה השכינה לארץ ממש לבין הכרובים במשכן/ל' ונשארה למטה עד חורבן בית ראשון אלף מאתים חמישים שנה.

ולפ"ז נראה שהחידוש של שובו ואשובה, הוא לבד ממה שכנגד כל שער שאנו שבים יורד הקב"ה כנגדנו ושב אלינו, יש בסוף הסולם שלב שהוא כבר ירד כנגדנו מצד ה' צלך, ועדיין יש התגלות שרק היא נקראת ואשובה אליכם. והתגלות זו אין לה יחס כלל להתגלות הקודמת לה בשער המ"ט, כי שם הבחירה בכל עיצומה, אבל בהתגלותו ית' של שער הנ' אזי הבחירה כמעט בטלה, בחירה של צדיקים, וכמבואר בתורה עב שיש בחירה להתגבר על הדמים העכורים ויש בחירה להתגבר על מלאך קדוש ובתורה קץ מבאר שיש בחירה קשה יותר של צדיקים כמו משה רבנו לכווין לדעתו ית', ואפילו כשהיא הפך מה שהוא מצווה, כגון שמשה רבנו הבין מדעתו רצון ה' להוסיף יום אחד לפרישה שקודם מתן תורה.

קומת המ"ט שערי תשובה מ"ט אותיות שמות השבטים

ואלו המ"ט שערי תשובה הם בחי' מ"ט אותיות שיש בשמות י"ב שבטי י-ה – נראה פשוט שמ"ט שערים הם קומה דהיינו סולם שיש בו ראש ויש בו רגלים, ומי שזכה להיכנס בשער הראשון הוא למטה מכולם, ומי שזכה להיכנס בשער המ"ט הוא גבוה מכולם, ולפ"ז גם שמות השבטים הם בחי' סולם שיש בו גבוהים ויש נמוכים. כי מעצם הבריאה יש הארה של יושר שהיא בחי' קומה ויש בחי' הארה עיגולים שבה הכל שוים. ומ"ט שערי תשובה שמדובר כאן הן בחי' יושר. ואעפ" שאיננו יודעים בשבטים מי גדול ממי, אבל קצת מבואר בספרים שבני האמהות גדולים מבני השפחות, מה שמלמד גם שבעצם יסוד עם ישראל, הוא נוסד באופן של סולם, ואעפ" שאסור לשום אדם לזלול בנמוך ממנו, וצריך להרגיש קטן מכולם, אסור לאדם גם לזלול בעצמו וצריך לדעת מקומו, ולהשתדל ביותר לתקן את החלק שלו בקומת ישראל, ואפילו אם הוא עובד ה' ותלמיד חכם שלפ"ז יודע בעצמו שמקומו בקומה היא במקום גבוה אעפ"כ צריך להבין שכלפי הקב"ה כולם שוים, כולם מקבלים כלים מהקב"ה וצריכים להחזיר אותם מלאים, וכלפי הקב"ה יכול להיות שהנמוך ביותר עושה רצונו ית' בכלים שקיבל בשלימות הרבה יותר ממני, כי אני עדיין בעל חוב גדול.

מ"ט שערי תשובה אליו ית'

המ"ט שערי תשובה פירוש מ"ט מדרגות בלשם שמים והן מ"ט אותיות שמות השבטים כי השם הוא הנפש וגם השבטים היה בהם מדרגות זה למעלה מזה בלשם שמים.

מה שהם נקראים שערי תשובה, שער דייקא שהוא הכניסה למדרגה חדשה של תשובה, שער רומז לכניסה שהיא צרה מהמקום עצמו ויש לה דלת לסגור והיא כניסה מבחי' חוץ לבחי' פנים. שכל זה מלמד שכל כניסה לשער חדש של תשובה היא התחלה חדשה לגמרי וכמבואר בתורה כה שבכל עלית מדרגה מתגברים מחדש כל הדמיונות עד שנדמה לאדם שירד ממדרגתו ובאמת להפך הוא עלה והביאור כי לדוגמא מי שכבר תיקן עולם העשייה ובעת הוא עולה ליצירה ושם ביחס לעשייה הכל זך ובוהק והוא הגיע עתה מעשייה עכור ונמוך מכל הנמצא שם, וצריך מחדש לטהר עצמו ביחס לנקיות המדרגה החדשה, לכן בתחילה נדמה לו שירד

^{כ"ב} במדבר רבה (וילנא) פרשת נשא פרשה יג ב' – כיון שחטא אדם נסתלקה השכינה לרקיע הראשון, חטא קין נסתלקה לרקיע השני, חטאו דור אנוש נסתלקה לרקיע השלישי, חטאו דור המבול נסתלקה לרקיע הרביעי, חטאו דור הפלגה נסתלקה לרקיע החמישי, חטאו הסדומיים נסתלקה לרקיע הששי חטאו המצריים נסתלקה לרקיע השביעי וכנגדן עמדו שבעה צדיקים והורידו את השכינה מן העליונים לתחתונים ואלו הן אברהם הורידה מן השביעי לששי יצחק הורידה מן הששי לחמישי יעקב הורידה מן החמישי לרביעי לוי הורידה מן הרביעי לשלישי קת הורידה מן השלישי לשני, עמרם הורידה מן השני לראשון, משה הורידה מן העליונים לתחתונים,

^{כ"ג} וצ"ע כיון ששבו בשלימות והתקיים ואשובה אליכם מדוע נאסר לעלות על ההר ורק משה הותר. ולפי המכתב מאלוהו בהערה לקמן מבואר שהקרבה תלויה במדרגת הבחירה.

^ל וצ"ע עיין סוכה ה. מעולם לא ירדה שכינה למטה ולא עלו משה ואליהו למרום וכו' והפירוש שתמיד יש עשרה טפחים ריח בין האדם להקב"ה. וצ"ע הרי למדנו בב"ר שצדיקים מרכבתו של מקום הובא בפרש"י (בראשית יז כב) משמע התלבשות ממש. ובמכתב מאלוהו (ח"ג 67 וח"ד 47) פירש שהכוונה שבהשגת הקב"ה. ושם (ח"ה 44) פירש שבמקום השראת השכינה לא שייך בחירה לכן אפילו צדיקים גדולים כיון שנשאר להם קצת בחירה נחשב שלא עלו למרום ממש ולא ירדה שכינה למטה ממש.

ממדרגתו ובאמת אדרבה הוא עכשיו כמו נמצא בחברה חדשה של צדיקים עצומים וצריך להתחיל מחדש לזכך עצמו לזכות להיות בחברתם.

בוזר יבואר קושיה בדברי רבנו שכתב שעיקר הזדככות הי"ב שבטים מ"ט אותיות בחי' מ"ט שערי תשובה היה במצרים תשובה עלאה, ועל כן אחרי שנזדככו שם וזכו לצאת ספרו מ"ט ימי ספירה שהם כנגד מ"ט שערי תשובה. זו תימה ביון שכבר זכו לתשובה עלאה הרי שכבר נכנסו בכל מ"ט שערי התשובה וא"כ מדוע התחילו מהתחלה לגמרי לספור מ"ט ימי ספירה דהיינו להיכנס מחדש לכל המ"ט שערים. אלא כנ"ל כיון שכל שער כלול מכל השערים יש בכל שער מ"ט שערים, וכשזכו לתשובה עלאה במצרים, הכוונה שנכנסו לעולם תשובה חדש של תשובה עלאה, וצריך להתחיל מחדש, ואפילו אם הכוונה שכבר זכו לכל התשובה עלאה, אולי הכוונה שזכו לשער המ"ח ובספירה השלימו שער מ"ט, או שיש תשובה עלאה דעלאה שזכו לה בימי הספירה. (ועיין בפנים שהספירה היתה להטהר מטומאת מצרים. ולערבי נחל כיון שאבדו צורה היו צריכים מיד לקבל צורה חדשה)

עד כאן הקדמה

תורה עג [לא]

מי שרוצה לזכות לתשובה, יהיה רגיל באמירת/לב תהלים, כי אמירת תהלים מסוגל

לתשובה מסוגל הכוונה שאינו בהכרח אלא רק למי שמצדק לאמירת התהלים השתוקקות וכסופים לשוב:

כי יש נון שערי תשובה [לג/לד] נראה שהכוונה לשבע מדות שכל אחת כלולה משבע, כמבואר בכוונות ספירת העומר, שבכל שבוע אנו מתקנים מידה אחת מהשבע, וכל יום אנו מתקנים אחת משבע המדות הפרטיות של המידה השייכת אותו שבוע, ומ"ט שערים יכול כל אדם ליכנס להם ולהשיגם וכידוע שזה אנו מכוונים במ"ט ימי ספירת העומר. אך שער החמשים/לו הוא בחי' התשובה של הש"י בעצמו כביכול וזה בחי' מתן תורה שאחרי שבני ישראל קיימו "שובו אלי" ע"י שהכינו עצמם במט מדות, להכנס במט שיערי בינה שהיא עולם התשובה

^א לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^ב אמירת תהלים - משמע גם בלא עיון, וכן משמע בשיח שרפי קודש ח"ב אות צד - רבנו אָמר: "צריך להודות לרבי רפאל מבארשאד (תלמיד רבי פנחס מקאריץ זיע"א) על שהכניס בעולם לומר אף בקרירות ולא התעוררות מזמורי תהלים", "א קאלטן קאפיטל תהלים", כי על פי פקודתו היו אָנְשֵׁי מְרַבִּים בְּאִמְרַת תְּהִלִּים בְּאִמְרַת בְּלָד. עכ"ל. משמע שלשון אמירה הוא בלא כוונה. וצ"ע הרי אמרו בש"ע אר"ח א' ד' טוב מעט תחנונים בכוונה מהרבות בלא כוונה.

^ב ראש השנה כא: נ' שערי בינה נבראו בעולם ועיין השל"ה הקדוש מסכת תענית דרוש מסות מסעי (ו) (מהדורת תש"ה ירושלים דף מה): שהם שערי תשובה כנועד למקובלים.

^{לד} ראש השנה דף כא: רב ושמואל חד אמר חמשים שערי בינה נבראו בעולם וכולן ניתנו למשה חסר אחד (דכתיב אמרוה ה' וכו' מוקק שבעתים) שנאמר ותחסרהו מעט מאלהים.

עיון השל"ה הקדוש מסכת תענית תורה אור - משה רבנו ע"ה הוא עקר הקרן הפולל כל עשר קרנות, 'כי קרן עור פניו' (שמות לד, כט). והוא זכה לנ', בסוד חמשים שערי בינה כו', וזכה להם ב'סמך' יום, שהם שלש פעמים מ' יום שהיה בהר. וזהו שאמרו (ברכות ד ב) אף על פי כן סמכה אחר כך, 'סמך ה' לכל הנפלים' (תהלים קמה, יד). במערבא אמרי, 'נפלה לא תוסיף קום' (עמוס ה, ב), כמו שפרש בזהר (ח"ג דף ו' ע"א). רק 'עתה אקום יאמר ה'' (תהלים יב, ו). וזהו 'סמך ה''. ו'נון' שנפלה בסוד 'יהי בנסע', תחור ויהיה לה סמכה מן ה', ואז תגדל ההשגה ביותר, שכלם יזכו לחמשים שערי בינה, במה שלא זכה אלא משה וגדולי ישראל קצת מהם, כי מסרה ליהושע, ועל כן נקרא בן 'נון', שהיה לו הבנה ב'נון' שערים והשגה מהם. ואיך ירא דאריך ישראל מחכים (בבא בתרא קנח ב). ובחטא טבעו וְכָאֲרִץ שְׁעָרֶיהָ (איכה ב, ט), אלו שערי בינה, ולעתידי יחזרו השערים (והם שערי תשובה כנודע למקובלים).

^ה גם בדפוס ותולד ליכנס, ומתולד - ליכנס

^{לו} וכן כתב הרמב"ן שמי"ט שערים נבראו בארץ ושער החמישים נשאר אצל הקב"ה. אמנם ע"ש שמבאר ששערי הבינה הם שערי חכמה, וצריך ליישב.

זה לשונו שם - עיין הקדמת הרמב"ן לחומש בראשית - אמרו רבותינו (ר"ה כא: ונדרים לת) חמשים שערי בינה נבראו בעולם וכלם נמסרו למשה חוץ מאחד שנאמר ותחסרהו מעט מאלהים. ואמרו כי בבריאת העולם חמשים שערים של בינה כאלו נאמר שיהיה בבריאת המחצב שער בינה אחד בכחו ותולדותיו ובבריאת צמח האדמה שער בינה אחד, ובבריאת האילנות שער אחד ובבריאת החיות שער אחד, ובבריאת העופות שער אחד, וכן בבריאת השרצים ובבריאת הדגים, ויעלה זה לבריאת בעלי נפש המדברת שיתבונן סוד הנפש וידע מהותה וכחה בהיכלה יגיע למה שאמרו גנב אדם יודע ומכיר בו נואף אדם יודע ומכיר בו נחשד על הנדה יודע ומכיר בו. גדולה מכלן שמכיר בכל בעלי בשפים, ומשם יעלה לגלגלים ולשמים וצבאיהם כי בכל אחד מהם שער חכמה אחד שלא כחכמתו של חבירו ומספרם ומקובל להם ע"ה שהם חמישים חוץ מאחד. ואפשר שיהיה השער הזה בידיעת הבורא יתב' שלא נמסר לנברא. ואל תסתכל באמרם נבראו בעולם כי על הרוב ידבר והשער האחד לא נברא והמספר הזה רמוז בתורה בספירת העומר, ובספירות היובל, כאשר אגיד בו סוד בהגיעי שם ברצון הקב"ה:

כידוע, אזי ירד ה' על הר סיני ונתגלה להם בבחי' אשובה אליכם. **כי גם אצלו ית' מצינו בחי' תשובה/ליו, כ"ש (מלאכי ג/לח) שובו אלי ואשובה אליכם [לט/מ].**

ואלו המ"ט שערי תשובה הם בחי' מ"ט אותיות שיש בשמות שנים עשר שבטי י"ק/מא [מב/מ] כמ"ש (שמות א ב) ראובן שמעון לוי יהודה יששכר זבולן בנימין דן נפתלי גד אשר יוסף = 49 אותיות, כי כל

לז' צ"ע כי בתורה י' אמר שהתשובה של הקב"ה היא מה שאמר הביאו עלי כפרה שמייעטני את הירח כמבואר בחולין ט: גם עיין תורה א' תנינא אות יג שם רבנו מבאר עפ"י גמ' הנ"ל שאם לא היה הקב"ה מקדים מאמר הביאו עלי כפרה לא היינו אנו מעיזים לבקש כפרה ותשובה. ולפ"ז התשובה שלו ית' היא כביכול כמו שלנו שעשה עבירה בשוגג ומביא עליה קרבן לתשובה. ואילו כאן מבאר רבנו שהתשובה שמצינו אצל הקב"ה היא מה שנתרחק מאיתנו ועתה הוא שב כמ"ש ואשובה אליכם. גם צ"ע איזה תשובה היא זו שתלויה באחרים שעושה תנאי שישוּב רק אם אנו נשוב אליו.

וג"ל שבאמת מה שאמר הביאו עלי כפרה על מיעוט הירח היא כביכול כפרה אבל לא תשובה, כי לבד ממה שהיא סוד בעצם הבריאה שנתן מקום לרע כדי שתהיה בחירה, כידוע סוד מיעוט הירח. אבל לכאורה לשון תשובה לא שייך בזה, כי להיכן הוא שבו? בשלמא אנו ע"י תשובה שבים אליו, לאחות את הקרע והריחוק שגרמנו בעוונתנו, אבל הכביכול עוון שלו ית', לא הרחיק אותו מאיתנו אלא אותנו ממנו כי הוא ית' לעולם נשאר במקומו, רק גרם לדמיון הסתרה שגורמת לנו להתרחק ממנו.

אבל התשובה המבואר כאן בחי' "ואשובה אליכם" היא התשובה האמיתית כי לשון אשובה פירושו שהיינו מחוברים ונפרדנו ועתה אשובה אליכם דהיינו אחזור לחיבור הראשון שהיה לי עמכם. והתנאי תחילה תשובו אתם הוא כי א"א לחזור לחיבור אלא רק אם אתם תהיו עמי פנים בפנים, וכיון שדרככם ארוכה יותר מוכרח שתחילה אתם תשובו בכל המ"ט שערים ואזי ברגע אחד אשוב אליכם.

עיין תורה י' סוף אות ט' ששעיר של ר"ח הוא כפרה להקב"ה על שמיעט את הירח, ומבאר שם רבינו שזה שרש התשובה. וזה לשונו שם - כי כל דבר יש לו שרש, ושרש התשובה הוא ראש חדש, כי בראש חדש אמר הקדוש ברוך הוא: הביאו עלי כפרה, כמו שדרשו רבותינו, זכרונם לברכה (שבועות ט), וזה בחינת תשובה, והתשובה הזאת נשתלשלה בכל הנבואים בראש חדש, ובשביל זה גם קרח ועדתו מכריחים לאיזה חרטה בראש חדש;

ועיין תורה א' תנינא אות יג - אנו רואין רחמנותו במה שקבע לנו ראש השנה, שהוא יום הדין, בראש חדש, כי זה הוא חסד גדול, כי איך היינו מרימין פנינו לבקש כפרה מאתו יתברך, על פן עשה עמנו חסד וקבע יום הדין ראש השנה בראש חדש, שאז כביכול הוא יתברך בעצמו מבקש כפרה, בבחינת: 'הביאו עלי כפרה', הנאמר בראש חדש (כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יד) שבועות ט), ועל פן אין לנו בוישה ביום הדין לבקש כפרה, מאחר שהוא יתברך בעצמו מבקש אז כפרה, פנ"ל. גם על ידי שהשם יתברך בעצמו כביכול בא לידי זה שיצטרף לומר: הביאו עלי כפרה הינו שעשה דבר שהצטרף להתחרט עליו ולומר: הביאו עלי וכו'. על פן אין לנו בוישה לבוא לפניו בחטאינו לבקש עליהם כפרה ולהתחרט עליהם, כי גם הוא יתברך עשה דבר שהצטרף להתחרט עליו פנ"ל.

לח מלאכי פרק ג (ו) כי אני יודך לא שניתני ואתם בני יעקב לא כליתם: (ז) למימי אבותיכם סרתם מחקי ולא שמרתם שובו אלי ואשובה אליכם אמר ידוך צבאות ואמרתם במה נשוב:

מצודות דוד (ז) למימי אבותיכם - מן ימי אבותיכ' וכו'. שובו אלי - לשמור מצותי. ואשובה אליכם - להיטיב עמכם כמאז. ואמרתם - והנה תעזו פניכם ותאמרו במה נשוב ר"ל בעבור מה נשוב במה חטאנו:

מלבי"ם (ז) למימי - מתחיל להוכיחם על שלא הפרישו תרומות ומעשרות, ואמר שכבר סרתם מחקי מימי אבותיכם - שלא היו זהירים בתרומות ומעשרות, ואני מזהיר אתכם שובו אלי ואשובה אליכם - כי בעון תו"מ הגשמים נעצרים וחקות שמים תלוים בחקים אלה וכסרתם מחקי תו"מ הסירותי חקות הגשם והתבואה, ואם תשובו אלי אשוב להוריד הגשמים והברכה:

זכריה פרק א (ג) ואמרת אלהם כה אמר ידוך צבאות שובו אלי נאם ידוך צבאות ואשוב אליכם אמר ידוך צבאות:

מלבי"ם (ג) ואמרת אליהם - לכן תאמר אליהם ותדיעם שמעתה לא ישלח עוד נביאים מזהירים להשיבם אליו, (כי אחרי הנביאים האחרונים נפסקה הנבואה) ומעתה צריכים הם להשתדל מעצמם לשוב בתשובה שעז"א שובו אלי - ועי"כ אשוב אליכם - שאתם תהיו המתחילים והמתעוררים בעצמכם לשוב:

^{טז} עיין לק"ה ק"ש ה' י' שמונא בספרים (עיין מדרש רבה איכה ה' כא) ויכוח בין הקב"ה שובו ואשובה או ונשובה ומוהר"ן מביא שאין ויכוח עיי"ש.

מ יש עוד פסוק דומה לזה בזכריה א' שובו אלי נאם ה' צבקות ואשוב אליכם. ובאיכה רבה על הפסוק באיכה ה' כא השיבנו ה' אליך ונשובה הקשו שסותר לפסוק הנ"ל בזכריה, ודרשו שיש כביכול ויכוח בין ישראל להקב"ה, שישאל טוענים השיבנו והקב"ה טוען שובו בעצמכם, וצ"ע מדוע הקשו מזכריה ולא ממלאכי. וצ"ע הרי מפורש במנחות כט: שאדם שנפל כיון שהתגבר עליו יצרו שוב אין בכוחו לשוב אלא בסיעתא דשמיא, כמבואר שם שעל כן נברא עוה"ז באות ה' עי"ש. ועוד הגמ' בקדושין אומרת שבכל יום מתגבר היצה"ר על האדם ואין יכול לו אלא ע"י שהקב"ה עוזרו. וא"כ מה היא טענת הקב"ה שובו ואשובה. ועיין לק"ה ק"ש ה' י' שמוהר"ן מביא שבאמת אין ויכוח כי כוונת הקב"ה רק שלא נתייאש מלבקש השיבנו. נמצא שגם שובו אלי וגם ואשובה אליכם זה ע"י הקב"ה אלא ששובו אלי הכוונה שתבקשו השיבנו, כי מ"ט שערים הם מ"ט הטיות לכאן ולכאן מחמת ההסתרה שמכניס ספק בלב, כי היא אספקלריא שאינה מאירה לכן העיקר הוא לבקש השיבנו כי א"א בלא עזרה, אבל בשער החמישים הוא כבר בחי' התגלות של הקב"ה וביטול כל ספק, לזה לא יועיל השיבנו אלא שאחרי שתזכו למ"ט שערים אני אשובה אליכם, ואתגלה.

מא עיין שמות פרק כח בא - שאותיות שמות השבטים היו חקוקות על י"ב אבני החושן אות על כל אבן וכיון שחסר בהן אותיות קצ חט לכן הוסיפו על אבנו של ראובן אברהם יצחק יעקב. ועל אבנו של בנימין שבטי י-ה. ומגודל קדושת האותיות האלה שרתה רוח הקדש באורים ותומים לגלות נסתרות. (עיין יומא עג: שלא כתבו שבטי י-ה אלא שבטי ישרון וכן פירש רבנו בחיי שמות כח טו. אבל ברמב"ם כלי המקדש פ"ט הל' ז' כתב שכתבו שבטי י-ה)

^{מב} עיין פרדס יוסף עה"ת שמות ב יב בשם ספר לחם עוני. ועיין קהלת יעקב ערך קף אות ג.

מג עיין פרדס יוסף (שמות ב' יב) עה"פ ויפן כה וכה - בשם ספר לחם עוני שכתב דהטעם שהוציא ישראל קודם הזמן, ששקעו במ"ט שערי טומאה ושלא יפלו בשער הנ', דשמות השבטים מ"ט אותיות וכל אות מגין על שער אחד, ושער הנ' לא היה מי שיגן עליו לכן הוציאים מקודם. וזה ויפן "כה וכה" שהוא נ' שערים, וירא כי אין איש שיגן עליו, ויך את המצרי השר שלהם ונגאלו:

שער ושער יש לו אות ממ"ט אותיות השבטים לא אומר שלכל שבט יש שער השייך לו, אלא שלכל שער יש אות מאותיות שמות השבטים, כי בוודאי כל אדם מכל שבט צריך להיכנס בכל המ"ט שערי תשובה, אלא שכלליות השערים הם בחי' כלליות השבטים, ואולי רומז לכך שהכניסה לכל שער מותנית בהתקשרות עם כל השבטים.

והנה הכל כל ישראל חפצים ליראה את שמך [מ] / [מז] דהיינו בכלליות להיות יראי שמים, ואעפ"כ לאו כל אדם זוכה לעשות תשובה. כי יש אחד שאין לו התעוררות כלל לתשובה אע"פ שרוצה להיות ירא שמים אין לו התעוררות לוותר על איזה תאוה או לשנות מדה רעה בשביל זה. **ואפי' מי שיש לו התעוררות לתשובה דהיינו כי מרגיש מרוחק מהקב"ה ורוצה להשתנות, אינו זוכה להגיע אל האות והשער של תשובה השייך לו** דהיינו שאינו יודע כיצד לעשות תשובה, כגון שחושב שעוד דף גמרא בזה יוצא חובת התשובה, אבל באמת התשובה היא ללמוד את הדף ביותר לשם שמים. **ואפי' אם מגיע לשם יכול להיות שהשער של תשובה סגור [מ] / [מז]** מרגיש שמשדל יותר מהרגלו אבל לבו נשאר אטום בולא הרגשת תוספת חיות, כי לא מקבל סיעתא דשמיא לעשות תשובה כמבואר בגמ' / מז"א שאדם לא יכול לשוב בכוחות עצמו. **ומחמת כל זה אין האדם זוכה לתשובה.**

וע"י אמירת תהלים, שהם דברי התשובה של דוד המלך / מז"א, כשאדם אומר אותם אזי בבחי' שפתיו דובבות בקבר, באה רוחו / מז"א של דוד ומתלבשת בו לסייע לו לחזור בתשובה, ועי"ז אפי' מי שאין לו שום התעוררות

ספר קהלת יעקב – ערך קך אות ג' ובליקוטי שושנים ממהר"ש אוסטערפאלי כתב כי מק"ך צירופי אלהים יש לאומות העולם יניקה, וע"א מהן נגד ע"א שרים שלהם, וממ"ט צירופים אין לאומות יניקה מהן, ואלו מ"ט הוא סוד מ"ט אותיות שבשמות השבטים, **ד' והנה באמת כל ק"ך צירופי אלהים המה קדושים, והקליפות מתחילין אחר ק"ך צירופי אלהים, ועל כן נקרא אלילים גימטריא קב"א, כמו שכתב הרמ"ז, עיין בערך אלילים, רק שיונקים מק"ך צירופי אלהים וכשגורמים ח"ו עונות יונקים מכל הק"ך צירופים, ולפעמים רק מע"א כמו שכתבתי לעיל:**

^מ לשה"כ בנחמיה א' י"א

מ"ה עיין לק"ה קריאת שמע הלכה ה יח) כלל הדברים, שעקר ההתרחקות מהתשובה הוא מחמת שצריכין שאנו נתעורר לשוב אליו, וההתעוררות כראוי קשה מאד, ובפרט למי שקבר נרחק ועשה מה שעשה, ואף על פי כן הכל חפצים ליראה שמו ותברך, אף קשה וקבד להם להתעורר וכלם רוצים שהשם יתברך יעורר אותם ויחזירם למוטב, אבל פשידעים ומאמינים בהאמת שהשם יתברך בוחר בזה בעצמו שיהיה רצוננו ונפשונו תמיד להתקרב אליו ושאין אנו צריכין רק ליקח דברים ולשוב אליו, כמו שכתוב (הושע יד), 'קחו עמכם דברים ושובו אל ה'.' ודרשו רבותינו זכרונם לברכה, איני מבקש מכם אלא דברים. ובאמת גם הדבורים בעצמו מנינו יתברך, רק שאנו צריכין להשתדל ליקח אותם עמו ולדבר בהם לפניו יתברך. וזהו, 'קחו עמכם דברים'. 'קחו דיקא, הינו שהדברים כבר מוכנים מאתו יתברך והשם יתברך מבקש שנקח אותם עמו לשוב אליו על ידי זה. וכמו שמפרש ומלמד אותנו שם אף נאמר לפנינו כמו שכתוב שם, אמרו אליו כל תשא עון וכו'. ומי שיידע כל זאת באמת בודאי בקל ישוב להשם יתברך מכל מקום שהוא אפלו אם יעבר עליו מזה, כי תמיד יוכל ליקח דבורים מאתו יתברך אם ירצה עד אשר סוף כל סוף ישוב אליו וירחמנו. וזהו בחינת גדל מעלת אמירת תהלים שגלה הוא זכרונו לברכה, שעל ידי זה בודאי נזכה לתשובה, ועל ידי זה תהיה הגאולה שלמה במהרה בימינו כל זמן שנעסק באמירת תהלים בכונה להשמיע אזנו ולבו למה שאומר, בודאי ישוב להשם יתברך, פי באמת הכל מאתו יתברך ואין השם יתברך חפץ רק הרצון וההתעוררות וההשתדלות אחר האמת, פי בלי שום התעוררות כלל אי אפשר, אבל באמת הכל מאתו יתברך:

^מ יש לישב מהמדרש שערי תפילה לפעמים נעולים אבל שערי תשובה לעולם פתוחים עיין דברים רבה ב' יב. ואיכה רבה ג' ס' ע"ה סכותה בענין לך. ומדרש תהלים מנזור סה. ופיקתא דר"כ ב' וליקוט שמעוני תהלים רמו תשפט. וי"ל שלעולם פתוחין ע"י תהלים. ועיין שיש"ק ח"ו סימן רצב.

מ"ז צ"ע מה כוונת רבנו שהשער סגור והרי המדרש בדברים רבה ב' יב אומר ששערי תשובה תמיד פתוחים וכן במדרש תהלים – מוזמור סה – נוראות בצדק תענוג אלהי ישענו. ר' חנינא בר פפא שאל לרבי שמואל בר נחמני ואמר לו, מהו (איכה ג, מד) סכותה בענין לך. אמר לו שערי תפלה פעמים פתוחים ופעמים נעולים אבל שערי תשובה אינן ננעלין לעולם, שנאמר, מבטח כל קצוי ארץ וים רחוקים. מה הים הזה אינו ננעל לעולם אלא כל מי שמבקש לרחוץ בו רוחץ בכל שעה שהוא רוצה, כך התשובה בכל שעה שאדם רוצה לעשות תשובה עושה והקב"ה מקבלו, אבל לתפלה עתים יש לה.

וצ"ע אולי הכוונה שתמיד הם פתוחים ע"י אמירת תהלים או אולי תמיד פתוחים הכוונה שבכל יום יש זמן שהם פתוחים, דהיינו בחצות וכמבואר בשיש"ק ח"ו אות רצב – אמרו אנשי-שלומו לענין המוכב בתורה ע"ג חלק ב' מענין חמשים שערי תשובה וכו' שיש שאף שקבר זכה האדם והתעורר לעשות תשובה, כשבא אל השער מוצא אותו סגור וכו', עין שם. שלזה קשור מעלת קימת חצות שבשזוכה האדם להתעורר אז ולקום לשפך שיחו כמים לפני ה' אז הוא עת שמוצא תמיד את השער פתוח באיזה מדרגה שהוא. וזהו שאמר ירמיהו הנביא בקינתו אחר שחזר בית המקדש שהוא בחינת שער החמישים דקדשה, הכולל כל השערים, שהעצה לחזר ולבוא ולהכנס בה הוא על ידי קימת חצות לילה, וזהו 'קומי רני בלילה לראש אשמורות שפכי במים לבך נכ"ח פני ה' (איכה ב). והינו "נכח פני ה'", מממש פי אז בעת קדוש זה כל השערים פתוחים לכל אהוד ואהוד. (וראה בבאור הליקוטים בפי' הרבב"ח על תו"ט).

מ"ח מנחות כט: – ומפני מה נברא העולם הזה בה"י מפני שדומה לאכסדרה שכל הרוצה לצאת יצא ומ"ט תליא כרעיה דאי הדר בתשובה מעיילי ליה וליעייל בהך (מדוע לא חזר בכוחות עצמו מחמת שממנו יצא) לא מסתייעא מילתא (כיון שהיצר הרע שולט בו) כדריש לקיש דאמר ריש לקיש מאי דכתיב אם ללצים הוא יליף ולענוים יתן חן בא לטהר מסייעין אותו (מהשמים) בא לטמא פותחין לו.

וכמבואר בתורה קיב שע"י מדת האמת ודבור אמת אפשר לראות את הפתחים שמהם נפל ולשוב דרכם. ובסוף התורה הקשה מוהר"ת מגמ' הנ"ל והשיב לו רבנו שע"י אמת ימצא את הפתח של נפילת חבירו עי"ש.

מ"ט כי דוד המלך תיקן את המלכות להיות ממליך את הקב"ה על עצמו בשלימות ועי"ז העלה אותה לבינה עילאה לבחי' תשובה עלאה. וזה הכוונה שהקים עולה של תשובה שזכה לתשובה כל כך בשלימות עד שנעשה הבעל בית של עולם התשובה, שבספירת הבינה ע"י שהעלה לשם את המלכות בבחי' אשת חיל עטרת בעלה שיהיה לעתיד לבוא.

לתשובה, הוא מתעורר לעשות תשובה. וגם זוכה ע"י תהלים להגיע אל השער והאותיא השייך לו נכסף ומשתוקק לעשות רצונו ית' ולפתוח השער כי התהלים מעורר ופותח את הלב אל ה' ית'. נמצא שזוכה ע"י תהלים לעשות תשובה.

וזה בחי' מה שכתב שמואל הנביא¹² על דוד המלך (שמואל ב כג)¹³ נאום הגבר הוקם על, ודרז"ל ודרשו רבותינו ז"ל בגמרא (מ"ק טז:)¹⁴ שהוקם"ה על ידו עולה של תשובה דהיינו שממנו למדו העולם תועלת התשובה, שבכוחה לכפר את העוון לגמרי¹⁵ ועול דהיינו חובת התשובה, ועד כמה שצריך להתאמץ בה בעול. וזהו "נאם" דהיינו דבורי התשובה והתבודדות שדיבר אל ה' ית', "הגבר" דוד, שעל ידי זה "הוקם על" דהיינו כח התשובה לכפר.

והמשך הפסוק ונעים זמירות ישראל, רוצה לומר ש"נאם" הנ"ל הוא הספר תהלים שחיבר, כי ע"י בחי' נעים זמירות ישראל דהיינו ספר תהלים שיסד דוד המלך¹⁶, עי"ז הוקם עולה של תשובה דהיינו ע"י שישראל אומרים תהלים זוכים לקבל על עצמם עול התשובה, כי ע"י תהלים זוכין לתשובה כנ"ל:

וזשארז"ל (ע"א דף ד ע"ב)¹⁷ לא הי' דוד ראוי לאותו מעשה¹⁸ ושל חטא בת שבע¹⁹ שהרי אמר על עצמו לבי חלל בקרבי דהיינו שלא היה לו יצר הרע גשמי²⁰ של תאוות ניאוף אלא משמים גרמו לו²¹ לחטא כדי

¹ עיין תורה יב שם נבאר באריכות.

² גם בדפודי תולדו- והאות, ותולדו- ואת.

³ כמבואר בב"ב יד ששמואל כתב את הספר שמואל. וכך כינה שמואל את דוד לפני שציטט את דבריו האחרונים,

⁴ שמואל ב פרק כג (א) וְאֵלֶּה דְּבָרֵי דָּוִד הָאֲחֵרָיִם וְאֵם דָּוִד בֶּן יִשִׁי וְנָאָם הַגִּבֵּר הֶקֶם עַל מְשִׁיחַ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְנִעִים זְמִירוֹת יִשְׂרָאֵל: רש"י (א) ואלה דברי דוד – נבואת דוד אחרונים, ומי הם הראשונים, דברי השירה האמורים למעלה, אבל בכל שירות ותשבחות שאמר, אין נקראים דברים. הוקם על – הוקם למעלה. ונעים זמירות ישראל – אין ישראל משוררים במקדש, אלא שירותיו וזמירותיו:

⁵ מועד קטן דף טז: אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מאי דכתיב נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הוקם על נאם דוד בן ישי שהקים עולה של תשובה.

פרש"י – שהקים עולה של תשובה – שהוא שב תחלה, ונתן דרך לשבים, כדאמרין בפרק קמא דעבודה זרה (ד, ב) ולא דוד ראוי לאותו מעשה, אלא שאם חטא יחיד אומרים לו כלך אצל דוד, שמחל לו הקדוש ברוך הוא אותו עון, אף אתה חוזר בתשובה:

ועיין פרש"י על עין יעקב מועד קטן טז: שמפרש מלשון תועלת. אבל גם יש מפרשים מלשון עול. כמבואר בשוטנשטיין ע"ז ה. הערה 8. עבודה זרה דף ה. דרבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מאי דכתיב נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הוקם על נאם דוד בן ישי שהקים עולה של תשובה.

מהרש"א על עבודה זרה דף ה. גמ' שהקים עולה של תשובה כו'. יש לפרש דנקט עולה של תשובה ע"ש כי העולה באה על המחשבה והנה דוד לא חטא במעשה בת שבע כדאמרין פרק במה בהמה דגט כריתות היה כותב לאשתו והוה גט למפרע אבל לפי העולה על המחשבה חטא מיהת ונענש עליו דאי הוה בא אוריה ולא נהרג הוה א"א גמורה ודו"ק:

⁶ גם בדפודי תולדו- שהקים, ותולדו- שהקים (כלשון הגמרא)

⁷ כי קשה הרי תשובה היא ממצות התורה עיין חינוך מצוה רסד, וגם היו צדיקים גדולים כמו אדם הראשון וקין וראובן שכתוב שעשו תשובה, אבל כיון שלא מצינו לפני דוד אדם שהתשובה שלו הייתה בשלימות כוז שתיקנה לגמרי את החטא, לכן אולי לא כל כך האמינו בה, ועוד אולי כיון שלא היה עדיין צדיק שהשתדל בה כל כך, לכן באמת לא היה כוחה גדול, דהיינו שדוד המלך ע"י התהלים שלו פתח יותר את שערי התשובה, כדי שכל אחד יוכל להכנס בהם, ביתר קלות ע"י התהלים שלו. וגם רוחו שבספרו מסייעת למי שרוצה לשוב. (כמובא בספרים שאדם שרוצה לעשות מצוה אזי מסייע לו איזה צדיק שזו הייתה המצווה המיוחדת לו, כמו שכתוב על יוסף הצדיק שע"י ששיבר הקליפה ותיקן ספירת היסוד, ניתן כח בכל ישראל לעמוד בניסיון מצרים ערות הארץ, הכי נמי במדת המלכות מסייע דוד לכל ישראל.

עיין שפת אמת בראשית פרשת וישב שנת (תר"ס) – והנה יוסף היה הכנה לדורות כמ"ש יוסף ירד למצרים וגידר עצמו מן הערוה בזכותו כל אנשים נגדרו במצרים מן הערוה. ולא דוקא מצרים רק בכל גלות מסייע כחו של יוסף הצדיק. וכתב ויהי ה' את יוסף. את לרבות כל מי שיש בו הארה מיוסף הצדיק והם בני ישראל דכ' ועמך כולם צדיקים. לכן ה' עמדם בגלות כדכתיב ויהי ה' את יוסף. ויהי בבית אדוניו המצרי:

⁸ צ"ע עיין בב"ב יד: דוד כתב ספר תהלים ע"י עשרה זקנים ע"י אדם הראשון על ידי מלכי צדק ועל ידי אברהם וע"י משה ועל ידי הימין וע"י ידותן ועל ידי אסף ועל ידי שלשה בני קרח. וצ"ל כיון שאמרם על צרותיו בכל לבו וברוח הקדש נחשב על שמו, ועוד כיון שעל ידי ספר תהלים הקים את כח התשובה דהיינו שתיקן את המלכות והחזיר אותה למקומה לבינה עולם התשובה, נחשב לספר שלו.

⁹ עבודה זרה דף ד: ואמר רבי יהושע בן לוי לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה שנאמר מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי כל הימים וגו'. והיינו דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי לא דוד ראוי לאותו מעשה ולא ישראל ראוי לאותו מעשה (חטא העגל), לא דוד ראוי לאותו מעשה (עם בת שבע ועין שבת נב). דכתיב ולבי חלל בקרבי, (ב"ב ז). ולא ישראל ראוי לאותו מעשה דכתיב מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי כל הימים, אלא למה עשו? ודף ה. לומר לך שאם חטא יחיד אומרים לו כלך אצל יחיד (דוד שנתכפר לו כמבואר בשבת ל) ואם חטאו צבור אומרים (לו כלך) (להו לכו) אצל צבור (צ"ע שהרי לא נמחל לגמרי כמבואר בפרש"י שמות לב לז). (כלומר שחטא דוד בבת שבע לא בגלל יצרו דרע אלא משמים הפילו אותו כדי ללמד לרבים כח תשובת יחיד. וכן חטא העגל לא חטאו ישראל בגלל יצור אלא שהפילו אותם משמים ללמד לרבים כח תשובת רבים) וצריכא דאי

אשמועינן יחיד משום דלא מפרסם חטאיה (ואין בזה חילול ה') אבל צבור דמפרסם חטאיהו אימא לא (תתקבל תשובתם). וטא דוד אע"פ שהתפרסם וזה חילול ה' נרא. צ"ל שטא העגל היה יותר חילול ה') ואי אשמועינן צבור משום דנפשי רחמייהו (עיי' אלימא זכותיה) אבל יחיד דלא אלימא זכותיה, אימא לא (תתקבל תשובתו) צריכא (להכשיל גם את הרבים וגם את היחיד כדי ללמד על כח התשובה. וצ"ע איך עדיין אין ראיה לכל אדם אלא רק לצדיק כמו דוד דאלימא זכותיה) והיינו דרבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן מאי דכתיב נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הוקם על נאם דוד בן ישי שהקים עולה (תועלת) של תשובה. (דוד לימד שהמקבל עליו עול וקשי התשובה כל אחד בכל כוחו לפי כוחו תתקבל תשובתו ויתכפר לו)

ט סנהדרין דף קז. אמר רב יהודה אמר רב לעולם אל יביא אדם עצמו לידי ניסיון שהרי דוד מלך ישראל הביא עצמו לידי ניסיון ונכשל אמר לפניו רבונו של עולם מפני מה אומרים אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב ואין אומרים אלהי דוד אמר אינהו מינסו לי ואת לא מינסית לי אמר לפניו רבונו של עולם בחנני ונסני שנאמר בחנני ה' ונסני וגו' אמר מינסנא לך ועבידנא מילתא בהדך דלדידהו לא הודעתניהו ואילו אנא קא מודענא לך דמנסינא לך בדבר ערוה מיד ויהי לעת הערב ויקם דוד מעל משכבו וגו' אמר רב יהודה שהפך משכבו של לילה למשכבו של יום ונתעלמה ממנו הלכה אבר קטן יש באדם משיעו רעב ומרעיבו שבע ויתהלך על גג בית המלך וירא אשה רוחצת מעל הגג והאשה טובת מראה מאד בת שבע הוה קא חייפא רישא תותי חלתא אתא שטן אידימי ליה כציפרתא פתק ביה גירא פתקה לחלתא איגליה וחזייה מיד וישלח דוד וידרוש לאשה ויאמר הלא זאת בת שבע בת אליעם אשת אוריה החתי וישלח דוד מלאכים ויקחה ותבא אליו וישכב עמה והיא מתקדשת מטומאתה ותשב אל ביתה והיינו דכתיב בחנת לבי פקדת לילה צרפתי כל תמצא זמותי כל יעבר פי אמר איכו זממא נפל בפומיה דמאן דסני לי ולא אמר כי הא מילתא דרש רבא מאי דכתיב למנצח לדוד בה' חסייתי איך תאמרו לנפשי נודי הרכם צפור אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם מחול לי על אותו עון שלא יאמרו הר שבכם צפור נדדתו

ס כמבואר בשמואל ב פרק יא. ובגמרא שבת נו. שרוד לקח לו את בת שבע בזמן שאוריה בעלה היה במלחמה, וביארו שם שכל היוצא למלחמה נתן לאשתו גט על תנאי אם לא ישוב מהמלחמה תהיה מגורשת למפרע משעת כתיבת הגט. וצ"ע אם לא חטא מדוע נענש כל כך ותרצו כיון שהיה מלך היה חילול ה' גדול. וצ"ע שם כי דוד אחרי שבא על בת שבע קרא לאוריה מהמלחמה ושלח אותו חזרה למלחמה והורה ליואב לגרום שימות במלחמה. אבל עיין שער הפסוקים וארא (ד"ה והנה ב' עונות) שאוריה היה גלגול הרן ואהרן. ודוד גרם לו למות כדי שיתכפר לו עונות הגלגולים הקודמים שלו.

שער הפסוקים וארא – והנה ב' עונות ראשונים היו ביד אהרן, שעדיין לא נתקנו, והם, עון שלא הפיל עצמו לכבשן האש, בזמן הרן אחי אברהם כנו"ל. והב', עון בניו שמתו בעונו, כנודע כי הגורם מיתת איזה אדם, הוא מוכרח שיתגלגל וימות, או יהרג, וכמ"ש באותיות דר' עקיבא, שכשנפטר אדם מענישין אותו, ואומרים לו, למה מתו בניך בחיך, והוא חייב בדם שלהם, כאלו הרגם בידו. ולכן נהרג אוריה החתי ע"י דוד הע"ה כנודע, ונתכפר לו עון מיתת בניו ואחר שנתכפר לו עון מיתת בניו, אז יכלו להתחבר יחד, ונתגלגלו שלשתם באוריה הכהן בימי יהויקים, ולכן נרמזו בו ג' אותיות אה"ר מן אהרן. ועוד, שהיה כהן כמורה:

עיין תורה עב – פי יש פמה בחינות ביצור הרע. פי יש פני אדם נמוכים מושגמים, שהיצור הרע שלהם הוא גם כן יצר הרע נמוך ומגשם. והרבי, היצר הרע שלהם הם הדמים בעצמם, הינו הדם שבחלל השמאלי, שהוא בתקפו. ועקר בלבושים שלהם, מעבירת ומבלבול הדמים. ובאמת מי שיש לו דעת צח כל שהוא, היצר הרע הזה, הוא אצלו שטות גדול ושגגון, ואין צריף שום התגברות לנצח אותו. ואפלו מה שחשב בעיני ההמון לנסיון גדול, כגון הנסיון של תארת נאוף, הוא אצלו שטות, ולא נחשב לו לשום נסיון כלל (א). כי מי שיש לו שום דעת, ויודע מעט מגדלת אדונו הבורא יתברך שמו, כמה שכתוב (תהלים קל"ה): "כי אני ידעתי כי גדול ה' ואדנינו מכל אלהים". ואי אפשר להסביר זה, לא בכתב ולא בעל פה (ב). פי גדלת השם יתברך הוא רק לכל חד לפום מה דמשער בלבה, כמו שכתוב בזהר הקדוש (ויקרא ק"ג): "נודע בשערים בעלה", לכל חד לפום מה דמשער בלבה. ומי שזוכה לשער בלבו את גדלת השם יתברך, בודאי אצל זה אינו נחשב שום דבר לנסיון, ואין צריף שום התגברות על זה: רק שיש בחינת יצר הרע, שהוא מלאך הקדוש, ואף על פי כן הוא יצר הרע, וצריף להתגבר ולהמלט מאד ממנו. הינו בחינות גבורות, בחינות דינים. וזה הבר דעת, יש לו זה היצר הרע הנ"ל, הינו גבורות ודינים. וצריף להתגבר עליו, ולהמתיק הדינים, שהיה רק פלו טוב. פי מי שנכלל במקום שצריף להכלל, הינו באין סוף, שם פלו טוב, ואין שם דין, חס ושלום. על פן צריף להיות פלו טוב, ולהמתיק כל הגבורות והדינים, שהם היצר הרע שלמעלה: **ויבזה פגם דוד בבת שבע**, פי בודאי חלילה לומר, שדוד חטא בגשמיית מחמת תאוה, חס ושלום, פי כבר אמר דוד בעצמו, "ולבי חלל בקרבי" (תהלים ק"ט), שהרג כבר את היצר הרע הגשמי בתכלית, והכניע הדם שבחלל השמאלי. ואף שאמר רבותינו, זכרונם לברכה (שבת נ"ו): "כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה וכו', אף על פי כן, אפלו זה הפגם הקטן והחטא קל שנעשה כמובא, גם זה בודאי לא היה, חס ושלום, מחמת תאוה, מחמת עבירת הדמים, חס ושלום, שמשם בא תאוה זו של נאוף. רק הפגם שלו היה למעלה בגבורות, שלא המתיק היצר הרע שלמעלה, הינו הגבורות והדינים. וגם זה היה בדיקות גדול, כי ראיה היתה בת שבע לדוד וכו'. וזה שנאמר בדרך (דברי הימים א כ"ב): "לא תבנה בית לשמי כי דמים רבים שפכת", הינו שלא המתיק הגבורות, על פן לא זכה לבנות הבית. ואף שמלחמת ה' נלחם, עם כל זה למעלה למעלה, בתכלית המעלה, במקום שצריף להכלל, הינו באין סוף, שם פלו טוב, וצריף להיות רק טוב בלי שום דינים כלל:

כ כמבואר בסנהדרין קז. שביקש מהקב"ה שיאמרו אלקי דוד כמו אלקי אברהם ויצחק ויעקב והקב"ה שהם עמדו בניסיון וביקש דוד שגם אותו ינסה והודיע אותו שינסה אותו בנסיון של ערווה, ואזי ינסה אותו בניסיון של בת שבע נכשל.

ועי"ש – דרש רבא מאי דכתיב לך לבדך חטאתי והרע בעיניך עשיתי למען תצדק בדברך תוכה בשפטך אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא גליא וידעא קמך דאי בעיא למכפיייה ליצרי הוה כייפינא אלא אמיינא דלא לימרו עבדא וכו' למריה. דרש רבא מאי דכתיב בי אני לצלע נכון ומכאובי נגדי תמיד ראויה היתה בת שבע בת אליעם לדוד מששת ימי בראשית אלא שבאה אליו במכאוב וכן תנא דבי רבי ישמעאל ראויה היתה לדוד בת שבע בת אליעם אלא שאכלה פגה.

עיין תהילים פרק נא (ב) בְּבֹא אֵלָיו נִתֵּן הַנְּבִיא כְּאֶשֶׁר בָּא אֶל בַּת שֶׁבַע... (ו) לָךְ לְבַדְךָ חֲטָאתִי וְהָרַע בְּעֵינַי עֲשִׂיתִי לְמַעַן תִּצְדַּק בְּדַבְּרְךָ תִּזְכֶּה בְּשֹׁפְטֶךָ:

פרש"י (ו) לך לבדך חטאתי – לפיכך בדרך לסלוח ואף מה שהרעותי לאוריה לא חטאתי אלא לך שהוזהרת על הדבר. למען תצדק בדברך – כמו במנהגך, (סא"א) כח היה לי להתגבר על יצרי אלא שלא יאמרו העבד נצח את רבו שאמרת לי לפניך בחנני ונסני (תהלים כ"ו) ובחנתני ולא נמצאתי שלם כדי שתצדק אתה ולא אני, ד"א למען תצדק בדברך אם תמחול לי תצדק בדיןך לנכח כל הרשעים שאינם שבים שלא יוכלו לומר כאילו עשינו תשובה לא הועלנו:

מלבי"ם (ו) לך לבדך חטאתי – כי לא חטאתי נגד אוריה (לא בהריגתו שהיה מורד במלכות ולא בבת שבע כי מגורשת היתה וכמ"ש בארץ (ש"ב י"א) והיה החטא רק לך לבד, וגם בחטא נגד ה' אם נעשה בגלוי אין מועיל תשובה מפני שהיה חילול השם שאינו נמחל, אבל

להורות תשובה (סג) **ליחיד** (סד) **וכו'** (סה). כדי שילמדו ממנו שאפילו תשובה של אדם יחיד מתקבלת¹⁰ ואפילו בעוון חמור כזה של אשת איש לפי דעתם. **נמצא שעיקר הוראת התשובה היא ע"י דוד המלך. ועיקר התשובה של דוד המלך הוא ספר תהלים שאמרו על כל מה שעבר עליו בחייו**¹¹ **בהתעוררות גדול מאד וברוח הקודש. עד שכ"א וא' כפי מה שהוא יכול למצוא א"ע את עצמו**¹² **בתוך**

אני רק הרע בעיניך עשיתי – כי היה המעשה בצנעה, למען – שב למעלה וא"כ הרב בבסני מעוני למען תצדק בדברך – והנהגתך, שאם לא תמחול יאמרו שאינך נוהג בצדק ובמשפט:

¹⁰ צ"ע מה ראייה מדוד המלך שהיה צדיק עצום ואמר לו הקב"ה (שבת ל). שהתורה שלך חשבה לפני יותר מכל הקרבנות של שלמה המלך בך, נמצא שזכותו עצומה ומה הראייה ממנו לכל אדם? וגם עשה תשובה בכוחות עצומים כל חייו ואמרו ששתה כוס דמעות של עצמו בכל יום, וסבל רדיפות מבנו שרצה להרגו. וצ"ל שכיון שאמרו שכל זה היה כדי להורות תשובה ליחיד משמע שכל יחיד לפי כוחו תתקבל תשובתו אבל צריך שישה בכל כוחו וזה שאמרו שדוד לימד עולה של תשובה עול וקושי דייקא, ולא תשובה קלה. וצ"ע מקדושין שהמקדש עמ"נ שהוא צדיק היא ספק מקודשת שמא הרהר תשובה. התירוץ שם שבהרהור תשובה נקרא צדיק אבל עדיין כל הבגדים צואים עליו וצריך עבודה רבה כדי להשלים תשובתו.

¹¹ גרסא זו לא נמצאת בגמרות שלנו אבל נמצאת בגרסת האחרונים כגון גבורת הארי ביצה ד וכן יהודיע שבת ל.

גבורת ארי על ביצה דף ד. והנה אמרו ז"ל לא היה דוד ראוי לאותו מעשה אלא כדי להורות תשובה ליחיד וע"ז פלפלו כבר המפרשים בעלי דרוש וכי אמרינן חטא בשביל שיזכה חבירך וכמו שאמרינן בשבת (ה, א) גבי הדיק פת בתנור ע"ש בתוס',

בן יהודיע על שבת דף ל. – בחיך איני מודיע. צריך להבין למה לא רצה הקב"ה להודיע בחייו, ונראה לי בס"ד דאמרו רבותינו ז"ל לא היה ראוי דוד לאותו מעשה אלא חטא להורות תשובה ליחיד, ופירש הגאון מוהר"י ז"ל ב"ד מנראה לי ב"ט' רגלי חסידיי ישמור, והוא חי ע' שנה ובא לירושלים בן ל"ז שנים ומעשה דבת שבע אחר שמלך בירושלים וכבר עברו רוב ימיו ואיך חטא, אלא ודאי להורות תשובה עד כאן דבריו יעיינן שם, ולכן אם בחייו יודיע עדיין יליוו שפתיים לומר אף על פי שנודע עתה שמחל לו אך עם כל זה יותר היה טוב ונאה לו אם לא היה חוטא מעיקרא, ואם נאמר להם לא כן אלא חטאו היה בו צורך תיקון העולם להורות תשובה יאמרו מנא לך, ואם נאמר דהרי עברו רוב ימיו וכמו הוכחה הנז"ל, יאמרו שמא יחיה שמונים שנה ויותר ועדיין לא עברו רוב ימיו, לכך המתין לו הקב"ה לברר מחילתו אחר פטירתו, דאז בעת שתברר מחילתו יהיה נודע דעברו רוב ימיו כשהיה ענין בת שבע, ואז בעת ההיא בטל מעליו לזות שפתיים הנז'.

¹² צ"ע מה ההמשך שכתב וכו'?

¹⁰ צ"ע הרי מצוות התשובה עם ויודי היא מצווה מהתורה כמבואר בספר המצוות לרמב"ם מצוה עד ובחינוך רסד. ואיך אפשר לומר שעד התשובה של דוד שהתקבלה לא ידעו שתשובת יחיד מתקבלת. ונראה שמצוות תשובה היא להרהר תשובה ולהתוודות דהיינו חרטה על העבר וקבלה לעתיד, אבל לכפר לגמרי את פגם העוון ע"י יסורים זה גמרא שיסורים מכפרים, והתחדש למעשה ע"י דוד שאפשר למחוק את פגם עוון לגמרי כאילו לא היה ממש. ויש בזה הרבה לפלפל.

עיינן בסוף הגליון מאמר בעניין התשובה כיצד הרהור מבטל מעשה ומה מוחק הרהור ומה צריך יסורים.

¹¹ **ובליקוטי הלכות** כתב שדוד היה עושה מתורות תפילות וזו עיקר מעלת ספר תהילים שלו שעשה מחמישה חומשי תורה חמישה חומשי תהלים ע"ש הלכות ראש השנה ה' ז' – עקר התעוררות התשובה זוכין על ידי שעושים מתורות תפלות, כי לזכות לתשובה לאו כל אדם זוכה מרובי המניעות שיש על זה. ועל כן עקר המשכת דרך התשובה בעולם הוא על ידי שעושים מתורות תפלות, כי לשוב בתשובה קשה מאד, כי מה בתחלה קדם שחטא, שעדיין לא נמשך אחר יצרו הרע התגבר עליו היצר הרע עד שהחטיאו! מכל שכן עתה שכבר נמשך אחריו ונתפס במצותו איך אפשר לשוב? אף עקר התשובה נמשך מבחינה הנ"ל על ידי שעושים מתורות תפלות, כי על ידי תפלה יכולין לפעל הכל, כי אף על פי שהוא כמו שהוא, וכבר נתפס בתאוותיו הרעות, שנדמה לו שאי אפשר לצאת משם, אף על פי כן על כל פנים הדבור נידו. ואם ירבה לרבר דבורי תפלה ותחנונים ותתפלל הרבה לה' יתברך שיזכה לשוב ולקיים את כל דברי התורה, בודאי יעורר רחמי ה' יתברך עליו עד שיתפתח לו ה' יתברך שערי התשובה ויזכה סוף כל סוף לשוב אל ה' יתברך וירחמהו:

וזה בחינת מה שכתב רבנו זכרוננו לברכה בליקוטי תנינא בסימן עג הנ"ל שעקר התשובה על ידי אמירת תהלים, כי כל ספר תהלים הם תחנונים ובקשות של דוד המלך עליו השלום, שבקש מה' יתברך לזכות להתקרב אליו ולקיים תורתו ומצותיו, כמו שכתוב, "אחת שאלתי מאת ד' אותה אבקש שבתי בבית ד' כל ימי חיי וכו'". וכתוב, "הורני ד' דרךך אהלך באמתך וכו'" עזרנו לעשות רצונך וכו'. וכן הרבה. וכל מה שמבקש להנצל מאיביו ושונאיו כל פגמתו להנצל משונאי הנפש, שהם הסטרא אחרא וחילותיו וגם כל השונאים בגשמיות שבקש להנצל מהם, הכל היה בשביל שיזכה לקיים את התורה והמצוות, כי כל השונאים של דוד המלך, עליו השלום, ושל כלל ישראל הוא מחמת שאנו אוהזין בתורת ד' ומצותיו שבשביל זה הם מתגרים בנו. נמצא, שכל שונאינו ואויבינו בגשמיות כלם הם שונאי ד', שונאי הנפש, שונאי התורה. וכל בקשתנו להנצל מהם הוא להנצל משונאי הנפש והתורה כדי שנזכה לקיים את התורה. הכלל, שכל פגמת דוד המלך, עליו השלום, בספר תהלים הוא לבקש מה' יתברך שנזכה לקיים את התורה והמצוות ולהנצל מכל השונאים והמונעים והמעכבים לעבד את ה' יתברך בגשמיות וברחמינות. וכמו שאמר רבנו זכרוננו לברכה שדוד המלך יסד כל ספר תהלים מהתבודדות שלו וכו' כמו שמבאר בסימן קנו). עין שם. ועל כן הם חמשה ספרים תהלים כנגד חמשה חמשי תורה, שהם כלל התורה, היינו בחינה הנ"ל שעושים מתורות תפלות, כי דוד המלך עשה מחמשה חמשי תורה חמשה ספרי תהלים, שהם תפלות ובקשות, הינו שעשה מתורות תפלות, שהן עקר שלמות התפלה כנ"ל. ועל כן עקר התעוררות התשובה הוא על ידי תהלים כנ"ל, כי עקר התשובה זוכין על ידי שעושים מתורות תפלות, שהן בחינת תהלים כנ"ל:

¹² **עיינן תורה קכה תנינא** – מענין אמירת תהלים דבר עם אהד ואמר לו, שעקר אמירת תהלים לומר כל מזמורי תהלים על עצמו, למצא את עצמו בתוך כל מזמור ומזמור. ושאל אותו זכרוננו לברכה: איך, ופרש לו רבנו, זכרוננו לברכה, קצת, כי כל המלחמות שבקש דוד המלך, עליו השלום, שיצילוהו השם יתברך מהם הכל צריכין לפרש לעצמו על מלחמת היצר הרע וחילותיו, וכיצא בזה בשאר המזמורים (וכמבאר מזה לעיל בסימן קא).

ספר תהלים, למצא בלשונו של דוד המלך בתהלים בקשות תחנונים וצעקות השייך למה שעובר גם על עצמו ולזכות לתשובה ע"י אמירת תהלים כנ"ל [ט"ז]: כי דוד המלך היה כולל בנפשו את כלל נפשות ישראל לכן לשונו שייך לכל ישראל. ועוד שאע"פ שדוד תשובתו היתה תשובה עלאה על השגות^{טו} שהרי היה לבו חלל מיצה"ר גשמי, אעפ"כ לשונו שייך גם לנו שאנו עוסקים בתשובה תתאה על עבירות של יצה"ר גשמי^{טז}.

ועיקר הזדככות שנים עשר שבטי י"ק/כ"ב הצדיקים **שהם מ"ט אותיות** שמותיהם/כ"ב **שהם בחינות ט"ו מ"ט שערי תשובה** היה מאתים ועשר שנים בגלות והשעבוד **במצרים, שהוא** על פי הסוד נקרא **בחי' מצר/ע"ה** הגרון **שהוא בחי' תשובה עילאה** כי פרעה מקומו בעורף, שם לאה בחי' תשובה עלאה.

וְשָׁאַל אוֹתוֹ: אִיךָ יִפְרֹשׁ לְעַצְמוֹ מִהַפְסוּקִים, שְׁדוּד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, מִשְׁבַּח אֶת עַצְמוֹ, כְּגוֹן: "שְׁמְרָה נַפְשִׁי כִּי חָסִיד אָנִי" (תהלים פ"ו). וְכִי־יֵצֵא בָּזֶה. הַשֵּׁב לוֹ: גַּם זֶה צְרִיכִין לְפָרֵשׁ עַל עַצְמוֹ, כִּי צְרִיכִין לְדוֹן אֶת עַצְמוֹ לְכַף זְכוּת, וְלִמְצֵא בְּעַצְמוֹ אֵיזֶה זְכוּת וְנִקְדָּה טוֹבָה, אֲשֶׁר בְּבְחִינַת הַנִּקְדָּה טוֹבָה הַזֹּאת הוּא בְּחִינַת חָסִיד, וְכִי־יֵצֵא. וְאָמַר לוֹ רַבְּנֵי, זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָה: הֲלֹא אֶצֶל יְהוֹשֻׁפֵט פְּתִיב (דְּבָרֵי הַיָּמִים ב' יז): "וַיִּגְבְּהָ לְבוֹ דְּרָכֶי ה'", שְׁבִדְרָכֵי ה' וְעִבְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ הַגְּבִיָּה לְבוֹ קֶצֶת. עוֹד אָמַר לוֹ רַבְּנֵי, זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָה: הֲלֹא בְּבִקְרָא אָנוּ אוֹמְרִים בְּתַחֲלָה: 'מֶה אָנוּ מֶה חִינּוֹ' וְכו', וְאָנוּ מְקַטְיָנִים עַצְמָנוּ מְאֹד, וְאַחַר כֵּן אָנוּ אוֹמְרִים: 'אֲבָל אֲנַחְנוּ עִמָּךְ בְּנֵי בְרִיתְךָ' וְכו', שְׂאֵחַר כֵּן אָנוּ מְחַזְּקִים עַצְמָנוּ וּמְרִימִים אֶת עַצְמָנוּ, וְאָנוּ מְסַפְּרִים אֶת גְּדֻלַּתְנוּ וּמְתַפְּאָרִים, שְׂאֵנַחְנוּ עִמּוֹ בְּנֵי בְרִיתוֹ זָרַע אֲבָרָהֶם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב וְכו', כִּי כֵן צְרִיכִין לְהַתְנַהֵג בְּעִבְדוּת הַשֵּׁם כְּנ"ל. וְעַיִן מִזֶּה סֵפֶר הָרֵאשׁוֹן בְּסִימָן רפ"ב, עַל פְּסוּק: "אֲזַמְּרָה לְאֵלַי בְּעוֹדִי":

^{טו} עיין לק"ה ר"ח ה' אות ז'

^{טז} **כמבואר בתורה עב** שלדוד לא היה יצה"ר גשמי אלא מלאך קדוש עיי"ש ועיין תורה ו' שצריך לעשות תשובה על תשובה דהיינו גם על השגת ה' שהיתה מגושמת ביחס למה שאני משיג עתה. אבל באמת כוונת רבנו לחטא בת שבע שמשמים הפילו את דוד להורות תשובה ליחיד, ושם באמת היה חילול ה' גדול כמבואר בספרים שהיה רק חילול ה' ולא עבירה ממש. אבל עכ"פ חילול ה' היה וזה עבירה גדולה, כמבואר ביומא פו. מי שיש חילול השם בידו אין לו כח בתשובה לתלות ולא ביום הכפורים לכפר ולא בייסורים למרק אלא כולן תולין ומיתה ממרקת שנאמר ונגלה באזני ה' צבאות אם יכפר העון הזה לכם עד תמותן.

מאידך צ"ע כי הרד"ק כותב ששום אדם לא ידע וזה שאמר דוד לך לבדך חטאתי - עיין רד"ק על תהילים פרק נא פסוק ו' - לך לבדך. כי חטאתי בסתר היו, דבר בת שבע בסתר היה ואין יודע זולתך, ואעפ"י שקראתי אותה על ידי עבדי לא ידעו למה קראו אותה, וגם בדבר אוריה אין אדם יודע למה סבבתי מיתתו, כי אעפ"י שכתב ספר ליואב, בהודיע הדבר חשבו בני אדם לפי שעבר מצותו צוה לסבב מיתתו. וצ"ע אם כדבריו שלא ידעו כיצד למדו ממנו לחזור בתשובה. ואולי אין הכוונה מיד בזמנו אלא אחרי שנכתב ספר מלכים ע"י ירמיהו כמבואר בב"ב טו.

וצ"ע איך אפשר לומר כך הרי היא גמרא מפורשת שהיו שמבזים את דוד בחייו מאד וממש שפכו את דמו בגלל החטא הזה עיין סנהדרין קז. - דרש רבא מאי דכתיב ובצלעי שמחו ונאספו ונאספו עלי נכים ולא ידעתי קרעו ולא דמו אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבוננו של עולם גלוי וידוע לפניך שאם היו קורעין בשרי לא היה דמי שותות ולא עוד אלא בשעה שהם עוסקין בארבע מיתות בית דין פוסקין ממשנתן ואומרים לי דוד הבא על אשת איש מיתתו במה אמרתי להם הבא על אשת איש מיתתו בחנק ויש לו חלק לעולם הבא אבל המלכין פני חבירו ברבים אין לו חלק לעולם הבא.

^{טז} **עיין לק"ה ר"ח ה' ז'** שמה שאומר דוד המלך בתהלים לשונות קשים על שונאיו כוונתו על שונאיו הרחוקים.

^{טז} **יב השבטים** נקראים שבטי י-ה בתהלים פרק קכב (ד) שְׁשָׁם עָלוּ שְׁבִטִים שְׁבִטֵי יְהוָה עֲדוֹת לְיִשְׂרָאֵל לְהַדוֹת לְשֵׁם יְהוָה:

שבטי י-ה - רש"י פירש שרומזו על היחוס כמבואר בריש פרשת פנחס במדבר כו שנקראו הראובני והשמעוני כמבואר שם בפרש"י. האבן עזרא פירש שבטי י-ה שומרי מצוותיו. והרד"ק פירש שבטי י-ה רוצה לומר עם ה'.

וכן על י"ב אבני החשן שעל לב כהן הגדול היו חקוקים שמותיהם במ"ט אותיות ועל אבנו של בנימין נוסף שבטי י-ה כמבואר ברמב"ם כלי המקדש פ"ט הל' ז'.

^{טז} **י"ב השבטים** י"ב בני יעקב הם מ"ט אותיות. ולא אמר בחי' מ"ט אותיות. כי השם הוא מהות האדם - כמבואר בברכות ז': מנא לן דשמא גרים אמר רבי אליעזר דאמר קרא לכו חוו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ אל תקרי שמות אלא שמות. ועיין בעש"ט עה"ת בראשית קלב שהשם הוא הנשמה. ועיין לק"ה הלכת סעודה ד' ו' שבשם האדם נחלק ונכתב כל מעשיו כי ה' הוא הנפש. וכמבואר במ"א שזו מעלת הזכרת שמות הצדיקים. ועיין שער הגלגולים - הקדמה כג' ז"ל - וכמו שנשמות הקדושות כל אחת ואחת יש לה שם ידוע, כפי בחי' אבר שממנו חוצבה, וכמו שארז"ל על פסוק אשר שם שמות בארץ, אל תקרי ש' מות, אלא ש' מות. כך כל נוצץ ונוצץ שבקליפה, יש לה שם ידוע בפני עצמו. ונמצא כי היצה"ר שבאיש הזה, אינו בעין היצה"ר של האיש האחר. ונמצא כי כאשר נולד האדם, וקוראים לו אביו ואמו שם אחד העולה בדעתם, אינו באקראי ובהזדמון, כי אם הקב"ה משים בפיו השם שהוא המוכרח אל הנשמה ההיא, כמ"ש אשר שם שמות בארץ, כפי מקום האבר שבאדם העליון, אשר ממנו חוצב, והשם הזה נרשם למעלה בכסא הכבוד כנודע, ולכן ארז"ל שמא גרים. עוד עיין פירוש לספר היצירה המיוחס לרבינו סעדיה גאון סוף פ"ה שע"י חישוב שם האדם ושם אמו אפשר לדעת באיזה ככב ומול נולד.

^{טז} בדפוס ומוחלו- בחי'

^{טז} **ע"ה מצרים לשון מיצר** - כי ישראל במצרים היו צריכים לקבל צורה חדשה להתהפך מבני נח לעם ישראל ממלכת כהנים וגוי קדוש, ומיצר הוא בחי' צרה שעושה צורה כמבואר בתורה קע. ואע"פ שכבר היו מוזכרים הרבה יותר משאר גוים, אבל עדיין היה להם דין של בני נח (יש בזה חקירה ארוכה בספר פרשת דרכים ומשמע שם שיצאו מגדר גוי אבל לגדר ישראל לא נכנסו עדיין) ולהפוך מגוי ואפילו מחצי גוי, לישראל, דהיינו לממלכת כהנים וגוי קדוש הראוי לקבלת התורה ולכניסה לארץ ישראל, לזה לא מועיל לזכך צורה, אלא זה להפוך מצורה אחת לצורה אחרת ממש, ואי אפשר להכיל צורה על צורה, אלא מוכרח תחילה לבטל צורה ורק אז מיד להכיל צורה חדשה. וכמבואר בערבי נחל שזו היתה שאלת אברהם אבינו בברית בין הבתרים במה אדע וכו' ועל זה ענה לו הקב"ה ידוע תדע כי גר וכו' דהיינו שע"י שיעבוד במצרים ערות הארץ עם ישראל יאבד לגמרי את צורתו ואזי מיד הקב"ה יתן להם צורה חדשה של עם קדוש.

בידוע שנשמות הדור הוא היו בחי' לאה, דור דעה, וזהו שגלות מצרים היתה גלות הדעת, גם טיפי הדעת של אדם הראשון, וזו כוונת רבנו שבמצרים זכו לתשובה עלאה, כי במדות היו מתקנים כמבואר במדרש שלא נגמו ביחוס ולא בשמם ולשונם ולבושם, אלא רק בדעת ובאמונה, **ע"י (כמובא בכתבי האר"י ז"ל וע"ש [ע"ז/ע"ח]. והבן היטב).** צ"ע כי בגמ' שבת קמו. ^ט נחלקו מתי פסקה הזוהמה מ"ישראל האם ביעקב אבינו או בהר סיני, ולכאורה קשה אם פסקה ביעקב מדוע ירדו למצרים להזדכך בכור הברזל. ונראה כנ"ל שמדצה מדות פסקה הזוהמה. ובמצרים היה צריך רק לתקן פגם הדעת של אדם הראשון כמבואר בשער הפסוקים להאר"י ^ל ששנשמות ישראל היו נשמות מאד גבוהות כיון שיצאו

וזה הטעם שיצאו ממצרים בחפז גדול, כי אז בדיוק הגיע הזמן שאבדו את צורתם הקודמת והיה צריך מיד ליתן להם צורה חדשה שלא ישארו רגע בלא שום צורה, ויבטלו לגמרי.

וזה לשונו שם – ערבי נחל פרשת יתרו – אמצע דרוש ה' – והענין, כי כל דבר שבעולם יש בו חומר וצורה כנודע, וצורת ישראל הוא האלהות, ואין להם צורה אחרת כלל, נמצא הם מיוחדים להש"י, וזהו אומרו (בראשית ט, ו) כי בצלם אלהים עשה את האדם, והוא ג"כ אומרו (ישעיה סד, ז) אנחנו החומר ואתה יוצרנו, והוא מ"ש בזה"ק (ויקרא עג.) אורייתא וקב"ה וישראל חד. ואמנם מעלה זו הנמצאת בישראל, שאין להם צורה אחרת רק האלהות, פשוט שזה לא נעשה עד צאתם מארץ מצרים וקבלת התורה, אבל מתחלה היה מציאותם כמציאת שאר בני נח, רק בעת שבהר בם ה' קנו מציאות חשוב הזה מציאות חדש וצורה חדשה.

וידוע כי כל חומר אי אפשר לו שיקבל צורה חדשה אם לא בהתבטל תחלה מציאותו הראשון, כענין הביצה שהוא דומם, ברצותו לקבל צורה חשובה יותר צורת בע"ח, דהיינו שיהיה אפרוח אמרו רז"ל (ע' תמורה לא. ובר"ג שם) מאימת קא גביל לכי מיסרה, האי שעתא עפרא בעלמא הוא. הרי כי לא יתהוה צורת אפרוח עד עת יתבטל מציאותו וצורתו הראשונה לגמרי, כי צורה לא תחול על צורה, ולכן באותו רגע ממש דמיסר לגמרי ונתבטל צורתו, אזי באותו רגע בא אליו צורה החדשה, ואלו באותו רגע היה בו איזה מניעה לצורה השניה שיחול, אזי היה בטל מציאותו לגמרי, כיון שנשאר רגע בלי צורה, לכן הכל נעשה כהרף עין, צורה הראשונה יוצאת והשניה נכנסת ואין אחת נוגעת בחברתה כמלא נימא. וכו'..... ע"ש

^ט הנהגה זו נוספה בתקופה

^ט נצרים בחי' מיצר הגרון. עיין פרי עץ חיים שער המצות להאר"י על מאמר ההנהגה עבדים היינו. ובספר הלכות להאר"י בראשית סוף פ"א. ועיין ערכי הכנויים לרבי משה זכות אות ח' סימן קמו. ועיין לעיל תורה סב אות ה' [דף ע"ז:]

ע"י ספר פרי עץ חיים – שער חג המצות – פרק ז – ועל זה אנו משיבין, עבדים היינו לפרעה. דע, כי פרעה אחיזתו בעורף ולא בפנים, והיא באחור הגרון דא"א, ששם בנינה דא"א, הנקרא גרון, ושם סוד מקום צר, לכן נקרא מצרים – מצ"ר ים, ושם היה מעכב הטפה, היורד לחוט השדרה, ויורד משם השפע לז"א הנקרא ישראל, ופרעה עיכב השפע ההוא, והיינו משועבדים תחת ידו, בהיות כי אחיזתו בב' אותיות מ"י דאלהים, וזה בעורף. ושאר אותיות אלהים שהם אל"ה, הם בפנים, בידוע הוא כי אל בפנים, ושם נאחזין ישראל. וכל זה הוא, קודם אצילות אבא ואמא, והתפשטות בז"א בורועות שלו, ופרעה היה בעורף הגרון שהוא בינה של א"א, קודם שיתפשטו הורועות שלו באו"א: **ומה עשה א"א,** הפסיק ותיקן העולם באופן (שיצאו ישראל, ס"א) שהכל בא מן הפנים ולא מן העורף, שהיא מקום אחיזת פרעה. לכן אמר עבדים היינו לפרעה במצרים, ר"ל בהיותו במקום צר שהוא חוט השדרה, והוא מצרים. ויוציאנו ה' אלהינו משם, הם או"א הוציאנו מן העורף, בסבת התפשטות ביד חזקה ובזרועה נטויה, ב' זרועות דא"א: **ואלו לא הוציא הקב"ה שהוא א"א את אבותינו ממצרים, פי' –** שהוציא לאו"א בגרון א"א, והשפע שהיה הולך מצד האחור חזר לפנים בסוד או"א, עדיין אנו ובנינו ובני בנינו היינו משועבדים לפרעה במצרים, שהוא סוד המלך הראשון, בלע בן בעור, בסוד בית הבליעה שהוא הגרון, ששם אחיזתו, והיה מעכב השפע היורד לישראל שהוא ז"א, לכן מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים, והרי זה משובח:

עיין פרי עץ חיים שער חג המצות פרק א – ענין פסח ויציאת מצרים, הלא ידעת, כי הראשונים שלקו השכינה עד רגיעה הז', מחמת עונותיהם. אמנם ישראל שבאותו הדור, שהיו בגלות מצרים, היו סוד אותן ניצוצין של קרי, שהוציאם אדה"ר באותן ק"ל שנה, והם סוד דור המבול, שהיו ג"כ משחיתים זרעם על הארץ, להיוותם באים משורש ההוא, עד שנימוחו. וז"ס, וירא ה' כי רבה רעת האדם ממש, כי סוד הקרי הנקרא רעה, והמוציא שז"ל נקרע רע, כמ"ש בזה"ק על פסוק לא יגורך רע. נמצא כי דור המבול, הם רעת אדם הראשון ממש. וז"ס ג"כ אמחה את האדם אשר בראתי דייקא: **אח"כ** נתגלגלו בדור הפלגה, ושם ג"כ לראות את העיר והמגדל אשר בנו בני אדם, בניו דאדם קדמאה עצמו, שהיו בניו ממש, רק שהיו מצד קרי מדכורא לחודיה ולא מן הנקבא ג"כ, וגם הם בעצמן חטאו ג"כ, ואח"כ הוצרכו להזדקק כי כבר הודעתין שהיו נשמות קדושות ועצמות, רק שאחיזת החיצונים בהם הם המקלקלין אותן, ואחר שיצטרפו ויזדככו, יהיו נשמות קדושות, אחר תום חלאת טומאתן מהם. וכבר ידעת, כי אדרבא אין החיצונים אחוזים, רק בנשמות שהם יותר קדושים: **ואמנם** כל הנשמות הם באים בחסדים וגבורות, אשר הם מסוד הדעת, אשר שם תלוי מציאת הזיווג, בסוד וידע אדם את חוה, ולכן נקרא דעת, כי משם הטפה של הזיווג נמשכת, וגם כי כל הדור ההוא דורו של משה כנודע, והנה משה הוא מבחי' הדעת, וגם הדור ההוא מבחי' הדעת ג"כ, כמבואר אצלנו, רק שנמשכו אל הקליפות. אמנם גלות מצרים, כל ענינה לא היה, רק לצרף נשמות ההם, ולכן באו באותו הגלות הגדול ומררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים, כנגד החומר והלבנים שהיו עושין בדור הפלגה, והבן זאת:

ע"י שבת קמה: – מפני מה עובדי כוכבים מוזהמין שלא עמדו על הר סיני שבשעה [קמו]. שבא נחש על חוה הטיל בה וזהמא ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן עובדי כוכבים שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי גרים מאי אמר ליה אף על גב דאינהו לא הוו מזלייהו הוו דכתיב את אשר ישנו פה עמנו עומד היום לפני ה' אלהינו ואת אשר איננו פה וגו' ופליגא דרבי אבא בר כהנא דאמר רבי אבא בר כהנא עד שלשה דורות לא פסקה זוהמא מאבותינו אברהם הוליד את ישמעאל יצחק הוליד את עשו יעקב הוליד שנים עשר שבטים שלא היה בהן שום דופי:

מהרש"א – גמ' בשעה שבא נחש כו' ישראל שעמדו כו'. מפורש פרק מצות חליצה: **מזלייהו** הוא כו'. כל דורות העתידיים לבא הוו נמי בכלל אשר איננו פה וגו' כדאמר' בר"פ שבועות דדיינין אלא לגבי ישראל איכא למימר אע"ג דגופן לא הוו נשמותיהן הצרות בצרור החיים הוו אבל בגרים לא שייך למימר הכי אלא דמזלן הוו וק"ל: **עד ג' דורות** כו'. מספר ישן השמיענו שאותה זוהמא שהטיל נחש בחוה היה סבה להוליד הרשעים כו' שכן בשת הוא אומר כי שת לי אלהים זרע אחר תחת הבל וכתוב וילד בדמותו כצלמו משא"כ בהבל וקין והוא סוד עכ"ל:

ע"י בשער הפסוקים ריש פ' שמות שנשמות ישראל באו לעולם תחילה ע"י פגמי הברית של אדה"ר כשפרש מאשתו, (דהיינו שכיין שלא היו מכוונות אל נוק', ע"ז היו נשמות גבוהות מאד כמבואר במשנת חסיים – מסכת ירידת הנשמות – פרק א אות ה, אבל דייקא מסיבה זו חסרו את השמירה של הנוק' ונעשו שדים ורוחות דהיינו עם תערובת עצומה של רע). ועל כן היו צריכות כמה וכמה ויכוכים

בלא נוקבא ועל כן גם היו מעורבות בהמון סיגים. והן ג' דורות המבול והפלגה וסדום שהרשיעו מאד וענשם תיקונם. והבירור האחרון היה כור הברזל במצרים, שעל כן אמרו במדרש¹⁹ שיצאו רק אחד מחמשים או מחמשים או חמש מאות²⁰ מעם ישראל, והסיגים הם רשעי ישראל שמתו בשיעבוד ובג' ימי החושך²¹. כך נראה בכלליות אע"פ שבאמת בהכרח יש גם פגם המידות כשהדעת פגום, אבל היה הבדל עצום בין ישראל לשאר אומות, וזו הכוונה שישראל לפני מתן תורה כבר יצאו מגדר גוי אבל עדיין לא נכנסו לגדר ישראל.

וע"כ אחר שנזדככו שם במצרים כמו בכור הזהב שנפרדו הסיגים מהזהב הטהור ע"י שהמצרים הרגו בהם הרבה²² ומתו ארבע חמשות מעם ישראל הרשעים בג' ימי החושך וזכו ליצאת משם הצדיקים בלבד, ואז ספרו מ"ט²³ ימי הספירה, וי"ב²⁴ כי אע"פ שנפרדו הסיגים מעם ישראל, אבל טומאת מצרים דבקה בטוהרים בבחי' חיצונית, והפילה אותם למ"ט שערי טומאה²⁵, לפי בחינתם דהיינו מעלתם שהיתה הכנה לנבואה במתן תורה והוכרחו לטהר עצמם

נוראים. תחילה בדור המבול ואח"כ בדור הפלגה ואח"כ בסדום ועמורה ואח"כ בכור ההיתוך של שיעבוד מצרים, עד שנפרד מהם הסיגים שהם כל הרשעים שמתו במצרים בשיעבוד ובג' ימי החושך, ובערב רב. ונבד מהם צורת הגוי וקבלו צורת ישראל, ועוד בהר סיני במתן תורה פסקה זוהמת הנחש מהם לגמרי, וקבלו תורה ושוב חזרה הזוהמה בחטא העגל, אבל פחותה בהרבה מהראשונה כמבואר בשבת קמו שנשאר הבדל עצום בין ישראל לגויים. ושוב הזדככו במדבר ובעיקר היה שיעור בלימוד האמונה העיוורת בצדיק, ושוב מתו כולם ונכנס דור חדש לארץ שלא היו עבדים במצרים.

²⁶ מדרש נתנומא בשלח פ"א וחמשים עלו בני ישראל אחד מחמשה ויש אומרים אחד מחמשים ויש אומרים אחד מחמש מאות רבי נהוראי אומר העבודה לא אחד מחמשת אלפים ואימתי מתו בימי האפלה שהיו קוברין ישראל מתייהן ומצרים יושבין בחשך ישראל הודו ושבו על שלא ראו שונאיהם ושמוחו בפורענותן:

²⁷ צ"ע אולי אין מחלוקת אלא שמ"ד אחד מחמש חישב רק בג' ימי החושך. ומ"ד אחד מחמשים או חמש מאות חישב גם את המתים בשנות השיעבוד.

²⁸ כך נראה אבל צ"ע כי ראיתי בביאור צרור המור שכותב שבכור מצרים יצאו כולם מזוקקים בלא סיגים וזהו שלא שינו את שמם. ואולי יבואר לפי דברי רבנו כאן שבאמת כל ישראל במצרים זכו לתשובה תתאה אלא שכדי לקבל את התורה היו צריכים תשובה עילאה ולזה זכו רק חמישית וצ"ע. (ובאמת בפשטות מה שאמרו חז"ל שישראל נשמרו במצרים ביחוס ושם לבוש ולשון הכוונה בכל שנות הגלות במצרים, אבל צ"ע אולי הכוונה רק לאלה שיצאו)

וזה לשונו - צרור המור על שמות פרק יט פסוק ה - (ישעיה נא, א-ב) הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם הביטו אל צור חוצבתם וגו', כי זהו אברהם שנקרא צור. ואמרו רז"ל, אם לא כי צורם מכרם (דברים לב, ל), זה אברהם (בר"ר מד, כא), ולפי שידוע שהאוצר כשיוצא מתחת הארץ בין רגבים ידובק, וכשמכניסין אותו לכור ההתכה יוצא רובו סיגים. כן היה אברהם רובו סיגים, שהוליד לישמעאל וי"ב נשיאים ויליד, ומכולם לא יצא אלא יצחק הצדיק זהב מזוקק. ולכן הוצרך אברהם לנסותו ב' נסיונות לצרפו וללבונו, וזהו לך מארצך (בראשית יב, א). מה עושים אחר כך לסגולה, חוזרים להכניסה לכור הברזל להסיר הסיגים, ואז יוצא מחצה במחצה. זה כנגד יצחק שיצא ממנו יעקב ועשו, מחצה זהב ומחצה סיגים. אח"כ כשחוזרים אותו לכור ההתכה, יוצא כולו זהב מזוקק, כן היה יעקב ובניו שירדו למצרים להכניסם בכור הגלויות לצרפם וללבונו, כאומרו (דברים ד, כ) אתכם מכור הברזל ממצרים. ולפי שהיה מטתו שלימה, יצאו כולם בלא סיגים מזוקקים, ולא שינו את שמם:

²⁹ כמבואר במדרש שמות רבה א' לד שפרעה נצטרע והיה שוחט ילדי ישראל ורוחץ בדם קנ ביום וקנ בלילה ומי שלא הספיק מספר הלבנים שנצטוו היו משקעים בניו בקיר במקום לבנים, והם היו נשמות של רשעים כמבואר בסנהדרין קא: פרש"י שם ד"ה מיכה שנתמכרך בבנין) שמשוה ביקש להציל אחד מהם ולבסוף נתברר שהיה רשע כי הוא מיכה שלקח עמו את פסל מיכה ממצרים ועבדו לו שנים רבות גם בארץ.

³⁰ צ"ע הרי כבר נזדככו כנ"ל הרי שכבר זכו לכמה שערי תשובה ומדוע היו צריכים שוב לספור מ"ט דהיינו להתחיל מחד להכנס בכל המ"ט שערים. וצריך לומר שבכל שער יש מ"ט שערים כי כל בחי' כלולה מכל הבחינות,

³¹ משמע מרבנו כאן שכבר נזדככו במצרים ורק הוסיפו טהרה על טהרה במ"ט ימי הספירה אבל מבואר בספרים להפך שכיון שמצרים נפלו למט שערי טומאה על כן היו צריכים לזכך עצמם במט ימי הספירה כנדה עיין לק"ה גלוה הלכה ג יב - וְזֶה פְּחִינַת פֶּסַח שְׂאֵז הָיָה יְצִיאַת מִצְרַיִם, שְׂאֵז נִתְגַּלָּה אֹר רַב מְלַמְעָלָה פְּנִיָּל, וְאֵז תִּקֵּף וּמִיָּד יֵצְאוּ יִשְׂרָאֵל בְּחַפְזוֹן גְּדוֹל כִּי לֹא יִכְלּוּ לְהִתְמַהֵמָה, כִּי אִם הָיוּ נִשְׁאָרִים שֶׁם עוֹד רָגַע אֶחָד, הָיוּ נִשְׁאָרִים מְשַׁקְעִים שֶׁם פְּמוֹבָא.

ועיין קב הישר פרק צב - מאהבת הקב"ה לישראל צוה לספור תשעה וארבעים יום ממחרת הפסח עד חג השבועות שהוא יום מתן תורה שהוא יום החמשים, והטעם הוא מבואר, "כי כשהיו ישראל בגלות מצרים נשתקעו בקליפה במ"ט שערי טומאה ואלמלא היו ישראל שם עוד יום אחד אחר ט"ו בניסן היינו אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה" והקב"ה ברחמיו וברוב חסדיו הוציאנו לחירות ונתן לנו התורה אחר מספר חמשים יום, דהיינו שהיו ישראל סופרים מ"ט יום חוץ מיום שניתנה בו התורה הקדושה, ובכל יום ויום באנו ממדרגה למדרגה במ"ט שערי הקדושה שהן שיערי בינה, ולכן צוה הקב"ה לספור לנו שבעה שבועות, כדין אשה נדה שסופרת ז' ימי נקיים לנדתה ואח"כ היא טהורה לבעלה, כך היו ישראל במדבר שהיה להם דין טומאת הנדה מקליפות מצרים והיו מוכרחים לספור שבעה שבועות תמימות ואיתא במ"ר, "כל מקום שנאמר תמים או תמימים השלים למדות שבועות שבעה שהן מ"ט יום וג' ימים קודם מ"ת היה הגבלה והיו ישראל מטהרין את עצמן כמו אשה המטהרת לבעלה אחר עת נדתה, וביום החמשים זכו ישראל להכנס בשער החמשים של שערי בינה ושער החמשים נקרא עץ החיים אשר בתוך הגן".

³² כך נראה כי בברית לא פגמו כמבואר בריש פרשת פנחס ע"ש פרש"י. וגם לא שינו שמם ומלבושם ולשונם, א"כ באיזה טומאה נפלו? וכנראה בדעות כן פגמו ונכנס בהם הכפירה הנוראה של מצרים שהיתה אז מרכז העולם של החכמות החיצוניות וכישוף, על כן אע"פ שראו ניסים ונפלאות שנה שלימה בעשר מכות, עדיין היו צריכים להתקדש בחיזוק אמונה. ואפילו המעט שיצאו ע"י שהאמינו למשה ליצאת למדבר מסוכן בנחשים ועקרבים ענקים ובלי צדה לדרך לכמה מילין אנשים וסמכו רק על ה'. אע"פ שסברו שבכמה ימים בלבד יכנסו לארץ. אבל גם לזה צריך הרבה אמונה שעם של עבדים ינצחו ז' אומות מוקפים בחומות וצבאות. גם הם היו צריכים עדיין לטהר עצמם מטומאת מצרים.

בתשובה מט ימים, לזכות לאחדות^פ, לתקן ולהוציא מידי הקליפה בכל יום עור מדה שבמדה **שהם כנגד מ"ט** **שערי תשובה שהם בחי' מ"ט אותיות**^פ הנ"ל ועי' זכו לקיים בחי' "שובו אלי", דהיינו גם תשובה עילאה תוספת דעת ואמונה ובכל יום חרטה על ההשגה של אתמול, בגדולת ה' ובהרגשת האחדות בין ישראל/צ. **וביום החמשים אז וירד ה' על הר סיני (שמות יט)**^פ, זה בחי' ואשובה אליכם, בחי' התשובה

ובאמת צ"ע מה שחז"ל אמרו שישראל נפלו למ"ט שערי טומאה האם הכוונה לפני העשר מכות או גם אחרי העשר מכות. כי אם רק לפני הנסים של העשר מכות מדוע יצאו כל כך בחפזון. ואם אחרי הנסים קשה הרי בוודאי הנסים הכניסו בהם אמונה ואם אעפ"כ היו במ"ט שערי טומאה וא"כ באיזה שער היו לפני העשר מכות. ובאמת כבר הקשה זאת הלשם עיין לקמן, והערבי נחל (הובא לעיל) תירץ שבמצרים ע"י קושי השיעבוד פשוט צורה ולכן יצאו בחיפזון כדי שלא תאבד מהם הצורה לגמרי, אלא מיד ילבשו צורה חדשה ביציאה וספירת העומר ומתן תורה. ועיין בהקדמה שתיירצתי עפ"י תורה כה שדייקא כיון שעלו מדרגה ביציאת מצרים, לכן היו צריכים להתחיל לספור מחדש מ"ט ימים שהם מ"ט שערים שבשער האחרון.

ונראה לי שעיקר הצורה היא אחדות, כי כדי לקבל את התורה היו מוכרחים להיות איש אחד בלב אחד וזו עבודת ימי הספירה אז ובכל הדורות. ועל כן תלמידי רבי עקיבא דווקא בזמן הספירה קטרגה עליהם ביותר מדת הדין שלא נהגו כבוד זה בזה.

ועיין בספר לשם שבו ואחלמה (ספר הדעי' ח"ב - דרוש ה' ענף ב' סימן ה') כתבו המפרשים בזה שהיה החיפזון משום שלא יכנסו בשער החמישים דנ' שערי טומאה. ולא שייך הדברים להאמר אלא רק על סוף שיעבודן ותחילת גאולתן, כי באם שלא היה מתחיל הגאולה כלל והיו עוד עבדים למצרים, אז לא היה להם תקנה ח"ו, כי נכנסו במ"ט מדרגות הטומאה וכנ"ל מדברי הוזהר חדש ריש פ' יתרו. אבל מאחר שהתחיל הגאולה שהוא מהתחלת המכות שהיו י"ב חדשים (הגהה. ע' שמור' פ' ה' סי' י"ט וברש"ש שם אות י"ד ע"ש וכן הוא בדברי הגר"א בסדר עולם פ"ג וע' עוד ברמב"ן ס"ס שמות וביפ"ת שמור' ס"פ ט') כמ"ש עדיין ספ"ב. משפט המצריים י"ב חדש. וכן בסדר עולם פ"ג. הנה מאז הרי היה מתחיל ירידת הס"א משליטתה וירדה מאז ולהלאה בירידה אחר ירידה אחר שפסקה השיעבוד שהוא מראש השנה כמ"ש בראה"ש י"א רע"א. ומה גם בחודש ניסן ובליל א' של פסח שהיתה כל הס"א כפופה וכבושה עד שהיה עומד להתבטל לגמרי וא"כ איה מקום אז לשליטת שער הנ' ח"ו:

גם בעיקר הדברים בענין שער הנ' דשערי טומאה. הנה הגם שהזכיר אותה ג"כ הרמ"ק ז"ל בספר הפרדס שער השערים פ"א. אמנם הגר"א ז"ל במשלי ט"ז ד'. בפסוק כל פעל ה' למענהו. אמר שם כי להס"א אינו רק מ"ט שערי טומאה ושער הנ' אין לו. וכאשר נתמלא כל המ"ט שלו אז יתבער הוא מן העולם כו' ע"ש. וזהו אשר אמרנו כי אם היו עוד עבדים לפרעה לא היה להם תקנה ח"ו והיו נאבדים כי הרי נכנסו בשער מ"ט ועמדו שם. כנ"ל מזו"ח ריש פ' יתרו. ואם היו נתמלאו כל אותו השער. היו נאבדים ח"ו. והרי עכ"פ הוא כי אין להס"א שער הנ' כלל וגם להמ"ט במילואו אי אפשר לו ג"כ להתקיים כלל. והנה הגם שאיני כדאי להכריע בזה אך האמת ניתן לכתוב כי נראה עיקר כהגר"א שאין בס"א שער החמישים כלל. והגם כי זה לעומת זה עשה אלהים. אך הוא רק עד מ"ט לבד והם המ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא. וכמ"ש במדרש תהלים מזמור י"ב סי' ד' ובכ"מ. אבל שער הנ' הנה הוא בבחי' א"ס וכמ"ש בתיקונים תיקון כ"ב סמוך לסופו ע"ש ואין בס"א בחי' נגדו כלל ח"ו וכמ"ש הרב בשער הקליפות פ"ג וכנודע:

ונחזור להענין כי גם לדעת המפרשים שישנו שער הנ' בהס"א ג"כ הנה אי אפשר לומר שזהו הכוונה במ"ש ולא יכלו להתממה שהוא כדי שלא יכנסו לשער הנ' ח"ו. כי אז בליל א' של פסח לא היה מקום עוד לשליטת הטומאה כלל וכלל וכנ"ל. אלא הכונה הוא להיפך כי משום שהופיע אז הקב"ה אור קדושתו על ישראל וכמ"ש בעל הגדה שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. ולכן אלו היו נתעבבו עוד רגע אחד במצרים. היה מתבטל כל הס"א כולה מכל וכל והרי היה נתבטל הבחירה שהוא הסיבה המכוונת הנ"ל.

^פ כמו שכתוב שמות פרק יט (א) בַּחֲדָשׁ הַשְּׁלִישִׁי לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מִדְבַּר סִינַי: (ב) וַיִּסְעוּ מִרְפִּידִים וַיָּבֹאוּ מִדְבַּר סִינַי וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר וַיִּחַן שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הַהָר: ופרש"י - ויחן שם ישראל - כאיש אחד בלב אחד אבל שאר כל החניות בתרעומות ובמחלוקת (מכילתא):

וכמבואר בירושלמי נדרים שמצוות לא תקום ולא תטור הכוונה שצריך להרגיש כל יהודי שאנו אברים בגוף אחד, וכאב של אחד מרגיש השני.

כי האחדות תנאי לקבלת התורה עיין שיחות הר"ן סימן צא - סגולה להתמדה (קצב) שיזכה להיות מתמיד בלמודו, הוא להזהר לבלי לדבר על שום איש ישראלי. כמו כשהכלה היא יפה אזי האהבה בשלמות. אבל כשיש להכלה איזה חסרון ומום, אזי בודאי אין האהבה בשלמות. כמו כן התורה נקראת כלה כמו שכתוב (דברים לג ד): "תורה צוה לנו משה מורשה" ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות נו. פסחים מט:): "אל תקרי מורשה אלא מאורסה", וכל אחד מישראל יש לו אות בתורה, כי ששים רבוא אותיות התורה כנגד ששים רבוא נשמות ישראל (קצג). וכשיש חסרון באחד מישראל נמצא שיש חסרון בתורה ששם שרש נשמות ישראל כנ"ל. ועל כן בודאי אי אפשר לאהב את התורה בשלמות. אבל כשיזהר מלדבר על שום ישראל ולבלי למצא שום חסרון בשום ישראלי נמצא שאין בהתורה שום חסרון ומום אזי בודאי יאהב את התורה מאד. ואזי יתיידי בלמוד התורה מגדל האהבה כנוצר לעיל:

^פ מ"ט ימי ספירה כנגד מ"ט שערי תשובה ומ"ט אותיות שמות השבטים וכן מבואר בזהוה שמות טו. שמ"ט אותיות שמות השבטים כנגד מ"ט ימי הספירה.

^צ כי האחדות היא הכלי לקבל את התורה ואפילו מהצדיק הכלי לקבל היא האחדות כל שכן מהקב"ה - ועיין חיי מוהר"ן - אות ריח - שלפני הסתלקותו של רבנו ספרו אַנְשֵׁיו עִמּוּ וְהָיוּ מְתְאָנְחִים מֵאֵד כִּי מֵה נַעֲשֶׂה וְעַל מִי יַעֲזֹב אוֹתָנִי. וְהַשִּׁיב רַק אִתָּם תַּחֲזִיקוּ עִצְמָכֶם בְּיַחַד, אָז תִּהְיוּ אֲנָשִׁים בְּשָׂרִים.

^{כא} שמות פרק יט (יח) וְהָרַסְנוּ עֵשֶׂן בְּלוֹ מִפְּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו יָדוֹד בְּאֵשׁ וַיַּעַל עֲשָׂנוּ כְּעֵשֶׂן הַכֶּבֶשׂן וַיַּחֲדָד כָּל הָהָר מֵאֵד: (יט) וַיְהִי קוֹל הַשֹּׁפָר הוֹלֵךְ וְהוֹק מֵאֵד מִשָּׁה יִדְבַּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֵנוּ בְּקוֹל: (כ) וַיֵּרַד יָדוֹד עַל הָרַסְנוּ עֵשֶׂן אֶל רֹאשׁ הָהָר וַיִּקְרָא יָדוֹד לְמִשָּׁה אֶל רֹאשׁ הָהָר וַיַּעַל מִשָּׁה:

רש"י (ב) וירד ה' על הר סיני - יכול ירד עליו ממש ת"ל (שמות כ) כי מן השמים דברתי עמכם (מכילתא) מלמד שהרכיב שמים העליונים ותחתונים והציען על גבי ההר כמצע על המטה וירד כסא הכבוד עליהם:

של הש"י בעצמו כביכול בחי' שער החמשים כנ"ל שע"י ביטול גדול זה לזה נעשים כמו כלי של קומה אחת ואזי אפשר שיתלבש בה קומת הקדושה העליונה בחי' בצלם אלקים. כי צריך להבין ששער החמישים הוא לא עוד שער נוסף על המ"ט אלא הוא עניין אחר לגמרי, בחי' אין סוף ואין יחס כלל בינו לשערים הקודמים, וזה כוונת רבנו שהוא נקרא "ואשובה אליכם" כי הוא הקב"ה בעצמו, ממילא פשוט שהכלי אליו היא אחדות פשוטה כאיש אחד בלב אחד ממש :

וזהו מה שאמר שתהלים מסוגל לתשובה זה רמזו בפסוק [כ"ג/יג] **ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו, סופי תיבות הם אותיות תהלים ואותיות תשובה.** **כי ע"י תהלים זוכין לתשובה, שהיא בחי' שמות בני ישראל הבאים מצרימה וכו'.** כי מ"ט שערי תשובה הם בחי' מ"ט אותיות שיש בשמות בני ישראל הבאים מצרימה להזדכך שם כנ"ל מ"ט אותיות השבטים הם מ"ט שערי תשובה אל הקב"ה כי התשובה השלימה היא רק ע"י התכללות בכל מ"ט אותיות השבטים שלא יהיה שום פירוד כלל בין השבטים וכל בחינה כלולה מכל הבחינות וכל יחיד השערי תשובה שלו הם התכללות בכל השבטים ולא רק בשער הפרטי שלו כי כל שער כלול מכל השערים, וכמו שאמרו חז"ל טעם שחסידה עוף טמא כי מתחסדת רק עם חברותיה. כי ישראל והתורה והקב"ה אחד (זוהר ויקרא עג) דהיינו קומה אחת המתלבשת זו בזו :

וזה שאנו רואין שבימי תשובה דהיינו באלול ועשי"ת/יג, כל [דף לה.] ישראל עם קדוש אם לא נביאים הם בני נביאים הם ומרגישים מעלת אמירת תהלים שמסוגל לתשובה לכן עוסקין אז באמירת תהלים ומסתמא גם כך קבלו מאבותיהם לנהוג ומנהג ישראל תורה, כי אמירת תהלים מסוגל לתשובה כנ"ל. קצת תימה שעד כאן דיבר מ"ט ימי הספירה שהם כנגד מ"ט שערי תשובה שזוכים ע"י אמירת תהלים, ומסכם את העניין במנהג ישראל לומר באלול דווקא/ה"ה, ולא מזכיר את ימי הספירה. אמנם בקיצור ליקוטי מוהר"ן על תורה זו/יג לא מזכיר את אלול אלא רק את ימי הספירה.

וע"כ הוא דבר גדול מאד לעסוק תמיד באמירת תהלים [יג] גם בימי הספירה שגם הם ימי תשובה/יג. כי תהלים הוא התעוררות גדול מאד להש"י, אשרי שיאחז בו :

עד כאן ביאר חברותא לתורה עג תנינא

רבנו בחי' (ב) וירד ה' על הר סיני. לשון ירידה בהקב"ה בכל מקום הוא ענין הראותו וגלויו בהשגת השכל, והוא כלשון וירא אליו ה' האמור באברהם (בראשית יח, א), וכן תירגם ואתגלי כתרגום וירא, אבל אחז הכתוב לשון ירידה כי גילוי שכינה אל התחתונים ירידה היא אצל מעלות הגבוה.

²² שמות א' א'

²³ שמות פרק א (א) ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו:

²⁴ באלול ועשרת ימי תשובה – עיין שיש"ק ח"א אות תקלח שמוהרנ"ת היה אומר בכל יום תהלים ובימי הספירה ושובבים היה מוסיף וצ"ע לפי המבואר כאן היה צריך להוסיף גם באלול ועשי"ת.

²⁵ לכאורה כאן לא היה לו להזכיר כלל את אלול, שהרי מדבר כאן מתשובה שהיא השלמת תשובתינו, וזה דייקא בימי ניסן והספירה, שבסופם מתקיים וירד ה' על הר סיני דהיינו קבלת התורה שהיא בחי' ואשובה אליכם. ואילו התשובה של אלול היא סוג תשובה השני של בחי' הביאו עלי כפרה, כמבואר בתורה א' תנינא אות יג – אנו רואין רחמנותו במה שקבע לנו ראש השנה, שהוא יום הדין, בראש חודש, כי זה הוא חסד גדול, כי איך היינו מרימין פנינו לבקש פפירה מאתו יתברך, על פן עשה עמנו חסד וקבע יום הדין ראש השנה בראש חודש, שאז כביכול הוא יתברך בעצמו מבקש פפירה, בבחינת: 'הביאו עלי פפירה', הנאמר בראש חודש (כמו שאמרו רבותינו זכרונום לברכה שבועות ט), ועל פן אין לנו בושה ביום הדין לבקש פפירה, מאחר שהוא יתברך בעצמו מבקש אז פפירה, כנ"ל. גם על ידי שהשם יתברך בעצמו כביכול בא לידי זה שיצטרף לומר: הביאו עלי פפירה הינו שעשה דבר שהצטרף להתחרט עליו ולומר: הביאו עלי וכו' על פן אין לנו בושה לבוא לפניו בחטאינו לבקש עליהם פפירה ולהתחרט עליהם, כי גם הוא יתברך עשה דבר שהצטרף להתחרט עליו כנ"ל.

²⁶ קיצור ליקוטי מוהר"ן תורה עג תנינא – אות ב. מ"ט (ארבעים ותשעה) ימי הספירה הם כנגד מ"ט (ארבעים ותשעה) שערי תשובה שהם כנגד מ"ט (ארבעים ותשעה) אותיות שבשמות שבטי יה, שעל-ידי אלו האותיות והשערים אנו צריכין לשוב אליו יתברך. ושבועות הוא בחינת שער החמשים שהוא בחינת התשובה מה שהשם יתברך צריך לשוב אלינו ברחמים. בחינת "שובו אלי ואשובה אליכם". וכל אלו השערים זוכין להגיע אליהם ולפתחם על-ידי אמירת תהלים כנ"ל. על פן צריכין לזהר ביותר במ"ט (ארבעים ותשעה) ימי הספירה לומר תהלים בכונה כדי לזכות על-ידי-זה לכל מ"ט (ארבעים ותשעה) שערי תשובה הנ"ל. שהם כנגד מ"ט (ארבעים ותשעה) ימי הספירה. שהם אנו צריכין להטהר מזהמתנו ולשוב אליו יתברך. כדי שהוא יתברך ישוב אלינו בשבועות בבחינת 'וירד ה' על הר סיני':

²⁷ ונראה דכל שכן בימי ספירת העומר כמבואר כאן. ועיין שיש"ק ח"א סימן תקלח שמוהרנ"ת היה לו שיעור קבוע בכל יום תמיד לאמירת תהלים של אותו היום בשבוע.

²⁸ כמבואר בתורה מט אות ו – וזה בחינת בראשית, ב"ת ראשית, הינו שני ראשית. והם ראש השנה וניסן, שגם ניסן הוא ראש השנה. ואימת בתקונים (תקון כ"א מ"ה): 'והיא נקראת קבלה, פד איהי בין תרין דרועין דמלכא'. ויתרין דרועין, הם תשרי וניסן. והם ימי תשובה, כי הם הוא ימי תשובה. כי בניסן עתידין לגאל' (ר"ה יא), ואין הגאולה אלא על ידי תשובה, כמו שכתוב (ישעיה נ"ט): 'ובא לציון גואל'

מאמר על פי תורה הנ"ל

קשר תפילין הראה לענו

התעוררות להרבות באמירת תהלים בימי אלול וימי הספירה
עפ"י תורה עג תנינא (ועפ"י הזוהר (לך לך פט): שדוד נקרא קשר של תפילין)

התחלה ביום שני ל יום כימי הספירה. עם דרכי החסות באילול תש"ח. שיבת ותיקים טו אלול תש"ח

רבינו מבאר שיש נ' שערי תשובה, ונרמז בפסוק במלאכי פ"ג "שובו אלי ואשובה אליכם", מט שערים הם בחי' "שובו אלי", דהיינו שיש בכוחנו להיכנס בהם, אבל שער הנ' הוא בחי' "ואשובה אליכם" כי אין בכוחנו להיכנס בו אלא הקב"ה מאיר לנו.

ומבאר שמ"ט שער התשובה הם בחי' מ"ט אותיות של שמות השבטים כי כל שער יש לו אות.

עוד מבאר שגם במט שערי התשובה צריכים הרבה זכות וסיעתא דשמיא כדי להכנס בהם, ועוד יותר אפילו הרצון לשוב צריך זכות שיהיה לאדם. ומגלה לנו רבינו כאן שע"י שאדם רגיל באמירת תהלים יכול לזכות להכל.

ונראה לבאר כי שרש כל ישראל הם יב בני יעקב שהיו דבקים תמיד בהש"י. ושם האדם הוא מהותו, לכן שמות השבטים (כפי שכתובים בתורה בראשית לה) רְאוּבֵן שְׁמֵעוֹן לֵוִי יְהוּדָה יִשְׂשָׁכָר זְבֻלֹן: יוֹסֵף בְּנֵימִן: דָּן נַפְתָּלִי: גָּד אָשֶׁר, דהיינו מט אותיותיהם, הן כנגד מט שערי התשובה. ואולי הכוונה שמ"ט השערים הם קומה אחת והכי נמי השבטים הם קומה באופן שכל אות מאותיותיהם היא בחי' שער אחד, לפי סדר מעלתם כנראה. וצ"ע.

ולכן ירדו למצרים יב בני יעקב/י^צ דייקא, שהם בחי' מט אותיות, כדי להזדכך שם בבחי' מט שערי תשובה עלאה, תיקון הדעת. ועוד נשלמה תשובתם במט ימי ספירה עד שזכו להכנס בכל מ"ט שערי התשובה ואזי נתקיים בהם בחי' ואשובה אליכם שער הנ' כמ"ש (שמות יט יא) וירד ה' לעיני כל ישראל על הר סיני. שהוא התגלות ה' ית', בחי' ביטול הספק מן הלב, ביטול הבחירה, בחי' החירות מיצה"ר.

כי במ"ט שערים יש בחי' מט הטיות, לכאן ולכאן לטוב או לרע, אבל שער הנ' אין בו הטיה כלל. ואין יחס ביניהם אלא כחומר לצורה. (וכן מצינו ביובל, היינו אחר מט שנים, באה שנה שהכל חוזר בה למקומו הראשון, וחירות מעבדות)

והרבי של התשובה הוא דוד המלך כמובא בגמ' לא חטא דוד אלא להורות תשובה ליחיד. דהיינו שגם תשובת יחיד/ק מועילה.

ותורת דוד שבה מלמד את דרך התשובה היא חמישה חומשי תהילים שכתב ברוח ק' ובהתעוררות גדול עד שכל אחד מישראל יכול למצא עצמו בהם.

והרגילות באמירת תהילים גורם להתעורר לתשובה וגם למצוא האות והשער השייך לו שמשם הכניסה לשוב אל הש"י וגם לפתוח אותו אם הוא סגור.

כי כל אחד מישראל ניטל ונתרחק מהאמת והחכמה השייכת לו ע"י חטאיו בגלגול זה או קודם וע"י תהילים יכול להיכנס בשער התשובה לאתר שניטל ממנו דהיינו לשוב לחכמה ודעת אמת השייכת לו, ולהיות מחובר להקב"ה כפי שהיה בתחילה.

ועיקר הזדככות ישראל היתה במצרים, וכן אמר שלמה בתפילתו (מלכים-א ח' נא) כִּי עָמְךָ וְנַחֲלָתְךָ הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מִמִּצְרַיִם מִתּוֹךְ כּוּר הַבְּרָזִל:

וכן כל אחד מישראל עיקר הזדככותו היא בבחי' מצרים הפרטית שלו.

^ט לכאורה קשה בסוף התורה יעקב בחיר האבות ומטתו שלימה הם יב בניו שהיו כולם צדיקים גדולים א"כ היו בשלימות התשובה ולמה אומר כאן שירדו למצרים כדי לזכות לתשובה עלאה. ואולי אפ"ל כי אמנם האבות הם שרש ואב לאמונה והתשובה אבל אעפ"כ שמי ה' לא נודעתי להם, דהיינו שהתגלות שם הויה שזה שלימות הדעת לזה זכה משה ועל ידו דורו לפי בחינתם רק מכח הזיכרון של שיעבוד מצרים. וכמו ששמעתי שהאבות היו בחי' אמונה לעומת משה שהיה בחי' דעת (כידוע דעת לשון חיבור) וכן מובא שיעקב ומשה שניהם תיקון אדה"ר אבל מבואר בזה שיש חילוק יעקב מלבר ומשה מלגאו דהיינו כלפי השגת שם הויה משה השיג יותר פנימיות אחדותו ית'. נמצא שהזיכרון בכור מצרים על ידו זכה משה רבינו למדריגה יתירה. ובמקום אחר ראיתי שיעקב נקרא גם ישראל שזו מדרגה גבוהה יותר, אבל לא זכה לה בקביעות לכן נשאר שמו גם יעקב, ומשה רבנו זכה למדרגת ישראל בקביעות.

^פ צ"ע שלא למדו מאדם הראשון, ואולי כי באמת לא זכה לתקן החטא ולא למדו מקין ומראובן כי קין משמע בתורה לח שלא עמד בה וראובן לא חזרה אליו הבכורה לגמרי. וצ"ע אולי אדרבה בגלל זה נחלשה האמונה בכח התשובה עד שבא דוד המלך והוכיח שאפילו על חטא נוראה של אשת איש לפי דעתם, מתקבלת התשובה עד שלא נמנע ממנו להיות מזרעו משיח.

ובכתבי האריז"ל (פע"ח חג המצות פ"ז) מבואר שמצרים בגוף האדם היא מיצר הגרון (מיצר שבין הגוף לראש בין בחי' שמים לבחי' הארץ שבאדם)

לכן דייקא ע"י אמירת תהילים (בחי' קרא בגרון) בדביקות וכוונה, שמשבר החומר והקש, ע"י שנלחם במחשבות זרות והקושיות של אפיקורסות שאין מקשיב לו שרוצות להחלישו, ומלבן לבנים שמתחזק לקשור מחשבת ליבו לליבונא דמוחא, עד שזוכה לזכך עצמו, ומקיים ויצעקו אל ה', באמת בכל לבו, וזוכה לזכך את ה' להצילם, לא ע"י מלאך וכו' אלא ה' בעצמו יורד מאיר אורו הנפלא למעלה מהכלים אור שמוציא את האדם מבחי' עבד לבן חורין.

אבל מיד נעלם האור כמ"ש בשה"ש (ה' ו') פְתַחְתִּי אֲנִי לְדוֹדֵי וְדוֹדֵי חֶמְק עֶבֶר נִפְשִׁי יִצְאָה בְּדַבְּרוֹ בְּקִשְׁתִּיהוּ וְלֹא מִצְאָתִיהוּ קְרָאתִיו וְלֹא עָנְנִי:

ואעפ"כ מכח הרשימו של האור הנפלא הזה שזכה, נמשך האדם לרוץ אחריו ית', אפילו בחושך והדין של ימי הספירה, עד שזוכה לבחי' ויחן שם ישראל כנגד ההר, שאז זוכה לבחי' וירד ה' על הר סיני, דהיינו בחי' "ואשובה אליכם" הנ"ל, דהיינו התגלות שער החמישים, שאז מתיישב אורו ית' בכלים כראוי, ויוצא כל ספק מן הלב (כלבו הגש"פ על פיט דיינו) ובטלה כל זהמת הספק, וזהמת הנחש.

להרחיב קצת ולבאר ענין מיצר הגרון שבו עיקר הזדככות ישראל עד כדי תשובה עלאה הנזכר כאן, הכוונה למבואר ורמוז בכתבי האריז"ל (פע"ח שער המצות פ"ז על עבדים היינו) (וכן עיין מזה בתורה סב אות ה' עפ"י לקוטי תורה לך לך וישב לענין המבואר שם התגברות שרי פרעה שמונע מקרא בגרון כראוי והתיקון ע"י תענית עי"ש שפרעה בעורף בחי' מוחין קטנות) וכן מבואר בפע"ח הנ"ל שפרעה עומד במיצר הגרון כנגד הבינה ומונע מהחכמה להאיר בלב (כי ידוע שרגלי הבינה נעשים מוחין לזעיר שהוא בחי' הרוח שבלב ופרעה עומד בעורף מקום הבינה ומונע מהלב הארת החכמה) ועי"ז נעשה הלב משועבד לו כי הוא נעשה מוחין ללב וזהו מיצר הגרון כי גרון גמט' ג"פ אלקים דהיינו שע"י פרעה אין שם אלא הארת הדינים ומיצר אותיות מי דהיינו אמא בינה וצר היינו שישראל נמצאים כמו בבטן האמא במקום צר ודינים ומשועבדים לפרעה ע"י שמונע מהם הארת החכמה.

דהיינו שכמו שבעולם יש פרעה שמסתיר את הקב"ה ויש ארץ מצרים מקום של צרות ודינים. שישראל נכנסו בה כמו עובר בבטן אמו להתעבר בה (לשון עברה וכעס ודין) עמ"נ להולד מחדש, ויש ישראל המשועבדים בה כדי להזדכך עמ"נ שיהיו ראויים לקבלת התורה שהיתה בתשובה עלאה, לזכות לדעת שלם. וכדאיתא בזהר שגלות מצרים היתה גלות הדעת והדיבור.

כך בעולם קטן כל אדם, בראשו משכן הנשמה שהיא חלק אלוך ממעל וצריכה להאיר בלב ששם משכן הרוח והנפש שזה בחי' ישראל ויש מיצר הגרון המפסיק בין הראש והלב. ובראש הגרון יש פרעה שיושב בעורף מקום הבינה ומונע מהמח להאיר בלב. וכל אדם בגלל עונותיו ובעיקר פגם אמונה, בחי' שאלת במה אדע, גורם להמלכת פרעה במיצר הגרון, שמפריד את הלב מהמח, שזה בחי' פירוד בין המלכות להקב"ה, וצריך לחזור להשיבם, דהיינו להשיב את הלב לאתר שניטל ממנו. ולפי הזהר הנ"ל זה בחי' להוציא את הדיבור מהגלות.

עוד להרחיב ענין דוד המלך הרבי של התשובה. שמעתי בשם ר' צדוק שיוסף ויהודה בחי' צדיק ובע"ת. וזה כבר מתחיל בחילוק בין האמהות רחל ולאה, שרחל תמיד נראתה יפה, ולאה עיניה רכות, ורק מי שהכירה ידע שהן רכות כיון שזוכה שלא תיפול לידי עשו הרשע. (וכן רחל עלמא דאתגליא ולאה דאתכסיא. בחי' בינה. ומקומה בעורף כמבואר בכתבי האריז"ל) וכן מצאנו בדוד המלך שביחס לשאול היה בחי' בעל תשובה, וכמו יהודה שנראה שחטא בתמר, ורוח הקודש אומרת ממני יצאו הדברים, כן מצאנו בדוד שנראה שחטא בבת שבע, והגמ' אומרת כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה (הלשון אינו אלא טועה פירוש שלא רק כאן הוא טועה אלא שכל ההסתכלות שלו על צדיקים היא בטעות) ומבואר שגם מה שכן נעשה היה שמשמים הכשילו אותו בדבר שכלפי חוץ נראה כחטא לא הפילוהו לזה אלא כדי להורות תשובה לרבים, ובפשטות הכוונה שיתגלה בעולם כח התשובה, אפילו מחטא כזה נורא.

אבל מרבינו מבואר יותר, שנכשל בזה כדי שיעקב הרבה להשי"י, ויכתוב חמישה חומשי ספרי צעקות והתבודדות ודיבורים של תשובה להשי"י, שלא רק מלמד איך לצעוק, אלא שהם להורות תשובה לרבים, דהיינו שלבו של דוד כלל את לב כל עם ישראל, וצעקותיו הן צעקת הלב של כל ישראל, לכן הדבורים והלשונות אלה דייקא, שייכים לכל אחד מישראל, לכן מועיל מאד לצעוק דייקא בלשונו של דוד המלך בעצמו, דהיינו להיות רגיל באמירת תהילים כנ"ל. ולכן כל ימיו לא נודע שמחל לו הקב"ה, עד שבנה שלמה את בית המקדש, ובא להכניס את הארון להיכל, ולא נפתחו עד שביקש בזכות דוד אביו. וכל חייו רדפוהו

^{קפ} עיין ספורי מעשיות ז' בעטלערס יום השלישי הלב והמעייין. ועיין שם בסוף המעשה שרבו אמר שהלב הוא דוד המלך. וזה לשונו שם - כי זאת המעשה היא חודש נפלא מאד. ויש בה מוסר הרבה מאד, ותורה הרבה. כי יש בה כמה תורות. גם מדברת מהרבה צדיקים קדמונים, מדוד המלך, עליו השלום. כי דוד המלך, עליו השלום, עמד בקצה הארץ וצעק אל המעין היוצא מן האבן שעל ההר, כנ"ל. כמו שכתוב (תהלים טא): "מקצה הארץ אליך אקרא, בעטף לבי בצור ירום ממני תנחני": (כל זה שמענו מפיו בפרוש. והמוכן מדבריו. כי דוד המלך, עליו השלום, הוא בחינת לב כמובא (עין זהר שמות קח). ועליו מרומז במעשה ענין הלב של העולם, שעומד בקצה הארץ כנגד המעין, וצועק ומשתוקק אליו תמיד וכו'. ועדין הדברים סתומים. אשרי מי שיוכה להשיג סודות המעשה): ענין דוד המלך והמקרא הנ"ל מקצה הארץ שמרומז בהמעשה, זה שייך ליום שלישי. כי שם מדבר מענין הלב והמעייין.

מבית ומחוץ וביזוהו שלא ראוי לבוא בקהל, דהיינו שאינו מזרע ישראל כלל. ושמעתי מהריצ"ח שמבארים במליצה, על מה אמר דוד "טעיתי כשה אובד" דהיינו שכל כך הרגיש מופרך עד שאמר הריני כשה דאבידה הנזכר בגמ' ב"ק נד. שלכ"ע אין לו צריכותא, דהיינו שנדמה שהתורה כתבה אותו שלא לצורך.

עוד נראה שכמו שיש מדרגת צדיק שמעולם לא ניתק מהקב"ה, ויש בע"ת שניתק וחזר. כן אפ"ל שיש ברית שהיא קשר חזק וקבוע, בחי' חבל שמעולם לא נקרע, אבל יש בחי' קשר של תפילין בחי' קשר שנעשה בחבל שנקרע וחוזרים לחבר אותו, וקשר זה הוא בבחי' עורף, כי הוא למי שרוצה לשוב ועדין לא השלים תשובתו. כמבואר בתורה ו' שעד שמשלים תשובתו מאיר אליו שם אהי-ה מבינה עילאה בבחי' אחר גמט' דם, ועי"ז באים עליו בזיונות ושפיכות דמים. לכן על חבל כזה יש קושיות ומחלוקות, כמו על דוד המלך וכן בהלכה יש דיון אם קשר מועיל ברצועות שנקרעו להחשיבם כשלם.

וישראל בעצם קשורים להקב"ה בברית, אבל כשמופרת הברית, באיזה בחי' ממנה, או ברית התורה או האמונה או במעור או הלשון, כל מיני בחינות חיבור בין הקב"ה לישראל, אזי התיקון הוא תשובה, ותשובה היא לחזור ולקשור את ישראל לאביהם, אלא שהעונות מפרידים, לכן במקום הברית שהיא הארת פנים שהופר, עושים קשר בחי' קשר של תפילין, שהוא בעורף דייקא, בחי' שאמא בינה מאירה בשם אהי-ה בחי' תשובה, אנא זמין למהוי, אבל מהעורף, דהיינו בבחי' אחר, דהיינו שמחזיר וקושר את האדם אל הקב"ה, אבל ע"י דינים/קב"ה, דהיינו שמעמיד עליהם בעורף פרעה רשע שמשתעבד בהם עמ"נ שמרצון יברחו אל הש"י ע"י צעקותיו של דוד המלך כנ"ל.

כי דוד המלך הוא הקשר של תפילין כמבואר בזהר לך לך פט:א (ונזכר בתורה נד אות ד) והוא עומד בעורף להכניע את פרעה הנמצא שם כנ"ל. ולהוציא ממנו את הדיבור מהגלות להיות דיבור לפני ה' ולהיות דבר ה'. עיין תורה מח הדבורים שאדם מדבר בכח הם עצמם דבורים של הקב"ה. ועיין תורה קנו הדבורים שמדבר בינו לבין קונו הם בחי' רוח הקדש, ודוד וכו' יסד מזה ספר תהילים. מבואר שאפילו שמדבר דבורים של משהו אחר, אפשר שהיו בפיו דבר ה', וגם נקראים על שמו, שהרי את תהילים חיברו עשרה צדיקים (ב"ב יד: והכל קרוי על שמו של דוד).

וכשפרעה עומד בעורף ומסתיר מישראל ומהלב כנ"ל את החכמה האמיתית ומפילם למוחין דקטנות לבחי' הרגשת חסרון ועצבות ויאוש, אין שום תקוה או, אלא הצדיק, שמחזיר מעט דעת, עכ"פ את הדעת לצעוק ולחפש איה מקום כבודו. והצדיק שנמצא שם הוא דוד המלך. כנ"ל אבל לדעת את זה בעצמו צריך צדיק, דהיינו לדעת שאתה זקוק לצדיק ולדעת שהצדיק נמצא אצלך ממש, בתהילים.

וזה כוונת תורה עג תנינא

שהצדיק רבינו אומר לך דע שאתה לפי בחינתך במצרים במיצר הגרון ואם נדמה לך שאתה בן חורין, דע שאתה עדין רחוק מאד מהקירוב להקב"ה הראוי לך, ועדין פרעה שלך מונע ממך קירוב נפלא להקב"ה, לכן תרגיל עצמך לומר הרבה תהילים, דהיינו שתצעק להש"י על מצבך הנורא בלשונות שצעק הצדיק דוד המלך, שהם יעירו אותך מהשינה, ויפיחו בך רצון לשוב, ויכוונו אותך לשער התשובה השייך לך, וגם יפתחו לך אותו, כי דוד המלך הוא הקשר של תפילין כנ"ל, הוא הרבי לתשובה, לכן בלשונות צעקותיו אל הש"י טמון כח נפלא להחזיר ולקשור את כל ישראל להקב"ה.

ועיין תורה קצב פי בהספד של החכם נרשם ונצטיר שם דמות החכם, כי אלו הדבורים והאותיות הנרשמים ומצריין בהספד, הם שכל החכם ונשמתו ובהינות פניו, נמצא ששכלו ונשמתו ופניו שהוא דמותו ממש הוא באלו האותיות והתבות,

נמצא שנשמתו ופניו ודעתו של דוד המלך שהיא בחי' הקשר של תפילין נמצאת בספרו התהלים. נמצא שיש כח בתהלים שלו להחזיר ולקשור אותך להש"י, ולתקן לך את הדיבור, להוציא מהעורף מפרעה, להיות דבר ה' לפני ה'. (עיין תורה קסב שיש אנשים שמדברים ונשמע שמדברים מהעורף)

^{קב} הגה- צ"ע כי התשובה הנ"ל עפ"י תורה ו' היא אחרי שזמון עצמו לשוב ואזי מקבל הארה גדולה משם אהי-ה ביושר שנעלמת כיון שעדיין אין לו כלים לקבלה ואזי מכח הרשימו רץ ושב אל הקב"ה ומתגבר על כל המניעות שבאים עליו מצד שם אהי-ה בבאחור עד שיכין לו כלים לקבלו ביושר. אבל לפי המבואר כאן זה בחי' ופרעה הקריב ובאופן כזה עדיין לא התחיל כלל שם אהי-ה להאיר, אלא רק כשמכח פרעה הם מזמנים עצמם לשוב, אז מתחיל מהלך התשובה. נמצא שפרעה אע"פ שהוא בעורף, אבל אינו בחי' שם אהי-ה, אלא הדינים הקשים שם שרוצים להסתיר את שם אהי-ה. (אבל עיין תורה ו' שלא ברור הסדר מה קדם למה הארת שם אהי-ה או הזימון לתשובה)

^{קב} זוהר לך לך דף פט: ותו שמענא, מאי חמא קודשא בריך הוא למייהב מלכותא ליהודה מכל אחוהי, אלא אתון דשמייה חקיקן ביה, וקודשא בריך הוא ירב יקרא לשמיה, ובגין כך אחסין מלכותא. ותו שמענא, יהודה הא אתון דשמייה ודאי, (אבל אות ד' אמאי נוספה בו), אלא דא דוד מלכא דאתקשר בשמיה מכל בני עלמא, דכתיב ובקשו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם וגו', (פי' כשישובו ישראל מהגולה אל ארץ ישראל יבקשו את הקב"ה לשאול ממנו צרכם וגם יבקשו את מלך המשיח הבא מזרעו של דוד וגם ממנו יבקשו שאלתם) הא דוד קשיר בשמיה, (הרי שדוד קשור בשמו של הקב"ה שהרי הזכירם הכתוב כאחד ולכן ננוספה אות ד' בין שם הוי"ה שבשמו של יהודה לרמו שדוד דבוק עם שמו של הקב"ה) תו (עוד רמו שמעתי) דוד מלכא קשר של תפילין ודאי, (דוד הוא סוד אות ד' של קשר של תפילין) ובגין כך דוד אתקשר בשמיה (ולכן נתקשר דוד בשם הוי"ה כי ד' פרשיות של תפילין הם סוד ד' אותיות שם הוי"ה וד' של דוד הוא סוד קשר של תפילין ועי"ז נתקשר דוד בשם הוי"ה).

ועיין ילקוט שמעוני תהלים יט רמז תרעח/ק"ו שהאומר את התהלים של דוד נוטל שכר כמו הלומד סוגיות חמורות שבש"ס שבסדר טהרות כנגעים ואהלות.

ואולי אפ"ל שזה שמשה רבינו ביקש "הראני נא את כבודך", שביקש לראות את פני ה', והקב"ה א"ל שלא יראה אלא את אחוריו, ופרשו חז"ל בגמ' ברכות ז' דהיינו קשר של תפילין. והביאור לפי תורה ו' נראה שמשה רבינו רצה לזכות למדרגה גבוהה מאד של תשובה, והקב"ה א"ל שא"א לזכות לזה בחיים, וגם בשביל לזכות לאחר מיתה, צריך לזה קשר של תפילין, דהיינו הארת הבינה בחי' תשובה בחי' הארת שם אהי-ה באחור, דהיינו מכנגד העורף, ששם קשר של תפילין, אבל הארה זו היא בבחי' דינים, כמובא ששם אהי-ה באחור גמט' דם, בחי' בזיונות ושפיכות דמים. דהיינו שאמר לו אם אתה רוצה לזכות למדרגה כזו, אתה צריך לסבול הרבה בזיונות, ויחלקו עליך ר"נ ראשי סנהדריות וגדולי הדור קרח ודתן ואבירם, ועוד וכל ישראל יחלקו עליך. וזה נקרא קשר של תפילין, תפילין לשון צמיד פתיל, לשון חיבור, דהיינו שזה קשר של חיבור להקב"ה שנעשה בדרך של דינים דייקא, שמרוב צרות נכנע ליבו ובורח אל הש"י, כדוד המלך.

כי זו הדרך לקשר של תפילין כדמצינו בדוד המלך שאפילו את עצם החיים לא היה לו, עד שקבל שבעים שנה במתנה מאדם הראשון וי"א מהאבות, ובחייו היה נרדף ומבוזה שמשפחתו חשבה אותו לממזר, ודואג ראש הסנהדרין טען שאינו ראוי לבא בקהל, כיון שהוא מזרע מואב, ואח"כ חטא בת שבע, ועד הסתלקותו היו רבים מבזים אותו על זה, ומכל זה עשה לדוד ירידה תכלית העליה לברוח אל הקב"ה עד שנעשה רגל רביעי במרכבה וקשר של תפילין כנ"ל.

ואולי אפשר גם לומר דהיינו במה אדע שאברהם שאל במה אשאר אני וזרעי עד עולם בבחי' אדע בחי' וידע אדם היינו חיבור אליך הקב"ה ואז הודיע לו הקב"ה ידוע תדע וכו' דהיינו שיעבוד מצרים שזה הדרך להתחבר אליו ית' כי שם יזדככו עם ישראל עד שיוכו לתשובה עלאה ודעת.

וכל שנה חוזר האור של יציאת מצרים בכלליות שהש"י בעצמו יורד ומאיר אור נפלא של קירוב אליו בליל הסדר ומיד למחרת נעלם האור ומכח הרשימו נמשכים אחריו כלל ישראל לתקן מדותיהם במט ימי הספירה וזה רמזו בשיר השירים פרק ה (ג) פִּשְׁטֵתִי אֶת פִּתְחֵתִי אֵיכָבֶה אֶלְבָּשְׁנָה רְחֻצְתִּי אֶת רִגְלִי אֵיכָבֶה אֶטְנַפֵּם: (דהיינו ע"י השיעבוד פשטתי את בגדי הצואים) (ד) דוֹדֵי שְׁלַח יָדוֹ מִן הַחֹר וּמְעֵי הָמוֹ עָלָיו: שזה בחי' הארת ליל הסדר (ה) קמתי וכו' (ו) פִּתְחֵתִי אֲנִי לְדוֹדֵי וְדוֹדֵי חֶמֶק עֲבַר נִפְשִׁי יִצְאָה בְּדַבְּרוֹ בְּקִשְׁתִּיהוּ וְלֹא מִצְאֵתִיהוּ קְרֵאתִיו וְלֹא עָנְנִי: (זה בחי' ימי הספירה) (ז) מִצְאֵתִי הַשְּׂמֵרִים הַסְּבָבִים בְּעִיר הַכּוֹנֵי פְּצַעוֹנֵי נִשְׂאוֹ אֶת רְדִידֵי מַעְלֵי הַחֲמוֹת: (זה בחי' הדינים שיש בימי הספירה כי שם אהי-ה עדין מאיר באחור) (ח) הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם אִם תִּמְצְאוּ אֶת דוֹדֵי מֶה תִּגְדְּוּ לוֹ שְׁחוֹלֵת אֶהְבֶּה אֲנִי: שמכח הרשימו של הארת ליל הסדר נעשים ישראל חולת אהבה שמכח זה רודפים להשיג את הש"י.

ועיין מזה שפת אמת (פרשת אמור שנת ותרמ"ד) במצות ספירת העומר) שכל הבחינות האלו חוזרים ומאירים כל שנה וכמו כן בכל דור, בימים אלו אחר יצ"מ שנמשכו כנ"י אחר הקב"ה במדבר כדכתיב זכרתי לך חסד נעוריי. ובוודאי מזה נשאר זכירה בשמים לדורות ממילא יש התעוררות בנשמות כנ"י להתבטל אליו ית' בימים אלו. לכן כתיב וספרתם לכם כי הזמן מוכשר עתה לכך. ולאשר דור המדבר היו באמת תמימים שהרי נמשכו אחריו כבהמה כדכ' במד' בפ' משכני אחריו נרוצה. לכן זה הזכות עומד לפני ית' כמ"ש ידע ה' כו' ונחלתם לעולם תהי' שנשאר התעוררות הימים האלו בכל שנה ושנה.

לכן נהגו להרבות באמירת תהלים באלול

בסוף התורה מסכם רבינו ואומר שלכן נהגו ישראל להרבות באמירת תהלים בימי אלול. וזו תמה גדולה שהרי עיקר התורה כאן נראה שמדבר מההזדככות ישראל במצרים ובימי הספירה ואיתא במשנה בפסחים שבכל דור אדם צריך לראות עצמו כאילו הוא בעצמו יצא ממצרים. דהיינו שמדובר כאן על כל אחד, שבימי ניסן קודם טו הוא בחי' עבד המזדכך בכור הברזל של מצרים, עמ"נ לזכות לתשובה עלאה, ובפסח יוצא ממצרים, ועוד לפנינו מט ימי ספירה לתקן בכל שבוע מידה מז' מדות, בכל הז' מידות שבה, נמצא שימי ניסן עד מתן תורה הם ימי תשובה, ולמה א"כ מסכם דבריו לכן באלול מרבים ישראל באמירת תהלים, ולא מזכיר את ימי ניסן ואייר? וגם למה לא נהגו ישראל בימי הספירה בתהלים כל כך כמו באלול, אמנם בקיצור לק"מ הרגיש בזה וכתב שצריך להרבות בימי הספירה באמירת תהלים. אבל נ"ל צריך ביאור כפי שיתבאר בהמשך.

ונ"ל להקדים שנתבאר כאן בתורה שיש בחי' תשובה של הקב"ה והיא שמשלים את החסר בתשובתנו ונתבאר שהיא התשובה של ניסן וימי הספירה עד שבועות כנ"ל. אבל באמת הרי מצינו אצל הקב"ה גם בחי' כביכול תשובה ממש, כמבואר בגמ' שבועות דף ט ששעיר של ר"ח בא כי אמר הביאו עלי כפרה על שמעטתי את הירח (נזכר בתורה י')

וא"כ אולי אפ"ל שבאלול היא סוג התשובה השני וכנראה בחוש שאין בסופה בחי' ואשובה כמו שמצינו בסוף ימי הספירה כמ"ש וירד ה' על הר סיני, שאז מתגלה כזקן עתיק יומין בבחי' הארת שער החמישים, אלא

ק"י ילקוט שמעוני תהלים פרק יט רמז תרעח - יהיו לרצון אמרי פי. שיעשו לדורות ויחקקו לדורות ואל יהו קורין בהן כקורין בספרי מירס אלא יהו קורין בהן והוגין בהם ונוטלין שכר עליהן כנגעים ואהלות.

מסתיימת בימי הדין של ר"ה, במשפט הגדול. וכן משמע מלשון רבנו בתורה א' תנינא אות יג וְאָנּוּ רוֹאִין רַחֲמָנּוּ בְּמָה שֶׁקָּבַע לָנוּ רֹאשׁ הַשָּׁנָה, שְׁהוּא יוֹם הַדִּין, בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, כִּי זֶה הוּא חֹסֵד גְּדוֹל, כִּי אֵיךְ דֵּינּוּ מְרִימִין פְּנֵינוּ לְבַקֵּשׁ כְּפָרָה מֵאֵתוֹ יְתַבָּרֵךְ, עַל כֵּן עָשָׂה עִמָּנוּ חֹסֵד וְקָבַע יוֹם הַדִּין רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, שְׂאֵז כְּבִיכּוֹל הוּא יְתַבָּרֵךְ בְּעִצְמוֹ מְבַקֵּשׁ כְּפָרָה, בְּבַחֲיִנַת: 'הִבִּיאוּ עָלַי כְּפָרָה', הַנֶּאֱמָר בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ (כְּמוֹ שְׂאֵמְרוּ רְבוּתֵינוּ וְזָכְרוֹנָם לְבָרְכָהּ (יד) שְׁבוּעוֹת ט), וְעַל כֵּן אֵין לָנוּ בּוֹשָׁה בַּיּוֹם הַדִּין לְבַקֵּשׁ כְּפָרָה, מֵאַחַר שֶׁהוּא יְתַבָּרֵךְ בְּעִצְמוֹ מְבַקֵּשׁ אֶז כְּפָרָה, כְּנ"ל.

נמצא שימי אלול הם סוג תשובה אחר, וא"כ עוד יותר קשה למה סיכם את התורה שלנו בענין אמירת תהילים באלול דווקא, ולא בימי הספירה.

ובאמת כבר מבואר שתשרי וניסן הם ימי תשובה, עיין לשון רבנו בתורה מט אות ו – וְזֶה בַּחֲיִנַת בְּרֹאשִׁית, בֵּית רֹאשִׁית, הֵינּוּ שְׁנֵי רֹאשִׁית. וְהֵם רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְנִסָּן, שְׁגָם נִסָּן הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְאֵיִתָּא בְּתַקּוּנִים (תַּקּוּן כ"א מ"ה): 'וְהִיא נִקְרָאת קַבְלָה, כִּד אֵיִהּ בֵּין תְּרִין דְּרוּעִין דְּמַלְפָּא'. וְתְרִין דְּרוּעִין, הֵם תְּשֵׁרֵי וְנִסָּן. וְהֵם יְמֵי תְּשׁוּבָה, כִּי בָם הוּא יְמֵי תְּשׁוּבָה. כִּי 'בְּנִסָּן עֲתִידִין לְגַאֲל' (ר"ה יא), וְאֵין הַגְּאֻלָּה אֶלָּא עַל יְדֵי תְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (יְשַׁעְיָה נ"ט): "וְכָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל"

ואולי אפ"ל ששתי סוגי תשובה אלו תלויות במחלוקת רבי יהושע ורבי אליעזר מתי נברא העולם, עיין ר"ה כז ובתוס' שם בשם ר"ת שבאמת אינה מחלוקת. ויש בזה שתי גרסאות, גרסתינו הרגילה שבניסן בפועל ובתשרי במחשבה, אבל יש גרסת רבי דוד שפירא להפך, שבתשרי בפועל ובניסן במחשבה, וזה מתאים להא דאמרו שרבי אליעזר שמותי (לפי שהכוונה מבית שמאי) לכן מדבר מצד הדין דהיינו (בשרש הדבר) מתי עלה במחשבה וזה בניסן, ומודה שבתשרי נעשה בפועל. ואולי לכן גם התשובה בניסן היא בחי' תשובה עלאה שער הנ' שהקב"ה משלים לנו, ואילו בתשרי תשובה תתאה בחי' נגלה יותר, שכביכול גם הקב"ה מביא כפרה על עצמו. ואולי לכן לא כל כך נוהגים ישראל לחשוב את ימי ניסן כימי תשובה, ולכן גם לא נוהגים כ"כ באמירת תהילים כמו באלול, כי תשובת ניסן היא יותר נעלמת כנ"ל.

מוהרנ"ת בלק"ה ק"ש (הלכה ה' אות י') מביא את המחז"ל שעמדו על הסתירה בין הפסוק המובא אצלנו "שובו אלי ואשובה" (מלאכי ג) ובין הפסוק "השיבנו וכו' ונשובה" (איכא ה כא), וביארו שיש ויכוח בין כנ"י להקב"ה מי צריך להתחיל, אבל מוהרנ"ת מבאר שבאמת אין מחלוקת, רק אי הבנה, כי באמת הקב"ה כל כוונתו שנצטק "השיבנו אליך", אבל ישראל לא מבינים כוונתו ומבינים כפשוטו שמתנה את "ואשובה אליכם" בזה שישראל ישובו תחילה.

ואולי גם הויכוח בין ישראל להקב"ה יתפרש עפ"י הנ"ל בשני ביאורים, כי בניסן ישראל טוענים על חלק התשובה שאנו צריכים לעשות בעצמינו, שאנו טוענים שא"א בלי עזרתו ית', והקב"ה אומר "שובו אלי" בכל יכולתכם ואני אשלים "ואשובה" (וזה גם הטעם שלא אומר מפורש תצטקו השיבנו, כי רוצה שתקרא התשובה על שם ישראל, ע"י שיעשו כל שביכולתם)

אבל באלול, שאז התשובה היא יותר בבחי' מוחין דקטנות, תשובה תתאה, לכן גם ההכנה לה היא בסליחות ויודיים דהיינו על ריחוק הנגלה לעין. לכן לא זוכים בה לבחי' תשובה עלאה כבניסן, אז ישראל טוענים להקב"ה "השיבנו", כי כביכול אתה גרמת לנו, שהרי כל סיבת הריחוק מתחיל ממיעוט הירח כידוע, והקב"ה אומר לא, אלא שובו אתם, שהרי הכל התחיל מקטרוג הלבנה, שהיא בחי' כנ"י, לכן תחילה אתם צריכים לתקן את הקטרוג, ע"י שפלות והכנעה, ואז אוכל לשוב, ולהחזיר בחי' שני מלכים בכתר אחד, בחי' והיה אור הלבנה כאור החמה.

באותו ענין הנ"ל שהקב"ה כל רצונו שיצטקו השיבנו, לכאורה קשה למה לא יבקש שובו כפשוטו, ומה יועיל שיצטקו השיבנו ולא ישובו? ואם בגלל המבואר סוכה דף נב: אמר רבי שמעון בן לקיש יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו שנאמר צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו ואלמלא הקדוש ברוך הוא שעוזר לו, אינו יכול לו, שנאמר ה' לא יעזבנו בידו ולא ירשיענו בהשפטו. א"כ היכן כאן התשובה הרי הוא ית' משיב אותנו. ועיין מזה בפתיחה להשתפכות נפש שמבאר עפ"י הגמ' עבודה זרה ה': תנו רבנן, מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה. אמר להם משה לישראל כפויי טובה בני כפויי טובה, בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לישראל "מי יתן והיה לבבם זה להם", היה להם לומר תן לנו אתה וכו'. ובמהרש"א שם כתב שאע"פ שאמרו הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, אעפ"כ בכמה כתובים מבואר שהקב"ה יכול להטות לב בני"א לטובה, ומשמע שאעפ"כ נחשב מכח בחירה, כיון שהם בקשו זאת, כי עיקר הבחירה על הרצון והבקשה. עוד מדייק שם מתוס' שדייקא הקטנים יותר צריכים לזה דהיינו לבקש תן אתה/ק"י

ק"ה (הריצ"ח (שיעור בזהר פקודי שאמר בפרשת ראה תשנב) מדבר מזה שהמהרש"א שאל הרי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים והחזו"א תירץ שכיון שהוא מבקש זה מפקיע מבחי' בידי שמים, ע"ש שמדבר בענין נהמא דכסופא, וע"י שמבקש כבר עושה כלי ונחשב שלו. עוד ע"ש בתחילה רצה הקב"ה לברא את העולם במדת הדין וכו', עמד ושתפה למדת הרחמים, ומקשה שצ"ע מה כאן השתופת? אלא זה שע"י תפילה ברחמים אתה נעשה שותף וע"ש עוד בר"פ)

נמצא שבימי הספירה ובימי אלול צריכים אנו להרגיל עצמינו באמירת תהילים ובכוונה וצעקות להשי"י השיבנו אתה ותן לנו אתה יראת שמים. וסגולה מיוחדת יש דייקא ללשונו של דוד בתהילים, והצעקה בעצמה היא כבר חלק חשוב בתשובה, דלא כלימוד התורה שכתוב בה לא המדרש עיקר, אלא המעשה. כי לצעוק תהילים זה כבר מעשה עצום, וכמובן צריך להביא לעוד יותר מעשה, דהיינו עזיבת החטא וקבלה לעתיד ולידום למחרפיו ולהעביר על מדותיו ולהאמין בצדיק האמת וכו'.

מענין לעניין באותו עניין של תשובה שזוכים ע"י תהלים

התשובה עצמה צ"ע כיצד מועילה היתכן שאדם שעבר עבירות חמורות ובחרטה וקבלה שבלב

כבר ביטל ומחק הכל ונקרא צדיק

- א. ירושלמי מסכת מכות פרק ב הלכה ו שאלו לחכמה חוטא מהו ועונשו אמרה להם "חטאים תרדף רעה" שאלו לנבואה חוטא מהו ועונשו אמרה להם "הנפש החוטאת היא תמות" שאלו לקודש' בריך הוא חוטא מהו ועונשו אמר' להן יעשה תשובה ויתכפר' לו, היינו דכתיב "על כן יורה חטאים בדרך" יורה לחטאי' דרך לעשות תשובה.
- ב. צ"ע מה החילוק בין הנבואה לקב"ה ואולי שזה דין וזה לפני משורת הדין. ראיתי מתרצים עפ"י האלשיך עה"פ תהילים סב כי אתה תשלם לאיש כמעשהו דהיינו שמעניש לא לפי רוממותו ית' שחטאו לו אלא לפי שפלות החוטא והיינו חסד אבל החכמה ונבואה רצו להענישו כראוי לפי רוממותו ית'.
- ג. מבואר ביחזקאל פרק ו' ו' ואתה בן אדם אמר אל בית ישראל בן אמרתם לאמר כי פשעינו וחסאתינו עלינו וכן אנו נמקים ואיך נחיה: (יא) אמר אליהם חי אני נאם אדני ידוד אם אחפץ במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרךכו ויהיה שובו מדרךכם הרעים ולמה תמותו בית ישראל: (יב) ואתה בן אדם אמר אל בני עמך צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו ורשעת הרשע לא יקשל בה ביום שובו מרשעו וצדיק לא יוכל לחיות בה ביום חטאתו:
- ד. ופירשו בקידושין דף מ' – ר"ש בן יוחי אומר אפילו צדיק גמור כל ימיו ומרד באחרונה איבד את הראשונות שנאמר צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו ואפילו רשע גמור כל ימיו ועשה תשובה באחרונה אין מזכירים לו שוב רשעו שנאמר (יחזקאל לג י') "ורשעת הרשע לא יכשל בה ביום שובו מרשעו".
- ה. צ"ע קשה כיצד מועילה התשובה הרי היא רצון בא לעקור מעשה ועיין קדושין נט: שמחשבה לא מוציאה מידי מעשה ובעין זה במשנה כלים פרק כה משנה ט' – כל הפלים יורדין לידי טמאתן במחשבה, ואינן עולים מידי טמאתן אלא בשנוי מעשה, שהמעשה מבטל מיד המעשה ומיד מחשבה, ומחשבה אינה מבטלת לא מיד מעשה ולא מיד מחשבה. וכן בש"ע אור"ח שסג סעיף יא לחי העומד מאליו אם הניח לחי אחר ועי"ז דחה בידיים את הלחי הראשון שעמד שם לא יוכל לשוב לסמוך עליו בשבת אם יפול הלחי השני שהניח אלא מערב שבת, אבל אם רק במחשבה לא סמך עליו יכול בשבת לסמוך עליו.
- ו. ועיין מסילת ישרים שאמנם הוא חסד ה' – וזה לשונו בסוף פרק ד ואם תאמר, אם בן מדת הרחמים למה היא עומדת, פנין שעל כל פנים צריך לדקדק בדין על כל דבר? התשובה, ודאי מדת הרחמים היא קיומו של עולם, שלא יהיה עומד וזולתה כלל וכלל, ואף על פי כן אין מדת הדין לוקה, וזה – כי לפי שורת הדין ממש יהיה ראוי שהחוטא יענש מיד תכף לחטאו בלי המתנה כלל, וגם שהענש עצמו יהיה בחרון – אף כראוי למי שממרה פי הבורא יתברך שמו, וישלח ידיו לתקן לחטא כלל, כי הנה באמת איך יתקן האדם את אשר עתה והחטא כבר נעשה? הרי שרצח האדם את חברו, הרי שגאף, איך יוכל לתקן הדבר הזה? היכול להסיר המעשה העשוי מן המציאות? אמנם, מדת הרחמים היא הנותנת הפך השלשה דברים שזכרנו, דהיינו, שיתן זמן לחוטא ולא יכחד מן הארץ מיד כשחטא, ושהענש עצמו לא יהיה עד לכלה, ושהתשובה תנתן לחוטאים בחסד גמור, שתתקן עקירת הרצון פעקירת המעשה, דהיינו, שבהיות השב מפיר את חטאו ומודה בו, ומתבונן על רעתו ושב ומתחרט עליו חרטה גמורה דמעקרא פחרטת הנדר ממש, שהוא מתנחם לגמרי ויהיה חפץ ומשתוקק שמועלם לא נעשה הדבר ההוא ומצטער בלבו צער חזק על שפבר נעשה הדבר, ועוזב אותו להבא ובורח ממנו, הנה עקירת הדבר מרצונו יחשב לו פעקירת הנדר ומתפטר לו. והוא מה שאמר הפתוח (ישעיה ו, ז), "וסר עונף וחסאתך תכפר", שהעון סר ממש מהמציאות ונעקר במה שעבשו ומצטער ומתנחם על מה שהיה למפרע. וזה חסד ודאי שאינו משורת הדין, אף על כל פנים הנה הוא חסד שאינו מכחיש הדין לגמרי, שהרי יש צד לתלות בו, שתחת הרצון שנתרצה בחטא וההנאה שנהנה ממנו בא עתה הנחמה והצער, וכן אריכות הימן איננו ותרון על החטא, אלא סבלנות קצת לפתח לו פתח תקוה, וכן שאר כל דרכי חסד, בעינין (סנהדרין קד, א), "כרא מזוכה אבא", או, "מקצת נפש ככל הנפש" (קהלת רבה ז, כה), המזכרים בדברי חכמים, דרכי חסד הם לקבל את המועט כמרה, אף לא מתנגדים ומכחישים ממש מדת הדין, כי כבר יש בהם טעם הגון להחשיב אותם. אף שיתרו עברות בלא כלום או שלא ישגח עליהם, זה היה נגד הדין לגמרי, כי כבר לא היה משפט ודין אמתי בדברים, על כן זה אי – אפשר למצא כלל.
- ז. רבי אלחנן וסרמן בקובץ הערות הקשה מקדושין מ: שרשב"י אמר (עפ"י יחזקאל לג יב) שצדיק שמרד כיון שתהה על הראשונות מפסיד מצוותיו מן הדין ע"י שרצון עוקר מעשיו הראשונים וכן הדין ברשע ותוהה על הראשונות ושואל א"כ על איזה חסד דיבר המסילת ישרים.
- ח. עיין בזה מאמר הרי"ח סופר שמביא מאמר חז"ל בסוטה עבירה מכבה מצוה ואינה מכבה תורה ומסיק שצדיק תוהה מפסיד רק מצוותיו ולא תורתו עי"ש בסוף המאמר.
- ט. בספר המקנה על קדושין מ: דייק שתוהה על הראשונות מדובר דווקא שמרד נמצא הוא רצון עם מעשה (עי"ש למד מהפסוק בשוב הצדיק מצדקתו ועשה עוול והוא לא הפסוק שהביאה הגמרא שלנו מפרק לג אלא מפרק יח אמנם בגמרא שלנו אפשר לדייק זאת מרשב"י בברייתא שנקט וגמר כנ"ל עיין בזה במאמרו של הרי"ח סופר שהקשה כן גם על רש"י שאת הגמרא שלנו כאן ציין בפרק יח ולא בפרק לג שהביאה הגמרא שלנו).
- י. ולפי דברי המקנה תירץ בספר שמועות קדושין א (לרבי בירנציוג ישראל אות תשסה) על קדושין מ: את קושית ר"א וסרמן שבתשובה החסד הוא שאפילו רק התחרט בלא מעשה ואילו תוהה דווקא מרד כנ"ל דהיינו מעשה, אבל דחה מהרמב"ם תשובה ג' ג' שלא הזכיר דבעינן שיעשה מעשה כדי שיפסיד כל מצוותיו אלא בחרטה בלבד ותירץ עפ"י תוס' סנהדרין לו: שמה שרואים כופרים מתים כדרכם אינה סתירה לחז"ל שד' מיתות ביד לא בטלו דיש לומר שמשלמים להם שכרם בעוה"ז ולכאורה קשה הרי צדקת הצדיק לא תצילנו כנ"ל אלא שהרשע עברותיו הפסידוהו שכרו לעוה"ב ואילו בעל תשובה נמחקין עברותיו לגמרי. עוד עיין בזה מאמר הרי"ח סופר

- שהביא את המקנה ודחה מהרמב"ם אבל דקדק ברמב"ם כפל לשון תמוה ותיריך עפ"י היסוד שלמד הר"א ורסמן מהרמב"ל שיש שני גדרים בכל מצווה עשית רצון ה' והתיקון שנעשה, אלא שא"כ יקשה תירוץ הר"א ורסמן על המסילת ישרים ע"ש.
- יא. המרפסין אגרי נצבים ול בן הקשה על הר"א ורסמן שאינו דומה צדיק לחרטת רשע כי אינו דומה מפקיר נכסיו למפקיר חובותיו. אבל אינה קושיא כלל כי רשב"י בעצמו שם בקדושים מ' אמר שאין חילוק בין צדיק תוהה לרשע תוהה.
- יב. רבי אלחנן וסרמן תריך קושייתו הנ"ל עפ"י הרמב"ל בדרך ה' שבכל מעשה מצווה ב' חלקים השפעת המצווה על האדם שמסיר ממנו החושך ומעלה אותו מדרגה וחלק שני עשית רצון ה' וכן איתא ברמב"ן פרשת כי תצא על מצות שילוח הקן (כב ו) שבכל מצווה יש לבד מהשכר גם תיקון האדם (משמע שהשכר אינו התיקון אדם אלא על עשית רצון ה') ולפ"ו האבות שלא נצטוו קיימו המצוות רק בשביל התועלת והתיקון ולפ"ו מבאר שגם בעבירה יש עבירה על רצונו ית' ועוד הקלקול שגורמת. ולפ"ו מבאר שהחרטת התוהה על הראשונות היא מצד הדין מבטלת את עשית או אי עשית רצון ה' במצוה או עבירה, אבל את התיקון או הקלקול שנעשה לא מבטלת ורק חרטת התשובה היא חסד שגם הקלקול שגרם מתבטל, ונמצא שצדיק התוהה על הראשונות מפסיד שכרו כיון שהשכר הוא על עשית רצונו ית' ולא על התיקון שנעשה.
- יג. החיד"א (אהבת דוד דרוש טו"ב לשבת תשובה עמ' קמד ד"ה אכן חקרו כת הקודמים איך כשיתרחק האדם וכו') מקשה איך אתי דיבור של וידוי ומציא ממעשה העבירות והרי קימל"ן לא אתי דיבור ומבטל מעשה. ותיריך שהחוטא תפוס ביד הקליפה והקדושה שבו ברחו ונכנסה קליפה במקומה וע"י חרטתה והיודי בלב נשבר יצא מרשות הקליפה ונכנס ברשות גבוה והקליפה שבקרבו נתגרשה וחזרת הקדושה וכל זה הוא מעשה ומבאר שכיון שע"י היודי נעשה כל זה שהקליפה נתגרשה והקדושה חוזרת כל זה הוא מעשה רב והרי זה מעשה שעוקר מעשה.
- יד. ועיין כעין זה בתורה קט צדיק תוהה על הראשונות ונאנח ונה מנתק עצמו מחבל הקדושה וקושר עצמו לחבל הטומאה ורשע התוהה על הראשונות שנה ונאנח מנתק עצמו מחבל הטומאה וקושר עצמו להיות ניון מחבל הקדושה
- טו. הר"צ"ח תריך (במדרב תשנ"ח (שיעור בוזהר)) (נרמו כבר גם בתשנ"ו עקב דקה 21) עפ"י רבינו בספר המידות ערך תשובה חלק ב' אות א' "יום שאדם עושה בו תשובה הוא למעלה מהזמן" ומעלה כל הימים למעלה מהזמן, וכן יום הכפורים הוא למעלה מהזמן; וכן מבואר בתורה עט תנינא שתשובה היא איחוד הזמנים שזה בחי' למעלה מהזמן וכמבואר בתחילת לק"ה ר"ה ה' ויש דין בש"ע שלעקור מעשה אפשר רק ע"י מסירת מודעה לפני המעשה. א"כ ניחא שכיוון שתשובה היא שנקשר בספירת הבינה בחי' יובל עלמא דחרותא שהוא למעלה מהזמן, כי הזמן הוא במידות אבל בינה היא למעלה מהמידות בחי' "או ישיר" א' שעל הו' מידות דהיינו בינה הספירה השמינית. לכן המילה אז היא משמשת לעבר ולעתיד כי היא בחי' מעל הזמן. ולכן ע"י תשובה אפשר שהמודעה שמוסר עכשיו, תחשב כאילו נמסרה לפני המעשה, דהיינו שהיא תתייחס גם על העבר, כי ע"י התשובה עלה למעלה מהזמן. (לגבי מסירת מודעה אין להקשות שלא יפסור מעונש ב"ד או קרבן כי באמת שום תשובה לא פוטרת מכפרה שמחייב הבי"ד)
- טז. עוד עיין מסילת ישרים עם ביאור מאור המסילה שתיריך לחלק בין מצווה שאפילו למ"ד א"צ כוונה אם כיוון שלא לצאת לא יצא, אבל עבירה לא תועיל לפטור אותו אם כיון שלא לעבור. לכן בתוהה על מצותיו מן הדין מועיל לבטלן כי לומדים מנדר שמחשבתו של עכשיו כאילו היתה בשעת העשיה וכאילו כיוון אז שלא לצאת. אבל מתחרט על עבירה זה חידוש שהרי אם בשעת העבירה חשב שלא לעבור לא היה מועיל. לכן א"א להקשות מתוהה על תשובה.
- יז. ועיין תורה סו דף פב: שם ביארנו שהמסילת ישרים נתקשה כיון שלומד מנדר שהוא דיבור לעבירה שהיא גם מעשה לכן צ"ל שזה חסד. אבל לפי רבינו שעיקר ההוצאה לפועל בדיבור אין חילוק בזה מנדר וכיון שעיקר את הדיבור נעקר המעשה ממילא.
- יח. תירוץ הריצ"ח עפ"י רבינו שמועיל תשובה כיון שעולה למעלה מהזמן ראיתי כעין זה במכתב בספר קבוצת כתבי אגדה (שטרן בן יששכר) עמ' רכב אבל לא ביאר שנחשב כמסירת מודעה.
- יט. ונ"ל שזה רמז בגמ' מנחות כט שהעולם דומה לה' הבא לטמא פותחין לו למטה והבא ליטהר כיון שחטא לא מסתייע מלתא שיעלה מעצמו לכן מסייעין לו לעלות לפתח מן הצד הרי שיש סיעתא דשמיא לשב שמעלין אותו וזה החסד וגם ידוע שעולם התשובה הוא עולם הבינה בחי' עוה"ב בחי' מעל הזמן
- כ. רבינו אמר אם את המאמין שאפשר לקלקל תאמין שאפשר לתקן משמע שהקלקול והתיקון בחי' אחת דהיינו שזה חידוש שאדם יכול לקלקל בעולמות ע"י חטא וא"כ מי שחידש זאת גם יכול לחדש שתשובה מבטלת את הקלקול הזה נמצא לפ"ו שהקלקול שאדם מקלקל אינו מן הדין אלא הוא חידוש כמו התיקון (גם משמע שרבינו פנה אל אדם שסבר שכיון שקלקל הרבה לא תועיל לו תשובה טענה זו איתא בבבאי יחזקאל ולג י'א, כן אמרתם לאמור כי פשעו וזמאנתו עלינו ובם אנו נמקים. והקב"ה אומר ליחזקאל אמור להם חי אני וכו' דהיינו שהקב"ה נשבע שאינו כן ואם ישו בו יחיו וגם מוסיף לומר שהעיקר זה הסוף צדקת הצדיק לא תועיל לו אם תהיה לבסוף על הראשונות וכן רשעת הרשע לא יכשל בה אם לבסוף ישוב בתשובה.
- כא. החפץ חיים תריך שהמסילת ישרים דיבר בתשובה מיראה עונש שזדון נהפך לשגגה שם לא תוהה על הראשונות ממילא אין שם קושיא מידושין אבל תשובה מאהבה אה"נ אינה חסד וצ"ע הרי מצד הדין שרצון עוקר מעשה היה צריך להיות מזדון שגגה וא"כ לזכות נהפך בחסד.
- כב. ורבי אלחנן וסרמן דחה דמשמע במסילת ישרים שאין חילוק בין מיראה או אהבה בשניהם מצד הדין לא נמחק העוון ע"י חרטת.
- כג. גם הקשה הר"י קרלינסקי בקובץ קול תורה מט עמ' חצר (עפ"י יסוד שלמד מאבן ישראל להגרי"ס דרוש ב' שביאר (עפ"י קדושים נט: מחשבה לרבי ייחנן עוקרת מחשבה) שבתשובה מיראה רצון עוקר רצון ונשאר הזדון בלא רצון לכן נהפך לשגגה ולפ"ו מקשה על הח"ח אם נחלק בין תשובה מיראה למאהבה נמצא הביאור שמיראה הרצון עוקר רצון ונשאר מהזדון שגגה א"כ הרי זה דין ולא חסד ודווקא מאהבה שם לכאורה הוא חסד כי הרצון עוקר רצון ואעפ"כ הזדון לא נהפך לשגגה אלא לזכות. את קושיית הר"י וסרמן תריך לחלק בין עוה"ב לעוה"ב (עיין לעיל בשם שמועות קדושים על מסכת קדושים נראה ששניהם כיונו לדבר אחד) עפ"י סעדיה גאון אמונות ודעות מאמר ה' שתוהה על הראשונות מקבל שכרו בעוה"ב מוכח שהגמ' לא דברה בעוה"ב אלא רק שבעוה"ב מפסיד התוהה את שכרו וכן מדוייק לשון הגמ' אפי' צדיק גמור ומרד באחרונה משמע שמדברים לפני מיתה נמצא שחרטה עוקרת מעשה רק לעוה"ב אמנם מצד הרחמים השב בתשובה גם בעוה"ב לא נידון בידי שמים. וטעם שחרטה מבטלת שכר עוה"ב כיון שבכוחה להחליש איכות המעשה ונידון כלא ליטמה שעל זה אין שכר עוה"ב אלא עוה"ז.
- כד. עוד עיין מאמר תוהה על הראשונות הרב י"ח סופר בספרו גדולה תשובה ובקובץ תורני באר יצחק ח"ג שואל האם צדיק התוהה על הראשונות ואח"כ חזר בתשובה האם איבד את מצוותיו כמבואר בקדושים מ: שעקירת רצון כעקירת מעשה ושאל את רבו וענה לו שתוהה על הראשונות רק מנתק עצמו ממצוותיו אבל הן לא נאבדות ומצא לזה הרב סופר זהר מפורש ח"ג דף קא. עה"פ אשרי נשוי פשע כסוי חטאה. מבואר שם שאת המצוות של התוהה על הראשונות נותנים לצדיק שנפטר קודם זמנו ולא הספיק להשלים חלוקו. אבל רשע ותוהה על הראשונות ושב כראוי בכל ליבו כמבואר במסילת ישרים (פ"ד) ואח"כ חזר לטורו נאבדו עוונותיו הראשונים לגמרי עפ"י המבואר שם שהוא חסד ה' להיות חרטתו כחרטת הנדר והעון סר ממש מהמציאות וזה חסד.
- כה. עיין פתח עינים על קדושים מ: להחיד"א כמה תירוצים מדוע הרשע מקבל שכרו בעוה"ב והרי מטובו ית' היה ראוי לשמור לו לעוה"ב ולבסוף תירץ בעצמו עפ"י האריז"ל שמצוות הרשע לוקחת הסט"א לכן אין לו כלום לעוה"ב אלא שמתובו ית' שאינו מקפח שכר בריה משלם לו כעין זה בעוה"ז ע"ש עוד תירוצים כיון שכל מאוויי הן עוה"ז או דאזלינן בתר רובו. עכ"פ מבואר שגם עם הרשע מתחסד הקב"ה אלא שמתחסד עימו בעוה"ז ואילו עם הבעל תשובה בזה ובבא
- כו. עוד עיין בזה תשובות והנהגות לרבי משה שטרנבוך ח"ב סימן רצו מקשה למה שוגג צריך תשובה הרי גם מעיקרא לא רצה לעבור
- כז. ראיתי בחבצלת השרון לר' מרדכי קרליבך פ' בראשית עמ' כו בנושא קושיית המנח"ח אם גוי שייך בתשובה שהקשה מאנשי ינוה. וביאר עפ"י רבי אלחנן וסרמן הנ"ל וכתב שגוי רק כששב בכל ליבו מתקבלת אבל ישראל כמו בקרבן שמכפר אפילו כשלא מכוין כל

- כך ואנשי נינוה ע"י ששבו בכל ליבם נתקבלה תשובתם על אי עשית רצונו ית' אבל קלקול לא שייך בהם. עוד כתב שהחסד של תשובה נתחדש במתן תורה דלפני זה עמדה החכמה ואמרה הנפש החוטאת היא תמות ולכן אדה"ר אע"פ שמצד הקלקול כיון שהיה בצלם אלקים חטא קלקול כל העולמות אבל לא יכול היה לתקן בתשובה כיון שלא נתחדש החסד הזה עדין. עוד כתב שם בשם הגר"ח על יומא פו: כיצד זרין נעשה זכות בתשובה מאהבה תירץ כיון שהוא נחשב הכשר למצות התשובה.
- כח. עוד בגדר תשובת הגוי עיין ספר משחת שמן ח"ד אות יב בביאור הקושיא על תרח אבי אברהם שהקב"ה הביטח ואתה תשוב אל אבותיך בשלום משמע שחזר בתשובה מדוע א"כ נקרא מת בחייו כמאחז"ל שע"כ כתיב וימת תרח בחרן. מדוע תשובתו לא תיקנה רשתתו למפרע. ע"ש.
- כט. וצ"ע ראשית דאיתא שתשובה קדמה לעולם ב' במדרש איתא שפגש אדה"ר את קין ושאלו מה נעשה בדינו ואמר ששב ונתכפר לו מוכח מכאן שדווקא אדה"ר לא תיקן מה שקלקל ביון שקלקל הרבה. (הגה) – ואולי כוונתו שהתשובה מעיקרא לבן נח אינה כתשובה שנתחדשה במתן תורה (הגה) – ראיתי בשם קובץ הערות שבמתן תורה נתחדש שהתשובה עוקר את העבירה למפרע וזה החילוק בין ישראל לגוי)
- ל. סוגיא הני"ל היא לגבי רשע ששב או צדיק שנפל אבל לא דברו כלל בתינוק שנשבה ולא בתשובת הצדיקים שתופס שמדרגתו היא עבירה ורוצה לשוב ממנה למדרגה גבוהה ממנה דהיינו שתופס שגם הוא תינוק שנשבה אלא שנשבה בתוך גבולות הש"ע. ועל זה מדבר רבינו בתורה ו', סוד התשובה ותשובה על תשובה. שבכל פעם תופס שמדרגתו היא בחי' דם כלפי המדרגה הבאה שהיא א' על דם ורק על ידה יזכה להיות אדם.
- לא. בתורה ו' מבואר שבהרהור תשובה רק מתחיל לשוב ע"י שמזמן עצמו לשוב דהיינו שתייהיה לו הויה ומאז ועד שגומר תשובתו מאיר לו שם אהי"ה באחורים אבל הויה תיהיה לו רק כשזוכה שיאיר לו שם אהי"ה ביושר והיא התשובה השלימה. בפשטות מדובר שם על עוון תאות כבוד וגסות הרוח ועד שיעמוד בנסיין קבלת בזיונות בהכנעה וידם וישתוק למחרפיו עד שיזבח כל דמיו העבורים
- לב. בגמ' קדושין המקדש עמ"נ שאני צדיק גמור חוששין שמא הרהר תשובה וכן בתחילת צדקת הצדיק שבהרהור תשובה כבר נקרא צדיק גמור מבואר שצדיק גמור אין הכוונה שתיקן מדותיו ולא שעמד בנסיין, אלא שמתחרט על מעשיו ומקבל על עצמו מכאן ולהבא, ובה מתקשר לשם של הבינה אהי"ה – אנה זמין למהוי, אני רוצה להוולד מחדש, ומבואר במסילת ישירים שרק מכח חסד הש"י שהרצון הזה מוחק למעלה את עברותיו הקודמות הוא נקרא צדיק, אבל אם לא נמחק לא נקרא צדיק ברצון לבד,
- לג. בתורה ד' בשיחות השייכות לה מובא מעשה מהבעש"ט על צדיק שהבעש"ט אמר עליו שלמעלה תיקן הכל ורק למטה עוונותיו חוקקים ושורבים עצמותיו כיון שעדין לא התוודה לפני צדיק אמיתי. מבואר שכיון ששב בהרהור נעשה צדיק גמור הכל זה נוגע ללמעלה אבל קלקול העוון בעצמותיו נשאר עד שיתקנו ולזה צריך תיקון השייך לזה ולוקח זמן
- לד. עוד עיין גליון רינונה של תורה נצבים וילך שע שמדבר כיצד מחשבת תשובה מועילה מביא מעשה מרבי זירא בתענית ח: שחידש שקבלת תענית מעוררת רחמים בשעת קבלה כאילו כבר התענה וראיתו מדינאל י' ב' שכתוב כי מן היום אשר נתת לך להבין ולהתענות לפני אלוקיך נשמע דבריך. ועי"ש מהרש"א שר' זירא חידש שאע"פ שהקב"ה מצרף מחשה טובה למעשה היה אפשר לחשוב שזה רק אחרי המעשה וקמ"לן שמיד בשעת המחשבה. ועי"ש מאירי שזה תקף בכל קבלה. וכן נפסק להלכה עיין חקרי לב ח"א י"ד סי' קס שביאר את הרמ"א בחו"מ לד כב בדין עדות מומר שכשר מיד כשמקבל על עצמו לשוב אע"פ שלא התחיל עדיין להתענות ולשוב. עוד עיין אור זרוע ח"א סי' קיב בני קרח שהיו רשעים וכבר נפלו לשאול ואש סביבם ורק בהרהור תשובה אחד כבר זכו לרוח הקדש ונעשו נביאים ואמרו שירה.
- לה. ועיין לקוטי אמרים לר' צדוק את טז (ד"ב ובזהר ח"א סב). שמחשבה מבטלת מחשבה ונעשה הזרין לשוגג והוא מתכפר בתענית ויסורים
- לו. עוד בענין תשובה ראיתי בספר משחת שמן ח"ב סימן כא מביא קושיא הכלל שלא הניתק לעשה אין לוקים עליו א"כ מדוע מצות תשובה לא עושה את כל העבירות ניתק לעשה ולא ילקו. וזן שם באריכות האם ע"י הרהור תשובה נקרא צדיק גמור אע"פ שעדין לא השלים כפרתו או לא. ומביא במחלוקת אחרונים בזה עי"ש. ולפ"ו רוצה לתרץ שכיון שכתוב והיה אם בן הכות הרשע איז רק למ"ד שבהרהור תשובה מתבטל ממנו שם רשע כי נקרא צדיק הוא מנתק את הלאו אבל למ"ד שלא נקרא צדיק עד שיתכפר לו לא מנתק את הלאו.
- לז. עיין ר' צדוק הכהן ספר צדקת הצדיק – אות מ (הרב עופר ארז מבאר העניין בלקוטי שעורים מס' 1 דיסק מספר 86 טרק 5 בענין משיח בן יוסף הנהגת הבחירה וכן דוד הנהגת הידיעה)
- צדקת הצדיק אות מ – עיקר התשובה הוא עד שיאיר ה' עיניו שיהיו ודונות כזכויות, רצה לומר שיכיר ויבין שכל מה שחטא היה גם כן ברצון השם יתברך/י"א, כמו שאמרו ז"ל (ברכות ל"א סוף ע"ב/י"ב) שלושה פסוקים וכו' ואתה הסבות את לבם (מלכים – א י"ח ל"ז/י"ב) ואשר הרעותי וגו' (מיכה ד' ו'), וכטעם ידיעה ובחירה שביאר האריז"ל בסוף ספר ארבע מאות שקל כסף, ששניהם אמת כל אחד ואחד

^ק ר' צדוק הכהן ספר ליקוטי אמרים – אות טז וזהו בדבר האסור בפירוש בתורה שאין הסוף הטוב נגלה בו אלא על ידי המתקה ותיקון דהיינו על ידי התשובה מאהבה שדונות נעשים זכויות שעל ידי גודל האהבה ה' יתברך מאיר לו מעין העתיד אין החטא שלו מסודר בא מששת ימי בראשית והוא רצון ה' יתברך ממש אבל קודם זה הרי נגלה בעולם הזה הוא רק רע לבד הסרה והיפך מרצון ה' יתברך.

^ק ברכות דף לא/ב – ואמר רבי אלעזר חנה הטיחה דברים כלפי מעלה שנאמר ותתפלל על ה' מלמד שהטיחה דברים כלפי מעלה ואמר רבי אלעזר אליהו הטיח דברים כלפי מעלה שנאמר ואתה הסבות את לבם אחרונת אמר רבי שמואל בר רבי יצחק מנין שחזר הקדוש ברוך הוא והודה לו לאלהיו דכתיב ואשר הרעותי:

^ק ר' צדוק הכהן פוקד עקרים – אות ד ויש עוד חסרון שמשורשו בעולם העליון כנודע בסוד שליטת האדם בליעל ועל זה נאמר (מיכה ד' ו') ואשר הרעותי דהשם יתברך הוא הגורם לזה בבריאת היצר הרע ועל זה אמר אליהו מלאך הברית להמליץ בעד ישראל בטענה (מלכים – א י"ח, י"ז) ואתה הסבות את לבם אחרונת דהיינו בהחזרת הפנים והפיכת עורף שמוזה נמשך לקולקל הברית בלב חומד והתחלת ההסבה הוא מהשם יתברך בבריאת היצר, וזהו ההתנצלות שאמר השם יתברך לעצמו על דור המבול אחר שקבלו עונשן דלא אוסיף וגו' כי יצר וגו' מנעוריו (בראשית ח', כ"א) ומשעה שנענר ממעי אמו דהיינו שיש בו חסרון משורש שלא בבחירתו:

דברי סופרים – אות לח וזהו התשובה השלימה שמגיע לעולם התשובה שמינה דינין מתעריין, שמשם מקור הדינין ומתגלה המקור של כל מציאות הרע בעולם הוא על ידי התפשטות הדינין עד שהגיע לעולם התמורות דזה לעומת זה ששם יוצא הפסולת דעשו שהוא שורש הרע ועל כן כל הרע חל עליו, וכן בקדושה למעלה מעלה כשמתגלה ומתברר כי הכל בא מצד השורש עליון הרי ממך הכל ואתה הסבות את לבם אחרונת (עיין ברכות ל"ב ריש ע"ב).

ספר תקנת השבין – אות י וכל חטא הדור צריך להיות גם בראש הדור שממנו, כי כל ישראל קומה שלימה וראש הדור כולל כל הדור פרנס לפי הדור כידוע, וכשבירת משה רבינו ע"ה הלווחות בחטא ישראל בעגל שזה גם כן חטא מעין דוגמא אבל הוא כיוון לשם שמים וכשאמר לו אחר כך יישר כוחך ששיברת אז פעל סליחה וכפרה גם לישראל כי נתברר דגם חטאם היה כעין עבירה לשמה, וכן בידור אליהו הוצרך הוא להקריב בחוץ שזה נקרא כגוים וכדרך עובדי עבודה זרה אבל הוא עשה מפורש בדבר ה' ולשם שמים, ועל ידי זה מצא מקום לטעון גם בעד ישראל ואתה הסבות את לבם אחרונת שגם חטאם הוא על ידך ואתה רצית שיעשו כן ועל כרחם היה שיעשו כרצונך ולא יאמרו עבדא דוכי למריה ופעל לעורר תשובה בקרב כל ישראל, ומכל מקום לא נפטרו מן העונש בעולם הזה על חטאים הגדולים ההם כמו שנאמר (מלכים – א י"ט, י"ז) והיה הנמלט מחרב חזאל וגו' והשארתי וגו' הברכים אשר לא וגו', וכל החוטאים נענשו וכמו בעגל וביום פקדי ופקדתי אף על פי ששבו בתשובה שלימה מאהבה דנעשה כזכויות מכל מקום צריך כפרה ככל עבירה לשמה ועל כן הוצרכה יעל לברכה דמה שנאמר בתורה מנשים וגו' הוא להגן עליה מיסורים:

במקום בפני עצמו במקום הבחירה שם אין מקום לידיעה, ובמקום הידיעה שם באמת אין מקום לבחירה/י^ט, וכשמשיג לאור זה העצום אז שבו כל זדונותיו בלתי יוצאים מעומק ידיעת השם יתברך והוא ודעתו ורצונו הכל אחד:
 ומאחר שהשם יתברך רצה בן הרי הכל זכויות וזוכה לכפרה גמורה שביום הכפורים שזה סוד השעיר לעזאזל שאילו עשוהו האדם עצמו היה עובד עבודה זרה גמור והוא לא יהיה, שהוא יסוד כל המצוות לא תעשה, וכל העבירות וההסרות מרצון השם יתברך. רק שהשעיר הוא על ידי רצון השם יתברך שהוא מצווה לשלחו לו נעשה עוד מצוה ולא עבירה. וכך פירשוהו חו"ל (פרקי דרבי אליעזר פרק מ"ו/י^י) ועיין ברמב"ן פרשת אחרי שאנו נותנים חלק לעזאזל שהוא הרע מצד מה שהשם יתברך צוה לתת לו ונמצא העבירה מצוה:

^ט בעניין הידיעה והבחירה לפי הנ"ל משמע שיש תירוץ אלא שאנחנו לא מבינים אותו והקושי הוא להבין את החילוק בין עולם לעולם כי האריז"ל שם בארבע מאות שקל כסף תירץ שהידיעה באצילות והבחירה בבריאה .

ורבינו שאמר שא"א להבין בגוף צ"ל כוונתו להבין את החילוק בין אצילות לבריאה דהיינו כיצד הידיעה באצילות לא מכריחה את הבחירה בבריאה כי קשה לנו להבין הרי הקב"ה אחד אבל באמת יש בחי' ששני עולמות הן עולם אחר לגמרי ואין שום קשר ביניהם ושום הכרח הידיעה באחד שיכריח את הבחירה בשני.

^י פרקי דרבי אליעזר – פרק מה – אמ' סמאל לפני הב"ה רבון כל העולמים על כל אומות העולם נתת לי רשות ועל ישראל אין אתה נותן לי אמ' לו הרי יש לך רשות עליהם ביום הכפורים אם יש להם חטא ואם לאו אין לך רשות עליהם לפי נותנין לו שוחד ביה"כ שלא לבטל את ישראל שלא יקריבו את קרבנם שנ' גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל גורלו של הב"ה לקרבן עולה וגורלו של עזאזל שעיר חטאת וכל עונותיהם של ישראל עליו שנ' ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזירה

